

BIBLIOTEKA LUDU SŁOWIAŃSKIEGO

DZIAŁ A, NR 2

MIECZYŚLAW MAŁECKI

DWIE GWARY MACEDOŃSKIE

(SUCHE I WYSOKA W SOLUŃSKIM)

CZEŚĆ I: TEKSTY

Z ZASIĘKU FUNDUSZU KULTURY NARODOWEJ

KRAKÓW 1934

SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA—KRAKÓW—LUBLIN—ŁÓDŹ—POZNAŃ—WILNO—ZAKOPANE

ДРЖАВ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
СЕМИНАР
УНИВЕРЗИТЕТ
КИ ЈАЗИКИ

Бр. 3767
9. IV. 1958 год.

Wstęp ogólny.

Dwie wsie okręgu soluńskiego (salonickiego): Suche (lud. *Suxò*, gr. *Σωχός*) i Wysoka (lud. *Wisòka*, gr. *Ἵσσα*), oddawna ściągnęły na siebie uwagę slawistów; zwłaszcza Suche dzięki badaniom Oblaka¹ było powszechnie znane w literaturze slawistycznej jako jedna z ostatnich resztek języka starocerkiewnosłowiańskiego. Przed wojną bałkańską należało do tej starocerkiewnej grupy i Zarowo, ze Suchem i Wysoką sąsiadujące; dziś na miejscu tej do cna zniszczonej wioski (bułgarskiej) powstała osada greckich uchodźców o szumnej nazwie Nikopolis. Coprawda starano się do tego archaicznego jądra zaliczyć i inne wioski okoliczne, jak Ajwatowo, Iliniec (Kliseli) i Negowan, ale niesłusznie, gdyż typ ich dialektyczny znacznie się różni od gwary suskiej i wysockiej². Dopiero na samym zachodzie południowej Macedonji, a mianowicie w okolicy Kostura (gr. *Καστοριά*), znajdują się gwary nieco do typu susko-wysockiego podobne, znane zwłaszcza z zachowania nosowości i »polskiego przycisku«.

Dotychczasowe prace o gwarach macedońskich każą wnosić, iż mamy tylko te dwa wspomniane archaiczne jądra, które możemy nazwać soluńskim (Suche i Wysoka) i kosturskim (gwary najbliższej okolicy Kostura); ze względu na soluńskie pochodzenie św. Cyryla i Metodego pierwsze jądro archaiczne ma pierwszorzędne znaczenie dla dziejów języka starocerkiewnosłowiańskiego³

¹ Por. *Macedonische Studien*, Wien 1896.

² Por. o tem mój artykuł »O różnicowaniu gwar Bogdańska«, *Lud Słowiański* III (1933) A 90—106.

³ Por. znane powiedzenie Oblaka: »Nur noch einige Declinationsbrocken und eine gute Phantasie, und es wäre im Dialect von Suchò die Sprache Cyrills und Methods entdeckt«, *Mac. Studien*, str. 135.

i dlatego postanowiłem je najpierw szczegółowo opracować, tembardziej iż pod względem zachowania archaizmów przewyższa ono znacznie gwary kosturskie.

Pomijając drobiazgi, dotychczasowa literatura o jądrze soluńskim przedstawia się następująco.

Najstarszą, ale mimo to najważniejszą pozycją są wspomniane »Studja Macedońskie« Oblaka, który gwary Suchego omawia na naczelnem miejscu swej pracy; Wysokiej nie poznał, ani nie miał sposobności zetknięcia się z żadnym przedstawicielem tej gwary, jakto mu się poszczęściło w stosunku do gwary suskiej; i w Suchem bowiem nie był, lecz całą znajomość tej gwary oparł na właściwościach młodego robotnika, który pochodził ze Suchego, ale już przeszło rok w Soluniu przebywał¹. Musimy więc dobrze pamiętać, że materiał Oblaka pochodzi z ust jednego jedynego informatora, który przez pobyt w mieście, gdzie niewątpliwie stykał się z przedstawicielami innych gwar macedońskich, mógł ulec nieco wpływowi postronnym; ponadto badanie informatora poza jego wioską rodzinną wpływa zwykle ujemnie na pewność odpowiedzi, zwłaszcza u osobnika młodego. To wszystko tłumaczy nam szereg różnic w notowaniu materiału suskiego przez Oblaka a przeze mnie.

Sam Oblak doskonale zdawał sobie sprawę, że materiał jego może niezupełnie być pewny i chciał go na miejscu sprawdzić: »Mein Gewährsmann, ein ungebildeter Mann, ist hinsichtlich des Rhinesmus ganz zuverlässig, er ist ja kein Slawist, aber im übrigen will ich seine Angaben doch controliren und zwar an Ort und Stelle, allerdings erst im Frühjahr. Die grösste Vorsicht ist hier in Macedonien am Platze in allen solchen Dingen«². Wiadomo, że uczony słoweński kontroli tej już w Suchem nie przeprowadził, gdyż wkrótce był zmuszony wogóle Macedonję opuścić.

Widzimy więc, że Oblak zapisywał materiał gwary suskiej w niezbyt pomyślnych warunkach; biorąc nadto pod uwagę stosunkowo krótki czas³, jaki na badanie wspomnianego informatora

---

¹ Mac. Studien, str. 4.

² l. c. 134—5.

³ Pierwszą wiadomość o spotkaniu informatora ze Suchego mamy w liście z 12. XII. 1891 r., a już 24. tegoż miesiąca dowiadujemy się o zakończeniu notowań, por. l. c., 133 i 139; w czasie ± 2 tygodni trudno poznać gwary wyczerpująco.

obrócił, nie możemy się dziwić, że opis gwary Suchego wypadł dosyć fragmentarycznie. Autor miał nadzieję, że spisał cechy najważniejsze, a bynajmniej nie miał pretensji, aby ten jego opis był tak wyczerpujący, jak monografia Štreklja o gwarze Krasu¹. W odpowiednich miejscach pracy zaznaczam wszystkie różnice między materiałem moim i Oblaka, a tutaj wystarczy ogólnie powiedzieć, iż Oblak nie zdołał się dokładniej zorientować ani w systemie akcentowym, ani wokalnym, ani konsonantycznym badanej gwary. Gwara suska jako całość nie zarysowuje się u niego wyraźnie, chociaż w szczegółach mamy większość zupełnie trafnych stwierdzeń.

Żeby się nie posługiwać tylko ogólnikami, przytoczę kilka ważniejszych przeoczeń, myłek, lub też niedokładności w opracowaniu Oblaka: o najważniejszej z cech akcentowych, a mianowicie o zasadzie tak zw. przycisku podwójnego, nie mamy ani wzmianki, chociaż zjawisko to wpływa bardzo wyraźnie i na sposób wymawiania samogłosek; wogóle autor akcent potraktował po macoszemu, zbywając go w kilku zaledwie wierszach. Z wokalizmu: mylnie notowane są nosówki, niezaznaczony stosunek *ě* akcentowanego do nieakcentowanego, niejasno i niedokładnie przedstawiona redukcja wokalna. Z konsonantyzmu bardzo niejasno wypadł u Oblaka rozdział o palatalizacji spółgłosek, przyczem bardzo niewyraźnie zarysowuje się pod tym względem różnica między Suchem a innymi gwarami maćedońskimi. Bardzo kuso wypadła morfologja, brak zupełnie składni i słownika. Drobniejsze niezgodności zaznaczam w ciągu pracy (III część).

Trzeba uwzględnić i różnicę czasową między badaniem Oblaka i mojem, która wynosi zgorą lat 40; zapewne, że biorąc zwłaszcza pod uwagę wielkie odosobnienie gwary suskiej, nie jest to zbyt dużo i przy większości cech nie odgrywa niemal zupełnie roli, ale przecież pewne tendencje, które przed 40-u laty dopiero ledwo się zaznaczały, mogły obecnie przybrać na sile, a nawet zupełnie zwyciężyć. Dotyczy to zwłaszcza niektórych subtelności wokalnych: i tak np. *e* w pozycji bezprzyciskowej mogło się jeszcze

---

¹ »Mit den Aufzeichnungen des Dialectes von Suho bin ich nun zu Ende. Es wird dies allerdings keine derartig eingehende Monographie abgeben können, wie etwa die Štrekelj's über den Karstdialect, aber ich glaube doch alles Wichtige gesammelt zu haben«, l. c. 139.

troszkę różnić od *i* etymologicznego, gdy tymczasem dziś przeważnie zupełnie się z niem złąło; podobnie i dążność unikania przycisku na czwartej od końca, a zastępowania go przyciskiem podwójnym, mogła jeszcze nie występować z jej dzisiejszą wyrazistością i wskutek tego mogła ująć uwagi, zwłaszcza że wszystko opierało się na właściwościach jednego osobnika. Podobne przykłady możnaby znacznie pomnożyć; zapewne, nie wyjaśnia one wszystkich różnic, z których przecież pewną ilość należy przypisać krótkości czasu, jednemu obiektowi, a może też zbyt jeszcze małemu doświadczeniu autora, gdyż były to jego pierwsze notatki na macedońskim gruncie.

Pomimo pewnych luk i niedokładności praca Oblaka stanowi najważniejsze źródło poznania gwary suskiej; druga pozycja bibliograficzna, a mianowicie francuski artykuł Jordana Iwanowa² o gwarach całego tego okręgu, tak zw. Bogdańska, ogranicza się do szczegółowego omówienia kilku tylko ważniejszych właściwości. Najważniejszą nowością tej pracy jest omówienie rozwoju *z* wygłosowego², na co Oblak nie zwrócił zupełnie uwagi, oraz usunięcie błędnego notowania przez Oblaka nosówek, co popiera autor bardzo bogatym materiałem zachowania nazalizmu.

Praca Iwanowa ma o wiele większe znaczenie dla Wysokiej, a zwł. Zarowa, dla którego jest niemal naszym jedynym źródłem; o ile jednak na podstawie pracy Oblaka można się dostatecznie zorientować w ważniejszych osobliwościach gwary suskiej, to absolutnie nie możemy tego powiedzieć o artykule Iwanowa: zadowala się on omówieniem tylko kilku cech, z których jedno przedstawia dosyć wyczerpująco, a inne zbywa kilku słowami. Autor, obdarzony dobrym słuchem, notował typowo impresjonistycznie i na uchwyceniu systemu gramatycznego zupełnie mu nie zależało; od niezawodowego lingwisty trudno więcej wymagać i możemy mu być tylko wdzięczni, że choć trochę zapoznał nas z tą niezmiernie ciekawą gwarą.

Jeszcze przed Iwanowem, który badania swe prowadził

¹ Un parler bulgare archaïque, *Revue des Études Slaves* II (1922) 86—103.

² Por. moje »Drobiazgi z Macedonji. 1. O rozwoju końcowego jeru«, *Lud Słowiań.* III (1933) A. 106—12.

głównie w czasie wojny bałkańskiej¹, gwara Wysokiej zajmował się ze szczególnem zamiłowaniem Stoilow; ogłosił on tylko kilka przyczynków², omawiając w nich refleks *y*, rozwój nosówek i *ě*, oraz redukcję wokalną. Poza materiałem, i to niezawsze zbyt wernie zapisanym, nie mają te przyczynki większego znaczenia i niewiele rozszerzają nasze wiadomości, które możemy dziś równie dobrze zaczerpnąć z artykułu Iwanowa.

Na tem kończą się ważniejsze pozycje bibliograficzne o gwarze suskiej i wysockiej. Na szczególniejsze podkreślenie zasługują jeszcze recenzje omówionych prac, z których tylko dwie, obie L. Mileticza, większe mają znaczenie: jedna z nich dotyczy pracy Oblaka³, druga Iwanowa⁴; pierwsza prócz wnikliwej oceny i uzupełnień zawiera też trochę nowego materiału. Inne prace dotyczące jużto poszczególnych zjawisk gwar suskiej lub wysockiej, jużto o charakterze ogólnym, ale stojące w związku z naszymi gwarami, cytuję w odpowiednich miejscach rozprawy.

Celem moim było możliwie wyczerpujące, monograficzne przedstawienie tak gramatycznych, jak i słownikowych właściwości Suchego i Wysokiej. Materiał z innych gwar macedońskich wciągam tylko wyjątkowo, o ile się może przyczynić do oświecenia zjawiska występującego w tych dwóch wsiach. Co pominąłem w rozbiórce gramatycznym, da się — mam nadzieję — odnaleźć w licznych tekstach, wzgl. w obszernym słowniku.

Badania prowadziłem wiosną 1933 r., pozostając przez 2 miesiące w Suchem, a przez 1 miesiąc we Wysokiej. Po opracowaniu zebranego materiału różne wątpliwości sprawdzałem po raz drugi w czasie kilkudniowego pobytu w obu wsiach z wiosną 1934 r.

* * *

Suche, duża, przeszło 4000 mieszkańców licząca wieś powiatu lagadyńskiego (Lagadina, gr. Λαγκαδάς), leży w głębi gór w odległości $\pm$ 50 km od Solunia. Słusznie Iwanow podkreślał, że brak jezdnych dróg był główną przeszkodą poznania naszych

¹ Przed wojną bałkańską stykał się z ludźmi z Bogdańska w czasie swej podróży naukowej w 1906 i 1908 r., l. c. 98.

² Spis ich ogłosił autor w *Slavia III* (1924—5) 598—600.

³ Bemerkungen zu Oblak's Macedonischen Studien, *Archiv f. slav. Philol. XX* (1898) 578—605.

⁴ *Makedonski Pregled* II, 3 (1925) 125—36.

gwar. Kto dziś jeszcze przejedzie się do Suchego, nie dziwi się już, że dotarł do niego tylko jeden Iwanow, i to jako żołnierz w czasie wojny bałkańskiej; i dziś jeszcze właściwie drogi jezdnej niema i w znacznej części jedzie się naprzelaj po polach i różnych manowcach. Do Wysokiej ze względu na bardzo stromą drogę dojeżdża się przeważnie tylko na osłach.

O ile między miasteczkiem Lagadyną a dwoma omawianymi wsiami istnieje jaka taka droga, to wzajemna komunikacja między Suchem i Wysoką, wzgl. innymi wsiami bułgarskimi jest niezmiernie utrudniona i odbywa się wyłącznie po górskich, trudno dostępnych ścieżkach, wskutek czego ludność bułgarska mało się między sobą styka: wpływa to z jednej strony dodatnio na wierne zachowanie gwary rodzinnej, ale z drugiej strony ułatwia drogę wpływom greckim, gdyż mieszkańcy Suchego i Wysokiej mogą się łatwiej komunikować z greckimi kolonistami wsi sąsiednich, aniżeli z bułgarską ludnością innych wsi Bogdańska.

Od r. 1924 wpływ grecki przybrał znacznie na sile; do tego czasu szerzył on się tylko przez szkołę, kościół i wojsko, a dopiero w 1924 r. nadpłynęła z Azji Mniejszej fala greckich uchodźców, która nie ominęła też Suchego i Wysokiej. Miejsce ludności tureckiej, która powróciła do Azji Mniejszej, zajęli greccy koloniści, dbający troskliwie o szerzenie się dzisiejszego języka państwowego. Sławizacja greckich uchodźców należy do zjawisk zupełnie odosobnionych i odbywa się tylko wtedy, gdy rodzina była »poturczona« i wróciła do Grecji bez znajomości języka ojczystego.

W Suchem wskutek przybycia greckich osadników stan bułgarszczyzny nie uległ znacznieszemu pogorszeniu, gdyż przybyśzów osiedlono przeważnie poza wsią w osobnej, nowo zabudowanej dzielnicy, a nadto stanowią oni niezbyt silny procent ogółu mieszkańców, mniejwięcej $\frac{1}{5}$ ich część. Grecyzacja postępuje tu głównie przez to, iż Suche przeobraża się w miasteczko, w którym wytwarza się miejscowa grecka inteligencja; stąd też w samym środku wsi, »na pazarze«, spotkać można już nawet starszych osobników, którzy lepiej mówią po grecku niż bułgarsku; w pozostałej części wsi sytuacja jest zwyczajnie odwrotna: starsi mówią w domu wyłącznie po bułgarsku, grecki język zaś służy do rozmowy »na pazarze«, w licznie odwiedzanych »kawiarniach«, a przede wszystkim w stosunku do dzieci.

Nawet najstarsze pokolenie, które bardzo często z wielką

trudnością potrafi sklecić kilka zdań po grecku, do małych dzieci jednak tylko w tym języku stara się odzywać; stąd też najmłodsze pokolenie, mniejwięcej do lat 6, zna tylko język grecki, a jego znajomość następnie w szkole pogłębia; nie brak dzieci, w tym wieku po bułgarsku już rozumiejących, ale mówiących jeszcze po grecku i dopiero zwolna szala przechyla się na korzyść bułgarszczyzny, tak że dzieci od 10 lat w górę przeważnie tylko po bułgarsku między sobą rozmawiają.

W Wysokiej sytuacja o tyle wygląda inaczej, że jest to typowa wieś ($\pm$ 2000 dusz), gdzie nie zdążyła się jeszcze wytworzyć miejscowa grecka inteligencja. Stąd też niema tu — poza greckimi osadnikami — ludzi, którzyby lepiej mówili po grecku niż po bułgarsku, przeciwnie, tylko zupełnie nieliczne jednostki swobodnie władają językiem greckim, a reszta tylko jako tako się go poduczyla. Zupełna niemal niezajomość greczyzny jest zwłaszcza u starszych kobiet zjawiskiem normalnem.

Dopiero przybycie greckich osadników z Azji Mniejszej sytuację pogorszyło, gdyż zamieszkali oni w środku wsi, gdzie stanowią $\frac{1}{3}$ część ogółu mieszkańców; coraz bardziej zżywają się oni z dawniejszą ludnością, czego najlepszym dowodem są już nierzadkie mieszane małżeństwa. Obopólny udział w częstych tu uroczystościach rodzinnych zaczyna być zjawiskiem codziennem.

Wpływ szkoły był przed wojną światową dosyć nikły, gdyż w greckiej szkole dziecko uczyło się innego języka, martwego literackiego, tak zw. katharewusy ($\gamma\lambda\omega\sigma\sigma\alpha$ $\kappa\alpha\theta\alpha\rho\epsilon\upsilon\sigma\sigma\alpha$), a w życiu codziennem słyszało inny język, żywy, tak zw. mówiony lub ludowy ($\gamma\lambda\omega\sigma\sigma\alpha$ $\delta\mu\lambda\omicron\upsilon\mu\acute{\epsilon}\nu\eta$ η $\delta\eta\mu\omicron\tau\iota\kappa\acute{\eta}$). Dopiero wprowadzenie po wojnie światowej do szkół ludowych nauki języka »mówionego« znacznie proces greczyzacji ułatwiło, gdyż dziecko w szkole rozszerza tylko wyniesioną z domu znajomość. Podobno »katharewusa« ma wrócić spowrotem do szkół ludowych, coby niewątpliwie postępy greczyzacji nieco zahamowało.

Obie wsie znane były oddawna jako »grekomańskie«¹, a więc i pod względem kościelnym wierne patrijarchatowi; dzisiaj tembardziej olbrzymia większość ludności do bułgarskości zupełnie się nie przyznaje; nawet ci, co niemal wcale języka greckiego nie

---

¹ Por. N. Surinъ, *Погръбването на България въ Логодинско, спомени отъ Мakedonija*, *Makedonski Pregledъ* III 3 (1927) 15—34.

znają i sami stwierdzają, iż mówią »bulgarski«, też się za Greków uważają. Jeżeli się spytać, czy znają język serbski lub »słowiański«, zgodnie wszyscy zaprzeczają, nazywając swą gwara wyłącznie bułgarską.

Wpływ literackiego języka bułgarskiego zupełnie tu znikomy, bo do szkoły bułgarskiej, która podobno jakiś czas w Suchem istniała¹, mało kto chodził, a jedynie w czasie pobytu wojska bułgarskiego trochę się starsi bułgarszczyzny poduczili. Czytać lub pisać po bułgarsku prawie nikt nie umie. Wogóle pod względem poczucia narodowego i wpływu szkoły bułgarskiej zachodzi niezmierna różnica w porównaniu z wsiami Macedonji zachodniej, gdzie podziśdzień większość przeszła przez bułgarską szkołę i za Bułgarów się uważa.

Język turecki wpłynął silnie zwłaszcza na słownik obu gwar, czemu się nie można dziwić, boć przecież doniedawna były to wsie mieszane bułgarsko-tureckie; stąd też wszyscy starsi, zwłaszcza mężczyźni, mogą się i po turecku rozmówić.

* * *

Cała praca obejmować będzie trzy części: po pierwszej części, zawierającej teksty gwarowe, ukaże się jako druga część obszerny słownik, a dopiero jako trzecia rozbiór gramatyczny.

Za materjalną pomoc tak przy badaniach, jak też druku pracy, składam gorące podziękowanie inż. S. Michalskiemu, dyrektorowi Funduszu Kultury Narodowej. Memu Profesorowi, Kazimierzowi Nitschowi, wyrażam szczególną wdzięczność tak za cenne rady i troskliwość, z jaką się do mych badań macedońskich odnosił, jak też za to, iż zechciał pomieścić niniejszą pracę w wydawanej przez Niego Bibliotece Ludu Słowiańskiego.

---

¹ Mieszkańcy Suchego i Wysokiej twierdzili, że nigdy u nich szkoły bułgarskiej nie było, ale w Negowanie zapewniano mię, że szkoła bułgarska w Suchem istniała, tylko że mieszkańcy Suchego obecnie celowo temu zaprzeczają (?).

Część I. Teksty gwarowe.

Większość tekstów zapisałem w Suchem, gdzie głównym, doskonałym objektem był Apostoł Papućiju, lat 42; o życiu swem opowiada w autobiografji, którą publikuję jako pierwszy numer tekstów. Wszystkie teksty, przy których pod tytułem nie umieściłem nazwiska, pochodzą od Apostoła, tak że zarazem możemy się dowiedzieć, jakim zasobem »gadek« opowiadacz ten rozporządza, gdyż wyczerpałem cały jego skarbiec; coprawda spoczątku chełpił się, iż nie potrafię spisać wszystkich jego bajek, bo on może i cały rok opowiadać, ale pod koniec mego dwumiesięcznego pobytu musiał z przykrością przyznać, że więcej opowiadań już nie umie. Nie wciągnąłem tu jedynie jego legend biblijnych, a ze »świeckich« kilku drobnych tekstów, zapisanych na samym początku, a więc fonetycznie niezbyt pewnych.

Apostoł jest znany we wsi jako doskonały anegdociarz i opowiadacz. Zapisane opowiadania słyszał jako mały chłopiec od swego ojca, niektóre jednak zna raczej z książek, bo czytać umie po grecku wcale dobrze, ale poza Biblią niewiele czytuje. Poza greckim zna też nieco i język turecki, gdyż do tureckiej jeszcze chodził szkoły. Uważa się za Greka, niechętnie wspomina o pobycie wojsk bułgarskich, oskarżając je o złe, a nawet okrutne obchodzenie się z ludnością, ale do gwary swej bułgarskiej okazuje ogromne przywiązanie, oburzając się na greckich żandarmów, nie mogących zrozumieć, iż jest to ich język, który »z mlekiem matki wyssali«. Z tego przywiązania do swej gwary wypływa też ważna jego zaleta jako obiektu, a mianowicie troskliwość, abym wiernie wszystkie dźwięki notował, przyczem okazał się objektem nie tylko dobrym w znaczeniu biernym, ale też i czynnym, zdającym sobie dobrze sprawę ze systemu swej gwary, niemal współpracującym z zapisywaczem.

Współpraca polegała głównie na tem, iż nieraz sam pokazywał, jakby on po grecku jakieś słowo napisał, co dla uchwylenia systemu wokalnego było bardzo przydatne; dokładnie określał miejsce przycisku, mając już wyćwiczone ucho na greczyźnie; troskliwie poprawiał moją gwarę suską, którą po kilku tygodniach zupełnie dobrze opanowałem.

Apostoł ma wysokie wyobrażenie o swym talencie narratorskim i nie mógł ukryć gniewu, jeżeli kogoś innego prosiłem o opowiedzenie bajki; ze istotnie umie on lepiej opowiedzieć, niż inni, można się przekonać z porównania powieści nr 21 p. t. *Dijuniš* z nrem 22 p. t. *Insáf Kałktš D'ung'adàn*: pierwsza opowiedziana istotnie niezdarnie przez sąsiadkę Apostoła *Ewangelję Stamát'*, druga przez niego samego.

Inne objekty ze Suchego schodzą wobec Apostoła zupełnie na plan drugi; największą ambicję znajomości dobrego opowiadania ma córka Apostoła *Risànta*, ale zamieszczone próbki jej bajek (nr 23—25) wymownie świadczą, iż jej sposób opowiadania jest jeszcze bardzo niezdarny, dziecinny, w czem nic dziwnego, bo ma dopiero 13 lat.

Matka Apostoła (por. nr 6) oraz jej sąsiadka *Stamát'*, matka *Ewangelji*, to dwie niewyczerpane skarbnice różnych wiadomości z zakresu gospodarstwa domowego, ale do opowiadania tekstów się nie nadają, gdyż mówią tak prędko, iż nie sposób nadażyć za wartkim potokiem ich słów. Wiele im jednak zawdzięczam fragmentów opowiadań, rozmów i luźnych notatek.

Nr 26, chociaż bez końca, zamieściłem dlatego, aby dać wyobrażenie, jakim językiem mówią dzieci z centrum wsi, gdzie to już lepiej się mówi po grecku niż po bułgarsku. Nr 34 ma dać znów przybliżone wyobrażenie o greckim dialekcie, którego w Suchem używają. Tekst grecki wskazuje najwyraźniej, iż mimo zasadniczej macedońskiej podstawy, jest to przecież język napół książkowy; wystarczy zauważyć, że nawet redukcja samogłosek w pozycji bezprzyciskowej występuje w opowiadaniu niezmiernie niekonsekwentnie, czego w żywej mowie w tym stopniu nie spotykamy; ale bo też Apostoł starał się opowiedzieć bajkę grecką w wyjątkowo poprawnej formie.

W Wysokiej nie udało mi się wynaleźć dobrego opowiadacza, toteż teksty pochodzą od różnych przygodnych obiektów. Najlepiej umie opowiadać *Pètri Měšku*, lat 40, ale niestety dzie-

ciństwo spędził on w Zarowie (coprawda gwarowo niewiele się od Wysokiej różniło), następnie był rok czy dwa w Bułgarji. W Wysokiej mieszka już kilkanaście lat i według twierdzenia samych wysoczan zupełnie dobrze po wysocku mówi, tak że jego zarowskiego pochodzenia po mowie poznać się nie da; ponadto przysłuchujący się jego opowiadaniu wysoczanie bacznie uważali, abym ich gwary nie pofalszował; w każdym razie opowiedziane przez niego teksty trzeba analizować nieco ostrożnie.

Inne objekty pochodziły z Wysokiej i stale tam mieszkają, ale nie można było od nich zwykle zdobyć więcej jak po jednym tekście (nazwiska ich pod tytułami opowiadań).

Tytuł opowiadania daję po bułgarsku tylko wtedy, jeżeli wyraźnie podawał go opowiadający, w przeciwnym razie sam dorabiam tytuł po polsku, starając się w nim ująć zasadniczy wątek bajki.

Formy w nawiasach ujęte w łapki (') oznaczają objaśnienia samych opowiadających; podobnie też w nawias ze znakiem || daję formy podane przez nich jako oboczne.

Teksty zapisałem ogólnie przyjętą w slawistyce pisownią fonetyczną. Z mniej przyjętych lub w innem nieco znaczeniu używanych przeze mnie znaków wymienić trzeba następujące:

Gravis ` nad samogłoską względnie *r* oznacza tylko miejsce przycisku, przyczem zwracam uwagę, że słowo może nosić dwa przyciski, lub też wogóle być bez przycisku (proklityki i enklityki). Procent opuszczeń przez mą nieuwagę przy zapisywaniu, względnie jeżeli nie byłem pewny miejsca przycisku, jest zupełnie znikomy.

Zwracam dalej uwagę na niekonsekwentnie przeprowadzone pisanie łączne wyrazów akcentowanych z należąciami do nich enklitykami (proklityki piszę zwyczajnie osobno). To, co w czasie notowania było dla mnie całością akcentową, zwykle pisałem razem, ale niezawsze ściśle tego przestrzegałem, stąd też napisane razem części należy uważać za całość, ale nie naodwrot, t. zn. nieraz z całości akcentowej mogłem poszczególne jej części zapisać osobno.

Ze samogłosek objaśnić trzeba *ä, a, ä, æ, ä* — to dźwięk bardzo szeroki, szerszy od *e*, a węższy od *a*, ale bliższy *a* niż *e*, tak że czasem nawet z *a* się zlewa; występuje tylko pod przyciskiem i stale miękcy poprzedzającą spółgłoskę. Dźwięk odpo-

wiadający *ǎ* w pozycji bezprzyciskowej — to *a*, zwykle też miękczące poprzedzającą spółgłoskę; wartość jego różna, zależna od tempa mowy; jest to typowy dźwięk zredukowany, chwiejny, jak gdyby zawieszony w powietrzu, już to (najczęściej) zbliżający się do *a*, już to (zwł. w Wysokiej) poprzez różne skale dochodzący niemal do *i*. Zredukowaną samogłoską jest też *ǎ*, ale zwykle niewiele różni się od *a*, a w każdym razie jest mu bliższe niż *ɛ*, który jest typowym dla języka bułgarskiego dźwiękiem tylnym, identycznym z literacką jego wymową.

Co do spółgłosek, to obie gwary obok twardych mają też wszystkie odpowiednie lekko spalatalizowane. Ten słaby stopień palatalizacji oznaczam przez ' umieszczony po spółgłosce; a więc *s'*, *z'*, *c'*, *ʒ'* to bynajmniej nie polskie *ś*, *ź*, *ć*, *ʒ*, lecz tylko lekko zmiękczone *s*, *z*, *c*, *ʒ*, jakie znamy w polszczyźnie jedynie w pozycji zależnej w typie: *mis'i*, *Az'i* i t. p.¹; podobnie też *t'*, *d'* są nieco słabiej spalatalizowane, niż np. czakawskie *t'* lub rosyjskie *t'*, *d'*.

Stale występująca przed *i* słaba palatalizacja wszystkich spółgłosek nie jest w tekstach zaznaczona, a więc np. *dòjdi*, *nìfkit'a* i t. d. należy czytać *dòjd'i*, *n'ìfkit'a* i t. d. Przed innymi samogłoskami rzędu przedniego palatalizację stale znaczę, a jeżeli jej niema zaznaczonej, to nie jest najczęściej winą nieuwagi, lecz istotnie w danym wyrazie słyszałem twardą spółgłoskę.

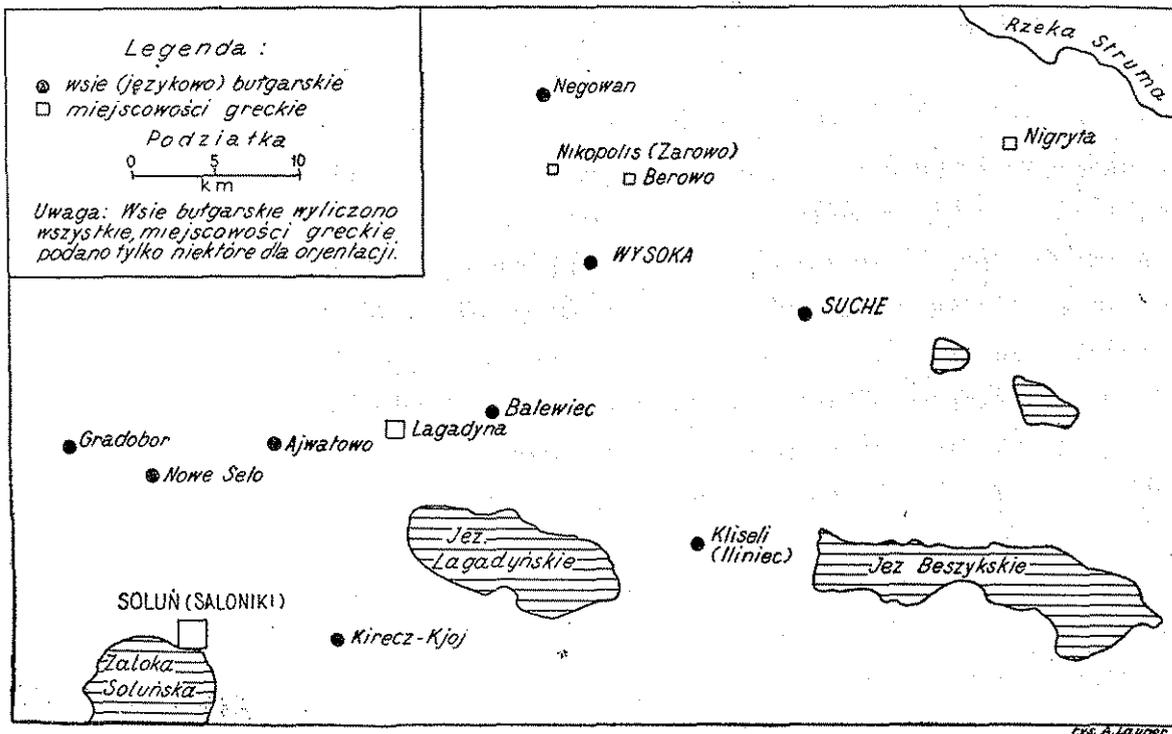
Perlowe ^{d v i u} i t. d. oznaczają te głoski w stadium zanikowem, co zwłaszcza przy ^{d v} w pozycji interwokalicznej często się trafia.

W raz zapisanych tekstach nie zmieniałem nic, chociażby mi się obecnie forma wydawała niezbyt pewna; conajwyżej w wypadku większej wątpliwości dodaję w nawiasie: (sic!), pragnąc przez to zaznaczyć, że niema błędu druku, ale że tak istotnie zapisałem. W tekstach wiele niekonsekwencji, ale to wprost nieuniknione i niewszystko należy przypisać myłkom zapisującego. Wiemy dobrze, że różne oboczności, chwiejność, a nawet sprzeczności w każdej gwarze i u każdego informatora w większej lub mniejszej mierze istotnie występują, toteż tekst zbyt konsekwen-

¹ Por. K. Nitsch, Przyczynki do wymowy dzisiejszej polszczyzny literackiej, Mat. i Pr. Kom. Jęz. Ak. Um. IV (1900) 410 i n.

tnie zapisany odrazu narzuca podejrzenie, iż go dopiero po zapisaniu oglądano. Bynajmniej przez to jednak nie twierdzę, iż teksty są zupełnie wolne od myłek z mej strony, ale to też niemal nieuniknione, biorąc pod uwagę szybkie tempo opowiadań, a nadto, iż są to moje pierwsze zapisy gwar macedońskich.

W żmudnej korekcie tekstów pomagał mi bezinteresownie p. L. Andrejczin, lektor języka bułgarskiego U. J., za co mu składam serdeczne podziękowanie.

I. Suche.

Nr 1. Autobiografja glównego objektu.

Jas sã rudiŷ na ɣil'a oktakòša énininda in'ã i na mòjta gu-
đina mlògu biši skãmpu brašnòtu. Na gudinata pãdna umr'ã i tãt-
kumi i si ustãnaɣ sirãk; pulèk, pulèk màjka m'ã narãsti, m'ã pùsna
i na skul'òtu, m'ã nauçi p'èt', šès grãmati da znãm kòlku za da žìvò-
vam i jas kutù sirumãɣ èuv'ãk bitisaɣ skul'òtu, m'ã dàdi màjka da sã
naučã zanajãt'; utidux pu na dv'ã gudini na nos zanajãt' da šija
i ipidis màjka ni imãši drùgu d'ãt'ã, m'ã izvãdi ut nòs èurbažija,
m'ã pùsna u Sulùn za da sã naučã pòɣubav'ã zanajãt'.

Mòju kasmèt' ɣiè mi ni utivaši, pãdna umr'ã màsturu i jas
si ustãnaɣ pak sirãk i ut zanajãt'. Ut tãm s'ètn'ã s'èdnaɣ dva tri
m'ãsnici u Sulùn na idin druk màstur za da ràbut'ã, amã ni imãši
ràbuta i takã iskulãsaɣ i ut nas ràbuta, si dòjduɣ u s'èlutu. U Su-
lùn stòr'ãɣ šès m'ãsnici i màsturu biši ut Suɣò.

Si dòjduɣ u s'èlutu, si kùp'ãɣ inò magãrèã, si kãraɣmi drã-
vùški, si gi ràbut'ãɣmi i nifkit'ã sãs màjka, pruminãɣmi idin si-
rumãška žìvòt. Pruminãɣa mrèva gudini, dòjduɣa t'ut'ùn'utu za da
gi ràbutimi. Kak isl'ãɣa t'ut'ùn'utu fãt'ãɣmi da s'ãjmi t'ut'ùn' i takã
fãt'ãɣmi pòɣubav'ã da si pruginami.

I dòjdi túdòdeka, sa rasb'ãkãɣa mu'arab'ãnta; Karãda, Š'er-
vija, Bùlgarija i Elãda stãnaɣa i èitert'ãɣ idnò demèk šimaɣi i ni
gu lèfteròsaɣa m'ãstutu ut Tùrcinu i takã ustãnaɣmi ni na Elãda.

Ut dòdeka đur na dèka pènde n'ã ustãvi elèfteri i na dèka
pènde m'ã kalèsa na ask'èr'u. Utidux u S'ãr, ut S'ãr utidux na
Dimir-isãr i tam b'ãši èdrata na šindagmãta i tãm sã katatãksaɣ
(zal'ãpiɣ) na dèkatonògdon šindagma i tam m'ã izvãdi epitru-
pitu vojìtitikòs i s'ãd'ãɣ usamnãjsi d'èn'ã i m'ã pùsnaɣa, mi dàduɣa
apulitir'ju.

Si dōjduχ dumà. Dur da trēgna na ràbuta i dōjdi pak ut mrēva vr'am'ǵ, stōri epistratífšis, pak n'ǵ subirà na ask'er'u to de-kàksi. Utixmi u S'ǵr, ut S'ǵr utixmi u Dimir-isǵr, ut Dimir-isǵr n'ǵ dignaχa za u Kavàla, jǵχnaχmi na trēnutu, jǵχnaχmi na idin fajtōn, utixmi u Kavàla. Sǵ ingrǵpsaχmi tǵm i fǵt'ǵχmi da ni dǵvat kuramǵna i šišit'u ('mǵn'ǵza na ask'er'u').

Stujǵχmi pu idin m'ǵjǵnc dvǵ u Kavàla, n'ǵ dignaχa idin takǵm d'ǵca ut tǵm, n'ǵ zakǵraχa u Bad'emēifik i tam s'ǵd'ǵχmi pu na s'ēdim, òsim m'ǵjinc'ǵ i dōjdi vr'am'ǵ na jǵl'us nam da n'ǵ pǵsnat i mi dǵduχa apulitiri'òtu i si dōjduχ dumà i tam sa ras-bǵ'kaχa. G'ermǵni i Bǵlgǵri i sǵ apuklisa nuzi m'ǵstu, jas prif-tǵsaχ, si dōjduχ tuk'ǵ; i tuk nǵjduχ Àngli, Gǵli, Italiji, Sr'bi na sulǵnskata perifēr'a. I jas r'ēkuχ da sǵ fǵt'ǵ na rǵbuta, kǵp'ǵχ idin černa kōn' za usimnǵjsi žlētī frǵngi i tōj gōl bis samǵr'; mu stōr'ǵχ samǵr', trēgnaχ na rǵbuta, rǵbut'ǵχ distina, pitnǵjsi dni i Venizēlǵs pak n'ǵ kalēsa na ašk'er'u.

Utīduχmi u Sulǵn na tǵmbata, n'ǵ z'ēχa utǵk kutǵ isiri, n'ǵ zakǵraχa dur u Sulǵn na tǵmbata, tam n'ǵ pisǵχa pak ašk'er'ǵ. Jas s'ǵd'ǵχ idin v'ēčer, stǵnaχ na ũtrinǵta, si utīduχ u mōjta bratučēnka, štu imǵχ u Sulǵn i tam si s'ǵd'ǵχ mlōgu vr'am'ǵ. Tam si razbul'ǵχ idnǵ bōlka sid'ǵ ut štinǵχōr'a; si vil'ǵχ n'ēka pōja u s'ēlutu da n'ēka ũmr'am.

Zaštō ut Sulǵn na gōr'ǵ ni mōžiši da prumin'ēs za silǵta, àku n'ēmaš pǵsu ut Ingilizitu, nitu za da pōš u Sulǵn bis pǵsu mōžiši da pōš. Birik'ǵt ut mrēva vr'am'ǵ gi katergisǵχa pǵsun-tǵta, elēftera b'ǵši pant'ò i jas vid'ǵχ štu i pant'ò utfōrin, apufašisǵχ da si dōjda u s'ēlutu i takǵ jǵχnaχ idin fajtōn ut Sulǵn i sl'ǵzux u Lagadina.

Jǵduχ l'ǵp i trēgnaχ ut tǵm (da) na gōr'ǵ v'ēčer jajǵn za da si idam. Dōjduχ dur na Mǵšamǵta χǵbav'ǵ, s'ēdnaχ da pučǵn'a tam'ǵ, stǵnaχ s'ētn'ǵ, trēgnaχ, dōjduχ mrēva pǵnt', mi sǵ us'ǵkuχa nuz'ǵt'ǵ, ni mōžǵχ da χōd'ǵ vėjki, s'ēdnaχ pak da pučǵn'a i stǵnaχ pak da χōd'ǵ i mrēva pǵnt' dōjduχ pak pučǵvaχ. Pučǵvašt'ēm, pučǵvašt'ēm si dōjduχ u s'ēlutu sabǵkaršī ('pu pruzǵr'ǵni'), si dōjduχ dumà χǵbav'ǵ, alǵ skǵr'a gi nǵχ i dumà.

Tuk u s'ēlutu imǵši mǵngurufōri, štu šētǵχa, bǵ'kaχa lipu-tǵkti; i na m'ēn'ǵ mi vilǵt: »ti n'ǵsi za tǵk«! gl'ēdaš anǵva kǵtǵva gu kǵrat s'ēlutu; inò d'ǵt'ǵ gu fǵt'ǵχa, gu bǵχa, imǵχa i inò kǵčǵ gu sχǵrkǵχa kǵksi.

I jas vid'ax paravid'ax i vel'a na majka: »jas za si pòda u Sulùn pàk!« i stànax na ùtrinàta, imàx idin bratučènt tuk'à, imàši dv'ã magàr'anta, jàxnaχmi magàr'antàta i utiχmi dur u Lagadina. Tòj sã vřna nazàt', jas jàxnaχ na fajtònu, utidux pàk u Sulùn.

I kak utidux, sã kàzax na idin ikimžija i m'a vid'a, mi r'èci: »tas tfòjta tr'èska ima fl'ãzinu u kòkalètu« — mi stòri idin jèniš, mi dàdi inà šindagi, utidux na farmakijun, pinžik z'èχ i drùgi l'akuvi i za u inà nid'ál'a n'ètr'a χùbaf stànax i fàt'ax ràbuta u Ànglitu, ètir draχmi na din'ò ut t'ãχ za si id'èmi, kàmin'a da c'ãpimi, χalk da pràvimi i takà pò mi sa utfòri dušàta zaštò l'abu si gu zvaždaχ, tòlkus gajlè ni biràχ; i dòjdi tuzi dèka iptà u april sã pùštaya nàšta ilikija, sa pùsnaχ i jàs, si z'èχ apulitir'ju i si dòχ dumà.

Nas gudina s'ãχ pak mrěva t'ut'un', gu subiràχ, gu usušič, gu zakàc'ax na binàta.

I dòjdi Dimitruf d'en', gu stòr'ax bràku, sã užèn'ax, na vrěχ dv'at'a gudini mi dàdi Gòsput' inà mumùška, ja krěst'ax Risànta, na drùgit'a dv'at'a gudini mi sã rudi inò d'atinci i n'ègu gu krěst'ax Kustandini.

Utàm s'ètn'a pruminà òsim gudini, u t'ès gudini n'ètr'a dva pènt'a sã udbi žinàtami i s'ètn'a sã zapr'ã, inò málku sã rudi d'atinci i gu krěst'ax Dimitràku, na gudinata stàna t'èška i na òsim m'ãjinci (m'ãjanci?) gu rudi sabàlin i t'à si umr'ã na vičèrò i takà si ustànax jas ivduvèc, sàs trj málki i inà stàra majka i živòtu mi n'èsa sà/atà ('mlògu bèt') da ut ùtr'a natatak Gòsput' znàj, kak za prumin'èmi. — I bitisuva, dur na trijsi i trit'ãχ, april na idinàjsit'ãχ tòs živòt gu imam pruminàntu.

Nr 2. Uprawa winnej latorošli, wyrób wina i innych przetworów winnych.

Ja uràt nivata ètir, pèt' uralà, stànava χùbaf nadàs i s'ètn'a z'èvami lòzit'a i t'è sã udbiràni pujnà, pujnà, s'è ràvni lòzi, z'èvami i fitiftirit'a, utivami na nivata, ut'ègnuvàmi inà χòrtuma, pràvimi inà kùka i idin èuv'ak sàs kùkata i dva l'udi dražàt χòrtumàta, idin ut idinu kràj, drùg'ju ut drùg'ju kràj; i nòs sàs kùkata žàska pu χòrtumàta, pràvi èizija.

Bitisuva èizijata ja udm'astuvat χòrtumàta inù (?) mètru pòutatak i takà m'astišt'èm χòrtumàta ja èzilidisuvat sàs kùkata šiç-

kata niva i s'ètn'ą sã ubjnuvat pak inak ja ut'ègnuvat χòrtumàta, za da dójdat éizijitu krèstuma i takà s'ètn'ą z'èvat dvamina dùša puinà fitiftira i ut krèχća na krèχća pruvàl'at ròpki i idin éu-v'ák napòsl'at kláva lòzi na ròpkit'ą i dvamina dùša napòsl'at imat pu pujnò kòlčã i gi ftiskat lòzit'ą i takà sã s'áj luz'ètu.

Nas gudina štu i sã s'áj, d'èsit', dvanàjsi pènt'a tr'abuva da sã skupàj. Na drùgata gudina za gu udr'ážiš, za gu skupàš, za dójdi màju, za gu upl'áš, pak za gu skupàš tri, četir pènt'a; na drùgata gudina pak za gu udr'ážiš, za gu skupàš, za gu upl'áš i nàz gudina sãft'è sãft'è za dad'è pòmrvà gròzdici i takà na drùgata gudina za dad'è mlògu gròzdi, za subir'èmi mlògu uki da za dójmi dumà za gu zmàčkami u pàtusu i takà za pùsnimi mès za da stòrimi pikmès.

Drùg'ju mès štu gu stànuva u pàtusu, gu pràvimi vinu. Nòs, štu gu zvd'axmi za pikmès gu klàvami u kazànitu, gu f'èrl'ami i pèp'ál n'ètr'ą i gu sfàrimi, gu zvd'adami s'ètn'ą ut vògn'u na zim'ata i gu ustàv'ami da sã utajì da s'ètn'ą gu klàvami u tavàta da sã vari; sã sfari χubav'ą, sã zãgãsti i gu zvd'adami ut vògn'u, gu ustàv'ami mrvà da ustini i s'ètn'ą gu subirami u gar-nòk i gu skrivami u dulàp'u. Kugà ištìmi, jad'èmi sãs kačamàk, χušáf pràvimi, baklavà, χalvà i drùgu, štu ištìš màkaj sãs n'ègu.

Drùg'ju mès gu ràbutijmi d'èsit' dni zavira pàtusu i duvir'a ('pàpsuva var'ànitu') i tugàs gu pùštami vinutu, gu napùln'uvàmi pu bènčfit'ą i pu varèlitu i takà stuji za šičkutu vr'am'ą da pijmi i da prudàvami.

Cipur'ètu štu ustanuvat u pàtusu, gi zvd'adami u katit'ą i uti-vami na rakažijsk'ju kazàn' da sfarimi rakija; gi tùrnuvami u kazàn'u, gi vulòsuvami sãs kapàjk'u i zapàl'uvami vògn'u i vari kazàn'u (dur) trègnuva da tičè rakija i s'ètn'ą ja bir'èmi rakijata u idin garnòk (dur) d'èj sèrt' rakija tičèmi; (vid'axmi) čą m'ènkaj rakijata, gu utfàrami kapàjk'u na kazàn'u i sã us'akuva rakijata t'ècin'ètu. — I s'ètn'ą si napùln'uvami u šišàntata, u bòcitu i takà stuji dur da bitisa, dur da sã spij.

Nr 3. Uprawa i przyrzadzanie tytoniu.

T'ut'un'u za da sã s'áj tr'abuva p'èrvu da gu s'ájmi s'am'atu òšti u màlkiju m'ájane da i s'ètn'ą za gu vàdimi kàta d'en' i dva pènt'a na din'ò (dur da) narast'è, da stàni ašlamà idin èòpirik da

takà za pòjmi da ja s'ájmi ašlamàta na nivata. Subirami idin kòš, dvà, spruti l'ud'ètu, spruti argàtitu štu za imaš. Idin vr'ètin' t'ut'un' za da s'áš íšti najmřěva šes dùši, íšti idin da žaska čiziji, druk da pušta kòrin'a, druk da bòcka kòrin'a, druk da vadi kòrin'ètu, druk da kàra vòda sàs kòn'u i sàs magar'atu i takà sà s'áj t'ut'un'u.

Za pruminàt pìtnàjsi dni s'ètn'a, narast'uva, pušta tri, čètir listà i gu skupàvami inà mòtika; (l'u) za narast'è (dur) na kul'anutu, utivami, gu zarivami kurin'ò i s'ètn'a za narast'è analògùs na nivata na kuvèt'u mòži da stàni dur na krèstu t'ut'un', mòži da stàni idin bòj. Kugà za fàti da pušta kítka udgòr'a i tugàs fàštami da gu bir'èmi pu dv'à, pu tri listà; subirami pu idin tuvàr, pu dvà analògùs na l'ud'ètu štu mògat da biràt.

idimi dumà s'ètn'a, gi tũrnuvami kòšuvètu na zim'ata i fàštami da rindimi sàs iglata: imami màksus t'ut'un'uvi igli. Ja napũln'uvami iglata, s'ètn'a imami na stranata dranz'è sàs kanap'u, gi pruminami na kanap'u listata. Sà napũln'uva drãngò, gu vrězuvami kanap'u, gu dignuvami drãngò s'ètn'a, gu klavami na čardaku na s'ãnka, gu dražimi tri dni na s'ãnka, pužlãt'ãvat řubav'a dranz'ètu, tugàs gi zvaždami na vrěkašniju čardak na slěnci i tam za stujãt (dur da) usřxnat řubav'a, s'ètn'a sabãlin (kugà) ima ròsa, um'èknuvat dranz'ètu i gi zvaždami, gi prãvimi sandãla.

Sandãlu stãnuva ut p'èt', ut šes prěnc'ki, usřxnuva sandãlu zakãcini pu šãjkit'a, pu str'ařãta i (kak) za usřxni s'ètn'a gu zvaždami ut str'ařãta, gu zakãštami na binata i t'ut'un'u na p'èt', na šes rěnc'a sã dubira.

(S'ètn'a) pu Dimitruf d'en' fãštat mřengli, um'èknuva t'ut'un'u i gu klavami da gu pastalãsami, z'evami p'èt', šes, distina argãti za da prãv'at pastãl i idin kuftã za da s'ãcè pastãlãtu. I kuftãta èm s'ãcè pastãla, èm kumãnda dãva na argãtitu i pastãlãtu štu gi s'ãcè istif gi prãvi, z'eva inò žel'azu inò indizè dľgu i takà sàs n'egu štiv'ãsuva.

I bitisuva t'ut'un'u pastãlu, stãnuva s'ã istifa i stujl pu na p'ãtnãjsi dni i idi s'ètn'a dinkšijata da gu stòri d'eng'uvi, z'eva èluvi i sižim'a i sindũk'u ut ding'ãsuvãnitu i inò žel'azu inò indizè dľgu i pustila èlu na sindũk'u i fãšta da naklãva pastãla, sã napũln'uva d'eng'u i gu vrězuva sàs sižimi i takà gu ding'ãsuva šic'kiju t'ut'un' i takà stãnuvat s'è d'enguvi i gu nar'evami u udajãta

T i čakami s'ètn'a tužarin ('èmborus') za da dój da gu ukùpi i ni da gu prudad'èmi. I tàs muj ràbutàta na t'ut'un'u.

Jàs imàx na xil'aj in'akòša ikoši in'à, s'ax i tu trijànda pak sà ni prudadi, s'ax tu trijànda diu i pak nàz gudina sà ni prudadi, mòlis tu trijànda trija gu prudaduχ da imàx z'entu pari ut bànkata i g'uč belà da sà plàt'a. Gu dignaχa t'ut'un'u i šuk'ur sà platiχmi na tràpizàta, i ustàna da z'èvam tri četir xil'adi i t'ax mi gi zapr'axa, àlil'èngus i kugà za mi gi dadàt n'aj billi. Gl'èdajti m'a u xalu, štu pàt'ax, ut xil'a in'akòša ikuši in'à da na sàm dur na trijànda triu, tèlea martiju. I bitisa vèjki mòjta prikas.

Nr 4. Orka i siew.

K 2
P T
Za v'eniš uràlutu, za pòš na nivata, za kustisaš kòn'u, za mu klad'èš xaùt'u, za ut'ègniš žinžiritu, za zakaciš uràlutu i za fàtiš da ur'èš, za fàrliš s'am'a na inà l'axa (iti) pšinica, (iti) ičumèn, iti r'èš, iti uv'ès, štu dàj, za pukriš sàs uràlutu, za ur'èš, za fàrliš drùga l'axa pak s'am'atu, za sa ubr'èniš pak da si pukrij s'am'atu i takà sà s'aj šičkàta niva l'axa, l'axa.

Misir (kugà) ištiš da s'aš za ur'èš nivata xubav'a (ut dv'a, ut tri uralà, àku ištiš k'òrèizi da s'aš, (àku) ištiš inà èizija da sàs mòtikàta da gu pukriš s'am'atu i àku ištiš surè surè gu s'aš; i takà sà s'ajàt misiritu.

Nr 5. Wyrób plótna.

T Pr'èlu dukàruvat ut fàvrikàta, gu kupòvami ni i s'ètn'a istupl'òvami vòda, fèrl'ami mr'èva brášnu n'ètr'a, gu zabrèkuvami kutù kàša, gu blùknuvami i pr'èlutu n'ètr'a, (s'ètn'a) gu zavirami i gu zvàždami ut xàrkumàta, gu prustirami na idin drèk i udòl mu pruminami idin drùk drèk, mu vrèzuvami i dva kàmin'a da sà ut'ègnuva pr'èlutu, s'ètn'a us'xnuva ut sl'èncitu pr'èlutu i si gu subirami inà kùpa i z'èvami rudàn'u i vrètkata i kalàmitu i fàštami da kalamisami.

Napùln'uvami dvàjsi, trijsi kalàm'a analògus na mutuvilata, štu za snuv'èmi i takà z'èvami pr'ènkì, karùl'ki, kòli i mutuvilutu i pr'èlutu sàs kalàmitu i utivami na inò utfòrinu m'astu ràvnu za da snuv'èmi. Gi nar'èvami p'èvu pr'ènkìtu, mu pruminami na s'akuj pr'ènkà i inò karùl'ca i na vrèχ pr'ènkìt'a gi prumi-

nami kalàmitu i fàštami prëvu, m'arimi sàs mutuvilutu, kòlku mutuvilà za gu trëgnimi plàtnutu i s'ètn'ą nas m'ara já ut'ègnu-
vami na kòlitu i takà bàbata t'ègl'ą pr'èlutu, kalàmitu sà vrat'at
g'ër, g'ër, g'ër, utiva (dur) na idinu kòlu, sà vjnuva na drüg'ju pak,
utiva dur na kràjn'ju kòl i tam cinòsuva i takà ut kòl na kòl,
ut kòl na kòl bitisuva plàtnutu snùvan'ètu.

S'ètn'ą òsnuvàta ja birat ališida, ja z'èvat inà kùpa, ja
vrëzuvat u inà tálva i idat da gu navijat plàtnutu; z'èvat krusnòtu,
z'èvat c'apuvètu, z'èvat kòtkata i kurdisuvat krusnòtu, zakuvavat
dva kòli, klàvat i pu idin kàmin' na krajò i na vrëx kàmin'ètu
udgòr'ą gu klàvat krusnòtu. Gu pruminat idin'u kràj na òsnuvàta
na str'ad'ą na krusnòtu i ut'ègnuvat òsnuva kòlku migdàn' ima
m'astutu i tam ja klàvat kòtkata, ja zakàštat òsnuvàta, klàvat
i idin t'èšuk (||t'èška) kàmin' na vrëx kòtkata (za da sà girdisuva
òsnuvàta; i s'èdnuva bàbata na krusnòtu, z'èva inà prënkèka i fàšta
s'ąft'è, s'ąft'è ('prëvu, prëvu') da naviva i takà ja naviva šičkata
òsnuva na krusnòtu¹.

S'ą ištimi da gu ud'animi plàtnutu, z'èvami nititu i gribin'ò
kòlku pasmà plàtnutu, dvanàki iksi trinàki gu ni bruji? »gu bruji,
bruji« dvanàki i tri r'ąča i gribin'òj trinàk xubav'ą za dój«².

Gu ud'anaxmi ut nitit'ą, gu ud'anaxmi (ut) gribin'ò i s'ą za gu
privrąz'èmi na razbòju; z'èvam cilòftinu, gi z'èvam patitrit'ą, gi
z'èvam xumòtitu, ja z'èvam kr'ąpkata, gu z'èvam i krusnòtu, su-
biram i masur'ą dasà gòtuf, gu pruminam gribin'ò n'ètr'ą na ci-
lòftinu, gi vrëzuvam nitit'ą (ut) patitrit'ą, gi vrëzuvam karul'kit'ą
ut nitit'ą, z'èvam i idin čumàk, gu pruminam na krusnòtu utpr'at',
imam màksus vrązalki na krusnòtu i z'èvam òsnuva pàsmu (pu)
pàsmu, gu vrëzuvam za čumàku; i klàvam idin masur' na snu-
válnkata i fàštam da m'átam.

Natkàvam inà plusk'ą, gu zvaždam s'ètn'ą čumàku, gu pru-
minam plàtnutu n'ètr'ą u krusnòtu i gu girdisuvam sàs krusnòtu,
gi z'èvam s'ètn'ą i cinglit'ą, gu girdisuvam plàtnutu i takà s'è
tkàjam (dur) da bitisuva òsnuvàta. (Kak za bitisa s'ètn'ą privrëzu-

¹ Następnie obiekt zaczął: »s'ą na krusnòtu gu naviyimi, ištiti da sà privrąz'è na razbòju«, ale zaraz poprawił na: »s'ą ištimi da gu ud'animi plàtnutu...« itd.

² Odpowiedź matki obiektu, która cały czas przysłuchiwała się opowiadaniu syna i troskliwie uważała, aby czegoś z pracy przy płótnie nie opuścił.

vam pak na zădnutu krôsnu săs ină xörtuma dur da bitisa na krajò ósnuvata i gu us'ăkuvam s'etn'ă i gu subiram ină trumba.

Bitisa tkan'etu, s'ă išti plătntutu da gu izb'ălimi; z'evami mr'eva krăfski lajna, gi zb'ekuvami u ină xarkuma, gu klavami plătntutu n'etr'ă, stuji dvăjsic'etir săt'ă, gu zväždami s'etn'ă, utivami na stud'enata vòda da gu b'ălimi, gu pir'emi u kuritutu, gu čukami na vr'x kamin'u udgòr'ă săs kòpan'etu i gu prustirat za da us'xnuva. Kugă za pub'alaj xubav'ă gu prustirat na plitò za da us'xni.

Us'xnuva xubav'ă, gu subirat, gu diplòsuvat, gu z'evat dumà, gu prav'at ină trumba za da fāti kal'p i s'etn'ă kugă ištati, z'evat, krujät kušul'a i găšti; i n'ema v'ejki štògud'ă.

Nr 6. Jak się robi „baklava“?

Opowiadała matka głównego obiektu, lat 72.

Za ină taps'ă baklavà (gul'ama, málka? ¹) tri pr'et'a ină ukà sik'er, ină ukà mèt, ukà i puluvina brăšnu i stò drama nišistè, puluvin ukà šimigdäl za gu spičes' xubavička. S'etn'ă ină ukà mäsłu, s'etn'ă za gu zam'asat častutu (tak! č), za gu zm'asat xubavička, da s'etn'ă za v'enat kr'nggu i mi'alkata da zafāti da toči i bábata i lélata za da prustirat inò listu na taps'ata i udgòr'ă. f'rl'ami na vr'x listutu ič'lik (ič'lik si ričè nòs šimigdäl, štu gu z'èxmi puluvin ukà i štu gu isp'ekuxmi ²) i takà inò listu, prustirat, pak f'rl'at ič'lik udgòr'ă, takà, takà dur da bitisa častutu prustirat, subirat, subirat; bitisuva častutu, să nap'uln'uva i taps'ata i udgòr'ă, udgòr'ă pustilat tri listà bis ič'lik.

Sid'ă na s'akuj listu mu f'rl'at pò mr'eva mäsłu. I takà s'etn'ă z'evat nóžu, ja krastòsuvat taps'ata i s'etn'ă fàštati da s'akàt kumàt'ă baklavà. Ja dus'akuxa taps'ata, gu zavirat mäsłutu, s'etn'ă ja pulavat šičkata taps'ă săs mäsłu, ja zakàruvami na pištà, ja sp'ekuvami i s'etn'ă ja zväždami ut pištà i dumà šik'er'u i midò gi klavami u t'enžiràta, gi sfàrimi, ja zväždami t'enžiràta săs širòpu, ja t'urnuvami na vr'x baklavàta, să natup'ova i fàštami s'etn'ă da jid'emi; ma štò za jid'emi? trăbuvaši da biši xalis baklavà, ni

¹ Zapytanie przysłuchującej się opowiadaniu sąsiadki.

² Wyjaśnienie opowiadającej na moje pytanie, co to jest: ič'lik?

na knigata pisana i takà štògud'ą ni vid'ąχmi; tr'ąbuvąši taps'ąta. da biši utpr'ąt'.

Nr 7. Maż wydaje zamaż swą żonę.

Pujnò vr'am'ą i bil idin ćurbażija i takšiděpsuwał ut s'ėlu na s'ėlu, ut kasabà, na kasabà. Utidi i u Atina, tam vidi inà χùbava mòma na šisnàjsi gudini; r'ėci za da ja v'eni, ni muža za da ja v'eni, sid'ą inà fòtografija i z'ė i dòjdi dumà, sà razbul'ą ut nuzi kajmò, štu ni muža da ja v'eni mumàta, piši uząt' fòtografijata: »zarąt tas mòma si umiram jas«, ja zatfòri fòtografijata u idin dulàp n'ėtr'ą, ja zakl'ėci i ustàvi vasa'ėt na żinàtamu, tòs dulàp da gu ni utfòri puidin. I si umr'ą tój, gu zariχa i ad'asaχa.

Ut mr'ėva vr'am'ą d'ąt'ątu stàna pitnàjsi, šisnàjsi gudini, fàti da paspatěpsuva dulàpitu, utidi i u nàs udajà, štu biši dulàp'u zakl'ėcin, utidi za da gu utfòri, gl'ėda sa ni utfàra, ja viknuva mażkamu: »d'ėj kl'ėcu ut tòs dulàp?« »Tàtkuti ustàvi vasa'ėt, tòs dulàp da gu ni utfòrimi.« »Zaštò da gu ni utfòrimi, jàs za gu utfòr'ą!« i gu utfar'a, štò za vidi? pràzin dulàp. Kugà gl'ėda na d'ėnrtu na dulàp'u inà fòtografija, ja z'ėva, ja gl'ėda, inà χùbava mòma i ja up'áva uduząt' pisanòtu i gl'ėda, p'ąj: »zarąt tas mòma si umr'ąχ.« I si vili tój: »tàtku umr'ą zarąt tas mòma, da jas ni utivam da ja v'enam?« I z'ėva inà turbà pari i tr'ėgnuva.

Utiva u Sulùn, na inò kšėnuduχiju s'ėdnuva; s'ėdnuva nòs v'ėčer i idi inà mòma na udajàta, mu vili: »igràjmi kumàr'!« »igràjmi!« — i vili tój; fàštāt da igràjat; igràjat, igràjat, sà umuri mumàta i mu vili na n'ėgu: »da pòa dòł, da si pùsna vudàta.« T'ė sa bili tri s'ėstri; t'a utidi si l'ėgna, ja pùsna drùgatàji s'ėstra gòr'ą.

Fàtiya da igràjat pàk i nas sà umuri i t'a mu vili: »da pòa dòł da si pùsna vudàta! i sl'ązi dòł, utidi, si l'ėgna i t'à. Utidi gòr'ą drùgata s'ėstra, fàtiya da igràjat pàk, dur us'ėmna.

Mu i kazandisaχa šičkit'ą pari na d'ąt'ątu i d'ąt'ątu sà vņnuva pak naząt', z'ėva drùgi pari, pak utiva na nuzi kšėnuduχiju u Sulùn. Pak sà fàtat da igràjat kumàr'; pak gu pàti kutù pr'ėvnata pàtka, mu gi z'ėχa parit'ą i stànuva sabàlin pak naząt' u s'ėlutu si idi; z'ėva óšti inà turbà pari, sà vņnuva naząt' pak u Sulùn.

Prin da pòj óšti na kšėnuduχijutu, gu vižda inà bàba i gu pita: »d'ė takà ti, tri dni t'ą gl'ėdam, s'ė tuk idiš!« i vili na bà-

bata: »takà, takà si pàštam jas tuk'à; ima inà mòma, igrajmi na kumar' mi gi kazandisuva parit'a.« Bábata mu vili: »n'áj inà mòma tàs, t'é sa tri mòmi; àku íštiš ti da kazandisaš, kuga za dòj gòr'a mumàta da igrajti, çié da ja ni ustaviš da pòj dòl!«

I d'át'atu utiva na kšènuduxijutu, utidi gòr'a na udajàta i dòjdi mumàta da igrajat pak kumar'. Sà fàtiya da igrajat, sà umuri mumàta, mu vili da pòj dòl. Tòj i vili: »n'èma dòl da pòš, tük!« ja ni pùsna çié, gi kazandisuva n'èjnit'a pari, štu imàši, gi kazandisuva i n'èguvit'a, štu mu gi z'èya, na s'ètnina gu klàva i kšènuduxijutu mumàta, gu kazandisuva i n'ègu, dur sabàlin gi suplàkna šièku. I ustàna kšènuduxijutu na n'ègu i gi ustavi pak mòmitu da si gl'èdat ràbutàta.

I stàna, trègna tòj za u Atina. Ftàsa u Atina, utidi na inò kšènodòxiju, fàti inà udajà da s'adi. Gu pita kšènodòxinu: »zaštò ti tuk'à, kak dòjdi?« izvažda d'át'atu fòtografijata, mu ja kàzuva i mu vili: »jas za tàs dòjdux, za mòga da ja nàjda?« Kak ja vid'a fòtografijata kšènodòxinu, »tas — si vili — mòjta ženaj!«, alà mu ni kàzuva na n'ègu: »pòt', šètaj sà, da vidimi za ja nàš!«

Utidi d'át'atu, šèta ut sukàk na sukàk, gl'èda ut balkòn na balkòn; ja vid'a na idin balkòn, štu s'adi inà žena, ja gl'èda i fòtografijata i gl'èda t'aj!; i dàva inà nòjma, isl'ava dòl, mu utfàra pòrtata i gu pita: »štò b'ikaš?« Ja kàzuva fòtografijata: »n'ási ti?« t'à vili: »jàsà;« »i jas t'èb'a t'a b'ikam. Tàtku ni muža da t'a v'èni i ut nas bulika si umr'à; s'à ti za m'a v'èniš m'èn'a? štò viliš?« »da sà puèud'a tòs v'èèer, da utr'a sàt'u na idin da dòš, za ti kàža.«

I stàna si utidi na kšènuduxijutu. Gu pita kšènodòxinu: »štò stòri? ja nàjdi?« »ja nàjdux;« »d'è ja nàjdi?« »na felàn sukàk, felàn nùmeru ima pòrtata.« »E çubav'a — mu vili kšènodòxinu — štò ti r'èèi za pòš pak?« »mi r'èèi za pòda utr'a sabàlin, sàt'u na idin«. Kšènodòxinu çié sà ni skàzuva.

Usòmna çubav'a, stàna d'át'atu, utidi na žinàta, pruminà pu idin èirèjk' sàt', èuka i man'žò na pòrtata; žinàta gu skriva udòl fustànitù; idi gòr'a man'žò, b'ika kumutùk, kumutàm, gl'èda, n'èma štògud'a i si r'èèi sàs umò: »drugànd'a zàji tòs k'èrata!« žinàta mu vili: »zaštò dòjdi ti tòs sàt'?« »gi zabràv kl'ùèuvètu, dòv da gi v'èna.« I si utidi man'žòj. Isl'azi d'át'atu ut dòl, ut fustànitù i s'a-d'axa vàzi d'en' sàs žinàtamu. Jaduxa, piya i dàdi i bakšiš prèstin'a,

curajk'ą, bilžuci, s'è malamòsani. I stàna na vičerò si utidi na kšènuduxijutu.

Gu pita kšènudòxinu: »kak si pruminà n'ása?« »mlògu χùbav'ą — mu vili — pruminàχ, alà sabàlin mrèva stràχa vid'ąχ;« »štò vid'ą?« — gu pita. »Dur da pòda jas sabàlin, dur da s'èdna, jàtigu i man'žòji ćukna na pòrtata;« »s'ètn'ą d'è utidi ti?« »birik'at žinàtamu m'ą pukri sàs idin fustàn' na kjušetu da m'ą ni vid'ą tój; i gu pita žinàtamu: „zaštò dój tòs sàt'?“ „kl'účuvetu gi zabràvi“ — i r'èci.«

Kšènudòxinu si vili sàs umò: »tasi mòjta žena, amà da vidimi, štò za stàni? è ti ni r'èci pak da pòš?« »mi r'èci utr'ą da pòa sàt'u na dvà.« I kaliniχta si r'èkuχa, utidi, si l'ègna d'at'atu.

Usòmna sabàlin, stàna sàt'u dvà, utidi pak na žinàta. Dur da s'èdni, ćuka na pòrtata man'žò; d'è da gu skrij žinàta? u dulàp'u n'ètr'ą; idi gòr'ą man'žò, fàšta da bŕka pu partàlitu, fustàn'a tris'è, tam gl'èda, tu gl'èda; žinàtamu vili: »brè m'èn'ži, kàs mi na m'èn'ą štò bŕkaš, da si ni zagubi umò?« »mlèć! nimòj vr'aviš!« — i si utidi na kšènuduxijutu. Utfòri t'a dulàp'u, isl'azi d'at'atu, s'èdnaxa na mu'abèt dvàta. Vàzi d'èn' prikàzuvàχa dur umrèkna; i stàna d'at'atu, si utidi na kšènuduxijutu.

Gu vid'ą kšènudòxinu, gu pita: »kak pruminà n'àsà?« »mlògu χùbav'ą, alà sabàlin mrèva stràχa vid'ąχ;« »štò stràχa?« — gu pita. »Dur da pòda, da s'èdna jas, ćukna i man'žòji na pòrtata i sà ćudiši, d'è da m'ą skrij žinàta i m'ą skri n'ètr'ą u dulàp'u. Man'žòji bŕkaši pu partàlitu, ni muža da m'ą nàjdi i si utidi. I mi utfòri dulàp'u žinàtamu i si s'èdnaxmi na mu'abèt, vèzi d'èn' mu'abèt imàχmi.« »èti ni r'èci utr'ą pak da pòš?« »mi r'èci, za pòda sàt'u na tri« »Kaliniχta i si l'ègnimi.«

Usòmna χùbav'ą, χùbav'ą, stàna sàt'u tri i utidi d'at'atu pak pukraj žinàtamu. Dur da pòj, da s'èdni tój, jàtigu ćuka pak man'žò. d'è da m'ą skrij žinàta sà ćudiši, m'ą skri u sindük'u n'ètr'ą.

Dòjdi gòr'ą man'žò, fàti dà bŕka pu dulàp'a, pu kjušant'a, pu partàla, stàna alis pàlaf; mu vili žinàta: »m'èn'ži! da ni upalav'ą ti, štòj tuzi štu prà'is?« »mlèć ti! ut t'èb'ą sà ni pita štu pràv'ą, jas za ja zgòr'ą kèštata!« t'a mu sà mòli: »brè mi, m'èn'ži, n'áj ràbuta tàs!« »jòk, ut t'èb'ą sà ni pita! jas za ja zgòr'ą!« i žinàtamu vili: »za ja zguriš, za ja zguriš, štò da ti pràv'ą? omòs jas mòjtu prik'è, štu gu imam ut màjka i si gu zvàja!« i fàštat, gi zvàždat n'èjnit'ą rùbi ut vèk pòrtata. Mu vili na man'žòji: »jàla da gu izvà-

2
 dimi i sindük'u, ut tam s'etn'a štu ištiš, prař!« gu fařtat m'ën'č
 i žena sindük'u i gu kàrat pu skalàta na dól: d'at'atu ut stràxa
 sà pupikàva i man'žò ja pita: »štò imàši u sindük'u, sà tura gl'è-
 dam kàpi?« t'a mu vili: »imàx inà livànta, mòži da sà turnà.«
 Gi klàvat na inà kumšijka u udajàta n'ařtata, isl'ava man'žò, idin
 vogni i dàva na k'řtata, ja zgur'ava i si utiva na kšenuduxiutu;
 i gu utfàra sindük'u žinàta, gu izvážda d'at'atu i stòrixa mu'abèt
 nòs d'en', (alà) ni žinàta mu kàzuva na d'at'atu, ča kšenuduxiinu ij
 m'ënč nitu kšenuduxiinu mu vili na d'at'atu, ča nàs mij žena.

K
 Sà čudi kšenuduxiinu, sà štò tròpu, da gu fàti, štu stàna tuji
 diřtixima, štu ja zgur'ava k'řtata; »ut n'egu sà bèp — vili — da
 kalèsam pròtipurgitu, diikit'etu, da mu stòr'a inà gòzba, za da
 kàzuvat takfès ràbuti, štu ima stòrinu s'akutri, za da kàži i d'at'
 t'atu, štu stòri da da gu fàt'at!«

Gi kalèsa na ùtrinàta pròtipurgitu, ipurgitu, stràtigitu, diikit'etu
 i mu stòri gòzba. Ja z'è i žinàtamu da gutfi. Tam d'è prikàzuvàxa
 idin takàji stòr'ał, drùg'ju takàji stòr'ał; dòjdi rindò i na d'at'atu da
 kàži i fàti da kàzuva: »Jas trègnař za da dòa u Atina, pruminàř
 pris Sulùn i igrař kumar' i mi gi kazandisaxa parit'a inòš dva
 p'nt'a, na trit'a p'nt'a si gi kazandisax pak, gu kazandisax i kšè-
 nuduxijutu i dòjduř u Atina, s'ednař na tuzi kšenuduxiinu i b'kař
 inà mòma sàs fòtografijata, ja nàř i utivař kàta d'en'«

Ču žinàta na kšenuduxiinu, štu kàzuva, utinòš gi klàva n'è-
 guvit'a řrisafikà, štu gi ji dàdi, na inò bl'udu i gi dàva na izmi-
 k'arkata da pòj da gu pita àfindikòtu n'etr'a. Mu vili: »àfindikò,
 na kirijata i gi dukàraxa t'ès n'ařtata za dvàjsi ipit liri da gi za-
 pr'emi, štò villiš?«

Kugà gi vid'a d'at'atu n'ařtata gi puznà i tugàs puznà, ča
 na kšenuduxiinu žinàtaj, (alà) tòj mu'abèt'u řič gu ni skòpsa i kà-
 zuvàši (dur) na t'elusu, kàk ja zgur'ava k'řtata man'žò i r'èči tòj:
 »ut stràxa i jas sà razbudix, gl'èdam s'ënji b'ál tòs;« řički fàt'axa
 da vikat: »s'ën kàzuvàš ti? ni naistina kàzuvàřmi.« »Na m'ën'a
 mi sa pràvi, s'ën kàzuvàřti i jas s'ën vi kàzuvàř;« i takà ni mu-
 žàxa da gu fàt'at d'at'atu.

Kšenuduxiinu klàva màstùr da mu stòri k'řtata pàk i d'at'
 t'atu kupòva inò ikòpidu na dijafurà idin sukàk utpr'at n'eguvòtu
 ikòpidu i idin sukàk utpr'at na kšenuduxiinu na k'řtata. Klàduřa
 tim'èla, fàt'axa da gi pràv'at; d'at'atu i žinàtamu sà řinuisuvat:

»za stòrimi idin budrùm, puidin da gu ni znàj, ut tfòjta udaja na mòjta da sl'ava.«

I stànaxa křstít'a, bitisaxa i iřti da sà užèni d'at'atu za žinàta na křènudòxinu. Mu vili na křènudòxinu: »jas iřta da sà vinčaja, kalitàta n'emam.« Křènudòxinu mu vili: »jas za ti stàna kalitàta;« »è xùbav'a da ni b'kam druk b'ari.«

N'as nid'al'a řtu brakòvat, sà razbul'ava kumbàrata; s'à dòjdi nid'al'a da sà vinčajat; žinàtamu bòlna, ikimžijata ja gl'èda, amà i tòj kùpini ut d'at'atu, s'è za mu vili na křènudòxinu: »mlògu bòlna tij žinàta.«

S'à utiva za da vinčaj kumbàrutu samòs; utiva, ja gl'èda niv'astata n'èguvàta ženaj. Mu vili: »zapràti sà mr'va, zabrax inò n'astu dumà.« Dur da pòj tòs da sà zaokùli ut nòs sukàk dur na nòs, niv'asta fustàn'u gu izvážda ut budrùm'u na jatàku prav'a; idi man'žòji, ja gl'èda, liži; »stàn', mari ženu, da pòjmi da viř inà niv'asta c'ala t'èb'a umg'asa;« »òstavi m'a m'èn'ži, mi m'a b'arař, jas umiram, ti sà gazò si igrař!« »èx, mari ženu, da idiři mr'fka da viř, c'ala t'èb'a inà niv'astaji;« i tr'egna da pòj da vinčaj.

I nòs sàt' dòjdi ikimžijata i pur'nci na izmik'arkata: »sà za zaspì kirijata, da ja ni razbudiř, da ni pòř bliz'a xié!« Stànova žinàtamu, klàva idin prusk'èfař dòl jürgàn'u, gu pukriva dur gòr'a i pris budrùm'u si utidi gòr'a, pak stàna niv'asta, dur da pòj man'žòji, t'a gòtuva niv'asta. I pòpitu tam xaz'r', gi vinčaxa i pampòru xaz'r' b'āři, gi spràtixa dur na pampòru sàs s'è pòpi, sàs s'è kalitàta i jaxnaxa na pampòru z'ènt'u i niv'astata, gi apu-xiritisaxa insànu i tr'egna pampòru i fàt'axa tòpuvi da m'atat baā, baā, baā, baā...

Utiva kalitàtata dumà, mu vili izmik'arkata: »ikimžijata mi r'èci da ja ni razbudimi, àku spi kirijata!« Utidi tòj na vr'x glavàtaji, s'èdna i slúša tòpuvètu kàk pl'uskat; »èm — si vili — stàn', mari ženu, da gi èuš b'ari tòpuvètu, kàk pl'uskat!« i mu t'èkna, mòř da umr'a, xié suluk ni z'èva. Kugà raskriva, řtò da vidi — prusk'èfař! si pl'èsnova ranc'at'a, traçi na ařtinumijata: »na m'èn'a žinàta mi ja z'è tòs!« i pitat ařtinòmitu: »tò gi vinčà?« »Jaz gi vinčax.« »Afùti gi vinčà, řtò b'kař, a b'agaj utùk!« — gu zgòn'uvat.

I n'ès si utiduxa na s'èlutòmu da si živòvat. I jas tam bix, s'à si dòx.

Nr 8. „Pisanòtu sã raspisuva i sã ni raspisuva?“

Pujnò vr'am'a imãši idin ćurbažija inò arapća k'ulè ('sklavu'), arapćatu biši pitnãjsi, šisnãjsi gudini. Katalaxù na ćurbažijata mu sa rãžda inà mumuška, idi str'ad'ã nòš narićnicata i mu vili: »tas mumuška, štu sa rudi, sigà na tuzi arapća kãsmèt da ja v'eni.« I tãtkuji razbud'en sã najdi i ja ću narićnicata, štu r'eci; b'et mu sã vid'a na ćurbažijata, štu za ja v'eni arapćatu mumàta i si vili sãs umò: »za gu pũsna arapćatu da gu bŕka Gòsput' da pòj da gu nãj, da gu pita: pisanòtu sã raspisuva i sã ni raspisuva?«

I stãna sabàlin, mu nagutf'ova inà kamila, mu tuvãra vòda, inà kamila l'ap i inà kamila pari i mu r'eci: »da pòš da gu nãš. Gòsput' da gu pitaš: „pisanòtu sa raspisuva i sa ni raspisuva?“« ćurbažijata si klãj sãs umò, òti Gòsput' sã ni naçòžda, za šeta, za šeta arapćatu, za bitisat parit'a i za si ustani kãndũgud'a i za sã zagubi.

Trãgna d'at'atu da pòj da bŕka Gòsput'. Utidi na inò m'astu, na inà gòra n'etr'a i tam najdi idin stãr d'adu i gu pita d'adutu: »d'e utivaš?« mu vili tøj: »m'a pũsna ćurbažijata da gu bŕkam Gòsput', da gu pitam: „pisanòtu sã raspisuva i sã ni raspisuva?“« da ti kãži d'adu: »iè mi utivaš da sa klavèš, da pòš da mu ričèš na ćurbažijata: „b'ãlutu ćernu stãnuva, ćernutu b'ãlu stãnuva, pisanòtu òmus sa ni raspisuva!“ Da sa vŕniš, da si pòš nazat'! kak za si utivaš, za prumin'èš pris b'ãla vòda, za sã umiš, za sã ukãmpiš i takà da si pòš.«

Ftãsa d'at'atu na b'ãla vòda, si izvãdi rùbitu i fl'azi na kuritutu da sã kãmpi. Miti dijafurà imãši idin kajiš na krãstu, pari imãši n'etr'a, nòs gu ni imãši izvãdin; kugà isl'azi ut kuritutu i sa gl'eda b'ãl u snãgata; štu biši ćerna, stãna tòlkus idin b'ãl junãk, štu ni stãnuva pòviki miti dijafurà kajišu d'e b'ãši na krãstu tam sid'ã ustana ćernu.

Trãgna da si idi za u s'elutu, si prãvi sãs umò: »štò anãngi da pòda jas sklãvus dũsapãk, afũ imam inà kamila pari, si ni fãtam inà mòja rãbuta? çubav'a sã šk'epsax, takà za stòr'a!« gi prudava i kamilitu i si utfãra idin dugàn', em bakal'k, em pramatãr'k.

çajdi, çajdi, pruminãxa gudini, narãsti na ćurbažijata mumàta, išti da ja tãkmi, gu šeta šiçkutu s'elu, ut tuzi pòçubavu d'at'a ni mòži da sã nãj. I utivat ut n'egu psunisuvat i gu gl'è-

dat u fersimatit'a, gu arësaxa. Tòj gi puznà t'ax, (alà) t'è n'ègu ni mògat dà gu puznàjat. I màjkata samàs mu vili: »za ti ja dàm mumàta jas na t'èb'a;« tój i vili: »àkuj' kasmèt stànuva!« i utiduxa dumà m'n'è i žena si udrumòn'axa: »nuzi d'at'a, xubavu d'at'a, mu r'èkux jas samàs, za mu ja dad'èmi mumàta. Tòj r'èci àkuj' kasmèt za stani. (Amà) ni ni tr'abuva da sà bævimi, tr'abuva da pøjmi i inà nòga napr'at da mu ričèmi da stani tas ràbuta.«

I utidi màjkata samàs i mu r'èci: »ni ištìmi da t'a stòrimi z'ent', ti štò viliš?« (Afù) ištiti vi i jas ištam.« Sà takmòvat, pùstat pr'èstin i na pitnàjsit'ax bràk za stòr'at. I dòjduxa pitnàjsit'ax, gu stòr'axa bràku i gi vin'èaxa. Dòjdi nid'al'ata, gi kalèsa tàtkuji na otbràtki; i jàduxa, pìxa nòs v'èčer, si utiduxa insànu, ustàna z'ent'u i niv'astata dumà i (tugàs) nat'anyà gu pita: »ut štò sòj si ti?« fàti da sà sm'aj z'ent'u: »štò m'a pitaš, ut štò sòjsà?« »ištam da sà naučà!« »dìlmu ištìš da sa naučiš i jas za ti kàža!« žasnuva kuštil'ata na gòr'a, mu ukàzuva nišanin na kur'èmu: »ja tàs mi g'eniàta, tòs mi sòju! jas sà aràpčatu, štu m'a pùsna da gu b'kam Gòspuť, da gu pitam „pisanòtu sà raspisuva, i sà ni raspisuva“. Jas mòlis utidux u guràta, nàjdux idin d'adu i gu pitač za Gòspuť; tój mi r'èci: „iè mi sà klavèš, v'ni sà, pòci (pòt' si) i da mu ričèš na čurbažijata: „b'aluťu čèrnu stànuva i čèrnutu b'alu stànuva, pisanòtu sà ni raspisuva“; i mi r'èci da sà umija na b'ala vòda i utidux, sà umix i pub'alàx i si r'èkux sàs umò: n'aj anànki da dòa da ti kàža i d'esa s'èjnu sklàvus, si utidux na s'èlutu, si fàtič inà ràbuta, sàs n'ès pari štu mi gi dàjti, da ja sigà stàna kasmèt, da ja v'èna mumàtati i da ti kàža štu mi r'èci Gòspuť.« I jas tam bix, s'è si dòx.

Nr 9. Pisanòtu sà ni raspisuva!

Pujnò vr'am'a idin tužarin, živini štu bir'è kòzi, òfci, kràvi, dòjdi na inò s'èlu, ftasa na krajò, zima gu fàti gul'ama na pànt'ò i zamràčà, ni znàj, d'è da pøj. Vidi inò sf'atilu na krajò s'èlutu, utidi na pòrtata, čukna i utiduxa, pitačax: »tò čuka na pòrtata?« »jàs sà idin g'ečkinžija, m'a ni št'èti tòs v'èčer da kšifandòs'am tuk'a?« i t'è mu r'èkuxa: »jàla! sirmàsi sni, n'emami drùga udajà pòviki, (amà) pukràj nam pròmin' i ti!«

Katalaxù na nòs sirumàx žinàtamu biši ditin'a, ja fàtičax bułki za da sà rudì màlkuťu; i viknaxa bàbata i sà rudì màlkuťu:

màlkutu biši m'šku, štu imàya xad'et'a, gi stòriya šički i si l'èg-naya da spàt. Tam d'e sp'aya, d'òjdi str'adà n'òš naričnicata i mu r'èci na màlkutu: »tuzi màlku štu sà rudi t'òs v'ècer i t'òs čur-bažija tuk štu sà làya, tuzi d'at'a imànitù za mu klirunumisa.«

Čurbažijata sà nàjdi razbud'en n'òs sàt' i ja ču naričnicata, štu r'èci; i t'òj si klàj na umò: »jas tuzi d'at'a za gu v'ena za gu ukl'eva.« Stànaya sabàlin, mu vili na stupànitù: »tuzi màlku štu sà rudi, vi sà mòl'a mlògu, dad'ati gu na m'en'a zaštò jas ič n'è-mam màlki, kòlku pari ištiti za vi dàm!« m'anz'ò vili: »da gu da-d'emi!«, žinàta ji sà ni d'ava; na s'ètnina kandisaya i dvàta i gu d'aduxa màlkutu.

Mu d'adi čurbažijata pidjs'et liri, si gu klàva u disajk'u i tr'ègnuva da si p'òj. Utiva dur na inò m'astu u guràta, idin glàmbòk d'òl naxòžda, gu f'èrl'a màlkutu u dulò n'ètr'a, gu ustàv'a; i si utidi t'òj.

Isl'azi n'òz d'en' mèčkata da pasè i gu nàjdi màlkutu tam d'e plàčiši, gu pužali, si gu z'è sàs n'èja na ròpkata; i t'a imàši màlki mèšl'anta, gi dujaši; pukràj n'èjnit'a, štu gi dujaši, gu du-jaši i mal'èčkutu. D'en' za d'en' rast'aši màlkutu i mèšl'antàta rast'aya.

Idin d'en' mèčkata, kugà isl'avaši za da p'òj da b'ka jàdini, mu klàvaši inà ròpkata na ustàta, idin gul'am kàmin' da ni mò-gat da gu p'èxnat mèšl'antàta. Idin d'en' gi zatf'ori mèčkata pak takà sàs kàmin'u, amà d'at'atu stàna kuvitlija, gu p'èyna kàmin'u i sl'àzuxa v'èk sàs mèšl'antàta da sà b'òr'at.

Na str'ášta imàši inà màndra; čubànitù ut str'ášta gi gl'è-daya pukràj mèšl'antàta ča ima i inò d'atinci. Si vil'at čubànitù: »da p'òjmi puidin d'en' da gu fàtimi tuzi d'atinci; za ja sàkami mèčkata, kugà za si p'òj, ni tugàs za p'òjmi da gu fàtimi!«

I vid'axa idin d'en', štu si utidi mèčkata, utiduxa čubànitù, sà zapr'axa dvàta na vratàta na ròpkata i drùg'ju utidi, upl'àši mèšl'antàta, fàt'axa da b'agat da si p'òat na ròpkata. Čubànitù mèšl'antàta gi ustàya da fl'àzat na ròpkata; r'èci da fl'àzi i d'atincetu, gu fàtiya čubànitù, gu z'èxa na màndrata i gu k'èst'axa Arkudùt'.

Naràsti, mlògu gudini pruminàya, stàna kužà junàk. Ut m'èva gudini s'ètn'a sà làya da pruminè n'òs tužarin da b'ka živini; utidi na tas màndra za da v'eni živini, stòriya pazarl'èk,

z'è punà stutina kòzi i erk'èca i ištiši da mu gi zakàrat na s'è-lutòmu.

Čuj tužarinu — vikat: »Arkudùt'!« pita: »štòj' tuzi im'a Arkudùt'?» t'è mu kàzuvat: »ni gu imami ut mèčkata, gu kurta-lisaymi.« I čurbažijata sã naumi: »tòj, štu gu fãrli malkutu, tuzi zaj bajà!« mu vili na k'ejit'a: »mi gu ni dāvati Arkudùt' na m'en'a, jas n'emam d'acã, em na m'en'a d'j inò d'at'a, em da gi zakàra živinit'a u s'elutu!«

Čurbažijata imãši inà mòmã i inò d'at'a; mu piši inà kniga čurbažija na Arkudùt' i mu piši n'etr'a: »tuzi d'at'a, štu gu pùštam sãs živinit'a, dur da dõjda da gu nãjda ispàstrinu!«

Nã pãnt'ò kak utivaši Arkadùt', isl'ava Àng'elus Kiriju, mu vili: »d'è utivaš, štò kàraš?« »utivam na čurbažijata, živinit'a gi kàram i inà kniga kàram.« »Dãj da ja vid'a!« ja z'eva nas kniga Àng'elus Kiriju, mu rakčeynuva, mu piši, inà druga kniga mu dāva. Mu piši n'etr'a na knigata: »tuzi d'at'a, štu vi gu pùštam dur da dõjda, da gu nãjda užen'antu sãs mumàta i da gu klad'eti na gòrn'ju kat, tam da s'adi!«

I utidi d'at'atu sãs živinit'a, mu ja dādi i knigata, ja up'ãxa i jãman, jãman mu prāv'at idin brãk, gi užen'uvat, gi klāv'at na gòrn'ju kãt na křštata da s'ad'at.

Pruminã puidin m'ajanc, si dõjdi i čurbažijata u zurtã. Usbmna çubav'a, d'at'atu isl'azi dõl pukrãj tãtkumu, gl'eda mu-mãta ja n'ema. »D'ej mumàta?« — pita, »gòr'a spi sãs z'ent'u.« »Kakfòz'ent'?« — pita čurbažijata; »ja nuzi d'at'a, štu ni gu pùsna ti i na knigata ni pišiši da gu uženimi? i ni gu užen'aymi.« »Dukar'ãti da ja vida knigata!« i ja gl'eda n'eguvòtu pismò i tøj si mlãkna pak čurbažijata. »Dilmu takã stãna, utr'a da pøj z'ent'u ut kòzit'a da v'eni idin erk'èc da zakòlimi, da j'd'emi, da pijmi i da sã narãduvam i jãs!«

Čurbažijata nòs d'en' mu purbncuva na čubãnitu: »utr'a sabàlin, kutri za dõj da navika na kòzit'a, tut ed'ensbns na kù-čãntãta n'eka gu iz'idat!« i purbnci na žinãtãmu: »utr'a sabàlin da gu razbudiš z'ent'u da pøj na kòzit'a da gu v'eni erk'ècu!«

Stãna sabàlin žinãtãmu, utidi gòr'a za da gu vikni z'ent'u, gu vid'a štu spi; kajãmady da gu razbudì. I d'at'atøj' biši razbud'enu, mu vili na n'egu: »põt' mājčinti! v'en' gu erk'ècu, štu r'èci tãtkuti, čã z'ent'u spi ošti; kãk da gu razbudimi?« »çubav'a, mãli, za pòda!« i trãgna, utidi.

Utidi na krajò màndrata, navika; ćubànitù tùt etilèr na kù-
 ćántàta — gu pràv'at d'at'atu kumàti. — Si dòjdi ćurbažijata na
 plàjna, ja pita žinàtamu: »utidi z'ent'u da v'eni erk'èć?« »sp'ášì
 tój, gu ni razbudìx, utidi d'at'atu.« Si pl'èsna rānc'at'ā ćurbažijata:
 »jazýk utidi d'at'atu!«

I takà si ustàna Arkudùt' klironòmùs na imànitù i išìxàsa
 i ćurbažijata s'ètn'ā i kàzuvàši na insànu òti: »pìsanòtu sà ni
 raspìsuva«, gu r'èći narićnicata i stàna!

I jàs tam bìx, s'ā si dòx; b'āgaj, b'āgaj ut kùćántàta da m'ā
 ni iz'idàt i m'èn'ā — i bitisa vèjki prikastà.

Nr 10. Jarzabki świadcami zabójstwa.

Idin i utivał pujnò vr'ām'ā za da ràbuti i gu str'āl idin
 xaramija na pānt'ò i mu b'ēkaši pari. Tój mu sà mòli: »n'emam
 pari, štò da ti dàm, jas sà utivam da ràbut'a.« Tòs ni kandìsuva,
 izvāžda nòžu za da gu zakòli; i tój gl'èda, n'ema puidin naòkul,
 (l'u)l'ètnuvat in'è irimbici i mu vili na irimbicit'ā: »vi da martiri-
 sati zaràt m'èn'ā, štu m'ā uklavà tòs ćuv'āk!« i izvadi nòžu, gu
 zakòli nòs.

Prumināxa mrēva gudini. Nòs xaramija dòjdi, stàna na cà-
 r'uvàta trapizarija širvitòrin. Idin d'èn' mu bìxa dukàrali na càr'u
 in'è irimbici i mu gi stiganisāxa i tòs gi z'è da gi zakàra na
 càr'u. Kak fl'āzi u udajàta, mu t'èkna za nòs ćuv'āk, štu gu za-
 kòli, sà nasm'ā.

Gu vida càr'u, štu sà nasm'ā: »zaštò mi sà sm'āš?! na mām'-
 žata mi sà sm'āš iksi na m'èn'ā mi sà sm'āš?« »nì na t'èb'ā ti
 sà sm'āja, nì na mām'žata ti sà sm'āja; mi t'èkna za inò drùgu,
 kak gi vid'ax irimbicit'ā« »za kàžiš zaštò, štò ti t'èkna?!« »na
 mòju dililik ('palav'ata') udgòr'ā idin ćuv'āk zakòlix da r'èći irim-
 bicit'ā da martirisat za n'ègu i za tuzi sa nasm'āx.« I càr'u mu
 vili: »štò ištiš drùgu, (afu) t'ā martirisāxa irimbicit'ā, demèk ti
 takfòs ćuv'āk si bìl; skòru vin'āti gu tòs ćuv'āk — mu vili na
 žāndarmit'ā — (da) u budrùm'u n'ètr'ā da gu zatfòriti!«

I takà sà martirisa ćuv'āku štu sà uklavà na nuzì vr'ām'ā.

Nr 11. Latający koń z drzewa.

Pujnò vr'ām'ā imāši idin māsūr, pròtumāsūr b'āši. Stàna
 utidi na gurbèt ('kšinitjà') i tam pazari da mu stòri na càr'u idin.

kunajk'. Tòs màstùr b'ášì takmèn i lu trègna za da pòj na gurbèt i vilì na gudinicatàmu: »jas za pòjà na gurbèt da ràbut'á, ti za m'á čàkaš s'èdim gudini i trì dni, (aku) ni dòjda dur nuzì vr'am'á, da sà užèniš za drùk s'ètn'á.«

I utìdi na gurbèt, fàti ràbuta na càrskata křšta u timèl'u da ja fàti šíčku da bitisa, kl'účvètu na ránkàta da gi paradòsa i klàdi, z'è drùgi màsturi, fàtiya da ràbut'at. Ràbutiya i ja bitisaya křštata i càr'u mu pràvi inà krěma za jidàt da pijat, da dijaš-kidàsàt.

D'è dijaškidàsuvàya tàm biši¹ i na càr'u màjkamu; tàm gl'èndaši, imàši i inà s'èrna u kužàku; sà ubjna pròtumàstòru, ja vid'á s'èrnata, ja pita: »ut kugà imati tàs s'èrna?« t'à mu r'èči: »kugà udriymi prèvu, prèvu kupáč na křštata, tugàs ja z'èymi.« »Kòlku vr'am'á ima ut tugàs?« t'à mu vilì: »bròj gi ròguvètu! kòlku čatál'á ima, tòlkus gudini ima; kàta gudina inò čatál'èya pùšta.« Gi bruji tòs, gl'èda, s'èdim čatál'á ima; i tugàs sà naumi tòj za gudinicata da sà trukali glavàta i mlògu sà štanaxur'èsa.

Gu vida na càr'u màjkamu, štu sà čùdi, utiva mu vilì na càr'u: »šíčki jadàt, pijat, pròtumàsturu učudin stuji.« Gu viknuva càr'u u udajàtamu, mu vilì: »sà ni efçarištisa ut mòjtu plàštani, da takà sà čùdiš?!« Tòj mu vilì: »çié pari da mi ni dàvaši, tuzì, štu gu naum'áx, pòubav'á da m'á uklavèš!« Càr'u mu vilì: »zaštò, žànam, štò tòlkus sà štanaxorèsa?« Mu vilì: »ja sà ustàv'áx gudinicata na s'èlutu i imàx r'èčinnu da m'á čàka s'èdim gudini i trì dni; afù gl'èdam sidimt'áx gudini sà napùln'áya i t'à za sà užèni, ni mògam da ja priftàsam jàs...« »Za tuzì mi birèš gajlè ('vàsànu'), jàs za ti dàm idin kòn'u tuk da jàxniš, kòlku mòži da tračì i d'è za ti pùkni kòn'u, drùk za ti dadàt!«

I si z'èva rùbičkit'á pròtumàstòru, si jàyna kòn'u i trègna. Dòjdi, ja priftàsa gudinicatàmu, sà žèni za idin kujimžija ('çrisò-çòs'); fàtiya da sà kàrat: »jòk jàs za ja v'ènam, (jòk) ti za ja v'èniš!« Utìdi davàta dur na càr'u.

Utìduya na càr'u i gi pita: »zaštò sà kàrati vi?« »Za tàs mòma, ištìmi da ja v'ènimi žèna, amà tò ja v'èni sigà?« Gi pita càr'u: »ti štòsi?« »jàsà kujimžija;« »ti štòsi?« — na drùg'ju gu pita; »jàsà màstùr, pròtumàstùr.« Pitnàjsi dni mu dàva mjüxlèt:

¹ Zaczął: imàši, które zaraz poprawił na biši.

tò za stòri pòxùbavu n'áštu ut zanajàt'utmu, nòs za ja v'èni mumàta žèna.

χrisuxòtu utiva u càr'u, mu sã zmòl'uva: »dàjmi mrèva str'èbru i màlamu, pak tfòj zàj.« Gu z'è str'èbrutu i màlamòtu, utidi na dugàn'u da si pràvi ràbutàta; i tòs màsturu imàši u dulò na p'asukò idin kùcur gul'am, gu z'èva nòs kùcur, sã zatfàra u inà plàvn'a n'ètr'ã i fàšta da ràbuti za u pitnàjsi dni nòs kùcur gu pràvi idin kòn' sãs krilà da l'àta.

I dòjdi vr'am'atu; na nòs d'èn' gi zakàraya n'áštàta na càr-sk'iju dvòr; gi kurdisaya tàm; idin šadravàn stòri kujimžijata i màstùr stòri idin kòn' sãs krilà. Mu vili na insànu càr'u: »za prumin'èti šički ut mòju dvòr za kàžiti, kutrò n'áštuj pòxùvavu!« šički pruminat, r'èkuxa: »šadravàn'uj pòxuvaf«, zaštò biši ut màlamu i str'èbru, lèskaši mlògu, šički gi arèsa.

Nas'ètnina prumina i càricàta, mu vili na insànu: χùvava vi viliti: šadravàn'uj χuvaf, amà pitajti da vidimi str'èbrutu i màlamòtu èij? jàs vèla: kòn'uj pòxuvaf, zanajačija i tòs, štu gu stòri kòn'u, tòs biši idin kùcur da tój gu stòri kòn' da l'àta, tòs zanajačijaj pòxuvaf; tój tr'abuva da ja v'èni mumàta!« i šički insàn r'èči: »nalstina, takàj: tòsi pòxuvaf zanajačija!« i si ja z'èva mumàta i sã užèn'uva, si pràvi bràku; i kujimžijata si utidi dumàmu. Kòn'u ustàna na càr'u na dvòru; i sã raspil'aya šičkiju insànu.

Càr'u imàši inò d'at'ã; tugàs isl'azi ut skul'òtu, gu vid'ã nòs kòn' tàm'ã, gu pita tàtkumu: »štòj tòs kòn'?« »gu ustàvi màstùru;« »gu ni dàva na m'èn'ã, da gu jàχna da sã rašètam pu s'èlutu?« »jàχni gu« — mu r'èči.

I kòn'u biši sãs kl'ùčevi, vr'ètna kl'ùčù, prul'ètna kòn'u, utidi, sã zaokùli po šičkutu s'èlu, si dòjdi pak dumàmu na dvòru.

D'at'atu mu pràvi na tàtkumu: »mi ni dàvaš, tàti, mrèva pari, da jàχna kòn'u, da pòja na drùgi silà, da m'atam pari na zim'ata, da vil'at l'ud'ètu ut Gòsput' pari pàždat.« I tàtkumu miràklija sã nàjdi, mu napùln'uva idin disàjk' liri, mu dàva na d'at'atu, mu vili: »pòt', šètaj sã!«

Jàχnuva d'at'ã kòn'u, prumina pris silàta, m'ata pari i l'ud'ètu ut dòlu birat i si vil'at: »Gòsput' pari ni pùšta.« Sã fàrli d'at'atu sãs kòn'u kak l'at'ãši na inà drùga càrcina i si utidi na krajò s'èlutu. Imàši idin br'às gul'am, udgòr'ã br'astò kundisa sãs kòn'u. Gu ustàvi kòn'u udgòr'ã na br'astò i sl'azi tój na zim'ata.

Utidi tàm na inà křšćićka, s'ad'áši inà bàba i vili: »bàbu, jas išta da s'ada pukràj t'èb'á!« t'à mu vili: »jàla dà s'adiš, amà l'áp n'emam da jàm!« »za tuzi mi birěš gajlè, bàbu, jàza kùp'am jàdini i pijini da jd'emi barabàr« »xùvav'á, áku stòriš takà!« — mu vili bàbata. I takà dàj na bàbata mrěva pari; utidi, kùpi l'áp, mán'ža, za da j'dàt.

Dvã, tri dni s'ad'á tàm pukràj bàbata, na trit'á dni udgòr'á gl'èda na mur'ètu n'ètr'á inà křšta gul'ama sàs dvòr n'ètr'á, sàs baččà, sàs šićkutu xùvavu n'ètr'á; i ja pita bàbata: »èij nas křšta?« bàbata mu vili: »na càruvata mòma nàs křšta;« »i štò pràvi tam nàs mòma?« — ja pita bàbata; »mumàta tam jàd'è, pij sàs izmik'árkit'á, ni mòži da pòj puidin nitu pilã bilè.« D'at'atu vili na bàbata: »jàs za pòja tòs v'èčer!« t'à mu sã mòli: »mi utivaš!« »zaštò?« »èuvat ask'èr, da t'á ni fàtat;« »xùvav'á, xùvav'á — r'èci na bàbata — znam sigà; jàla da vičèrami, gl'èdaj si ràbutàta, jàza pòm — vili na bàbata — za teàtrutu.«

I sl'áva tòj ut dumà; andis da pòj na teàtrutu sã pukàšta gòr'á na br'astò. Gu jàxnuva kòn'u, vrětnuva kl'ùcu, prul'ètnuva utàm, si utiva pràv'á na càruvata mòma. Na dvòru kundisuva i sl'áva ut kòn'u, sã pukàšta gòr'á, utfàra vratàta i načòžda càruvata mòma da spi.

Gl'èda na glavàtaji idin šandàn' sf'ati; i na nuz'at'á druk šandàn' sf'ati; i u stranàta n'è'á idin putir šùrbèt'. D'at'atu z'èva šandàn'u ut glavàta i gu klàva na nuz'at'á, ut nuz'at'á gu z'èva i gu klàva na glavàta; i putir'u i gu spiva, gu ustáv'ã pràzin; izvážda i prěstin'u ut n'èjn'u prěs, si gu klàva na n'èguvu prěs i n'èguvu prěstin na n'èjn'u prěs.

I si sl'azi dòlu, si jàxna kòn'èatu, mu vrětnuva kl'ùcu, si prul'ètnuva, si utidi pàk na br'astò. Si utidi dumà pukràj bàbata i si l'ègna na krivàt'u da spi.

Sã razbùžda mumàta, b'ka šùrbèt', da pij, putir'u pràzin. Fàšta da mu eika na izmik'árkit'á: »zaštòmin dukàraçti šùrbèt'?« t'à i vil'at: »ti dukàraçmi šùrbèt', pùlin b'áši putir'u.« Si ml'kna mumàta, gi vid'á i šandànitu m'àn'ènti.

Na drùg'ju v'èčer d'at'atu pak utiva kàtu prěvn'ju v'èčer. Si utiva gòr'á, utfàra vratàta i mumàta ja nãjdi pak da spi. Tòj pàk gi m'ani šandànitu i gu spiva šùrbèt'u i si utiva dumàmu pàk.

Mumàta sã razbùžda, gl'èda šandànitu m'àn'ènti i šùrbèt'u ispijna pàk; si vid'á òmus i ranàta prěstin'u: n'áj n'èjn'u na

prěst'u. Tugàs sã pučudi tãs i sã mlëkna. Si vili sãs umò: »čãj da vidimi, d'è za sl'azi tas ràbuta!«

Na drùg'ju v'èčer d'at'atu pak utiva, kutukàk si utivaši s'è. Si utidi gòr'a, utfòri vratàta, s'èdna na k'ntu čã za gu spij šúr-bèt'u; i mumàta si utfàra učít'a: »èj — mu vili — zàpri sã! kàk dójdi ti tuk'à!« — gu pita; »t'a milòvax da dójdux — d'at'atu i prãvi — s'ã štò viliš da idam, da ni idam?« t'a gu pita: »kak t'a ni z'èxa xabàr' t'èb'a, da tük štu idiš?« »ida, kak ida, jaznãm; m'a milovaš ti, da idam?« »i jàs t'a milòvam i dvàta sã milòvami!« »za idam s'ã!« »xuvav'a!«

Amà inã bàbička ja puznã mumàta, zaštò utiva d'at'a pukràj n'è'a; utiva, mu vili na càr'u: »tfòjta mòmã n'aj v'èjki mòmã, alis na žèna umg'asa;« càr'u i vili: »štò viliš žànãm? tam pilã ni mòži da pòj, kak utiva d'at'a?« »mòš da klad'èš nišàn'ã, na zim'ata pèp'ãl za nastil'èš; i na skàlata parmàku katràn za gu namàžiš i takà mòžiš da gu fàtiš čuv'aku, štu za pòj.« I càr'u, kak mu r'èci bàbičkàta, gu stòri.

D'at'atu pak stãnuva nòs v'èčer, utiva pak, sa pukàšta pu skàlata na gòr'a, kak si utivaši s'è i si utidi n'ètr'a u udajàta pukràj mumàta, alã mumàta mu vili: »tãtku klãdi nišàn'a za da t'a fàt'at!« tój pita: »štò nišàn'ã klãxa?« »pèp'ãl na dvòru nastilãxa i katràn na skàlata namàzaxa da ti štu stèpna dól na dvòru dirata za ustãni da pu dirata za t'a fàt'at; i katràn'u sã nal'api na račkav'u na paltòfu;« »è, za tuzi n'èma strãx!« štu stòr'axa mu'abèt i sl'azi da si pòj d'at'atu, gi izvãžda papùcit'a ut nugàta, gi vrèzuva naòpuku, da isl'ava dól, si jãxnuva kòn', si utiva pak na m'ãstu na br'ãstò udgòr'a.

Na ùtrinàta stãnuva càr'u i gl'èda čuv'ak i učèl na mumàta; dirata gòr'a sã kãci, alã da si pòj dirata nazàt' n'ãsi učilã. Klãva t'al'alžiji da vikat pu sukàcitu da pòjat lud'ètu šički da mu m'ãrat dirata.

Čuj i tuzi d'at'atu i vili na bàbata: »i jãza pò'a.« Bàbata mu vili: »mi utivaš! za t'a ub'ãsi càr'u!« »n'èka m'ã ub'ãsi, jãza pò'a!« I trègnuva i tój, jãxnuva na inã vãrka i gu zakàraya na càrùvãta mòmã na k'štata. Mu m'ãrat dirata n'ègùvãta nòga i gu gl'èdat paltòtu katràn namàzanu. »Tòsi čuv'aku!« — vil'at šički.

S'ã càr'u dãva idin karàr da gu ub'ãsat; i tòs r'èci: »ub'a-s'ãti m'a!« d'è za pòjat da gu ub'ãsat? na br'ãstò, tãm štu mu biši n'ègùvòtu kòn'čã udgòr'a. Sã subirã šičk'ju ipsik za da gu

vidat, kàk za gu ub'asat. Gu pitaça n'ègu: »n'èmaš štògudi ti da ricèš, éa za t'ą ub'asami v'èjki?« Tòj mu kàzuva: »χicè ništàm štògudi drùgu da m'ą ustàjiti da sà pukàcam gòr'ą na br'astò i da sà pumòl'a na Gòsput' i za sl'ąza s'ètn'ą, ub'as'ąti m'ą!« i »χuvaa — r'èkuxa — n'èka sà pukàci!«

Sà pukàci tòj gòr'ą na br'astò, si jàχnuva kòn'èatu, vrètnuva kl'ùcu, si prul'ètnuva utàm. I insànu ustàna sàs utfòrina ùsta da χàska na gòr'ą. Kimisi vil'ąça: »Gòsput' biši tòs, gr'ąχ stòruχmi, štu dòχmi tuk.«

D'at'atu na drùg'ju v'ècer utiva pak na càruvata mòma: »štò viliš sigà za dòš sàs m'èn'ą i ni št'èš da dòš?« T'ą gu pita: »d'è za pòjmi?« Tòj vili: »za si pòjmi na našta càrcina pukràj tátku!« i t'ą mu r'èci: »za dòjda.« Ja klàva na kòn'u na k'ècu i vrètnuva kl'ùcu, si prul'ètnuva utàm i kàrat, kàrat, z'èça mlògu p'ènt', alà zamrèznaxa na pànt'ò i sl'azuça na inà gòra udgòr'ą za da stèknat vògni, amà špirtu ni imàça; d'at'atu ji vili: »stòjti tuk'ą, jas za pò'a tàm na str'ąšta ima idin vògni da v'èna inà glavn'a da za dòjda (da) stèknimi vògni (da) sà gr'ąjmi!«

Jàχna kòn'èatu, vrètna kl'ùcu, prul'ètna utàm utidi na str'ąšta pukràj vògni, z'èj'na glavn'a ut vògn'u i prul'ètna pak za da si dòjdi natàzjakà. Amà dištixòs glavn'ata ja imàši klàdina na vr'əχ krilòtu na kòn'u i takà mu zgur'ava krilòtu na kòn'u, ustànuva sàs inò krilu kòn'u i fàšta da si pàžda na zim'ata i takà si pàdna u idin glàmbòk dòl gul'am, sa zagubiça sàs mumàta v'èjki.

Mumàta éaka, éaka (dur) us'əmna, tòj ni muža da dòjdi; i gl'èda pruminat tri udunžiji; ja vid'ąça mumàta, takfàs χuvava i prim'ąn'ènta sàs tòlkus χuvava rùba i si r'èkuxa: »tasi sfità Bugurdiça.« I si pruminàça, si utiça za dràvà.

Pòsitn'ą pruminà idin éubànin i tòj ja vid'ą, tòlkus χuvava i prim'ąn'ènta i si r'èci: »milička sfità Bugurdička si sl'ala i ti na zim'ata da šetaš?« t'ą mu r'èci: »jas n'asà sfità Bugurdička, jàsà kutù vas éuv'ák.«

Pòsitn'ą pruminà i idin pròs'ák i tòj ja vid'ą χuvava i prum'ąn'ènta i tòji r'èci: »milata sfità Bugurdička si sl'ala na zim'ata i ti?« t'ą mu vili: »mi gi ni davaš tfòjt'ą rùbi i na m'èn'ą, jàs za ti gi dàm mòjt'ą na t'èb'ą?« »stànuva tuzi« — r'èci pròs'aku; gi izvážda n'èjnit'ą rùbi, gi dava na pròs'aku; pròs'aku gi izvážda n'èguvit'ą rùbi, gi dava na n'èja. Sà ubl'akuva t'ą u pròs'ąckit'ą rùbi i trègna pu p'ènt' da idi, d'è da nàjdi s'èlu da pòj.

Karaši šička d'en', dōjdi dur) na krajò na s'elutu i ja zam-
rača, d'è da pōj, t'à ni znāj, si ustāna nòs v'èčer tam'à. Tam'à
imāši idin klājanc i inà tupòla gul'ama. Imāši inà kampina; si
s'èdna n'ètr'ā u kampinata i tamsi mlāčāši. Tam na nās tupòla
sā sābirāli djāvulētu i sā pitāya, štu rābuta prav'at na din'ò.

Idin djāvūl i r'èkla: »jās prav'am inà rābuta gul'ama;« gu
ji pital gul'am'ju djāvūl: »štò rābuta?« »ima inà k'uprija, ja rā-
but'at ut din'ò, jas na vičerò utivam, ja tūrnvam.« Sā ubj'nuva
idin druk djāvūl mu vili: »ti χiē štōgudi ni prav'š, amà ni znājat
berikjāt (diladi'), àku znājat da dōat da v'ènat ut tōs klājanc ut
kalò mrēva da da namāžat četirt'āχ k'ušanta na k'uprijata, ti
s'ètn'ā kōlku da pēχkaš, ni mōš, da ja tūrnš, gazò da si ras-
èekniš!«

Sā ubj'nuva idin druk djāvūl, vili: »jas inà rābuta gul'ama
stōr'āχ!« »štò stōri?« — gu pita gul'am'ju djāvūl; »utidūχ na cār'u,
mu sā pikāχ na učit'ā, gu usl'ap'āχ cār'u.« Sā ubj'nuva idin druk
djāvūl, mu vili: »i ti štōgudi ni prav'š, alà birikjāt ni znājat
iksi da znājat da dōat da v'ènat mrēva vōda ut tōs klājanc tuk'à,
da mu gi umijāt učit'ā, utinōš za mu sā utfōr'āt i s'ètn'ā v'ējki
ni mōš, da mu gi usl'ap'iš!« Kukurikna pint'èlitu i sā pub'agnāya
djāvulētu.

Usēmna χūvav'ā, stāna mumāta ut kampinata, štu biši sās
prōs'askit'ā rūbi i t'à šičku gi èu, štu vrāv'āya djāvulētu. Stāna
sabālin, nājdi inò χrabūlčā, nājdi i inò šišēnci, napūlni vōda ut
klājancu; z'è i mrēva kāl na χrabūl'u i trēgna.

Pita, d'è ja prav'āt k'uprijata, da sā nauči; i kàzāya, naštò
m'astu ja prav'āt; utidi, ja nājdi; utidi, d'è rābut'āya māsturētu
i utidi i t'à, namāza četirt'āχ k'ušanta na k'uprijata ut nòs kāl,
štu zakāra t'à i si utidi utām; s'ètn'ā pita: »d'èj' na cār'u k'ēštata?«
ja kàzāya, d'èj' k'ēštata, utidi i t'à na pōrtata, sā mōli da ja v'è-
nat gōr'ā da gu vidi cār'u.

Dōl kavāzinu ja gōni ut pōrtata: »b'āgaj uttūk skērn'u!«
èu cār'u gōr'ā: »štōj tas šamatā dōl?« — pita; mu vil'āt: »idin
prōs'ak išti, da t'ā vidi, l'āk da ti dad'è;« »vikn'āti gu gōr'ā, n'eka
dōjdi!« — vili cār'u i gu z'èvat prōs'aku, gu zakāruvat gōr'ā
pukrāj cār'u; štò da gu vidi cār'u! na cār'u učit'ā mu sā sā na-
dūli kutū imrūci. Izvāžda t'à ud žibò šišētu sās vūdata, mu gi
umiva učit'ā χūvav'ā (|| χūbav'ā) i cār'u fāti da gl'èda; i r'èci:

»brè ud'è mi døjdi tòs χùbaf lakàrin¹, gi zgòn'uva šìékit'ą ikim-
žiji dól i si utiduxa.

Gu zapira pròs'ąku, mu dąva rùbi, gu prim'an'ą i gu prąvi
idin diigitis na s'èlutu. Afu pròs'ąku stàna takfòs gul'am éuv'ák,
si imąši pčk fòtografija, kak si biši càrska mòmą prim'an'èntą
χùbav'ą; ja kląva fòtografijata na idin kląjanc udgòr'ą i kląva
skupi, da éuvat: »kutri za udrumòni za tas fòtografija štògudi,
utinòš da gu z'évati, χap'šs da gu klávati!«

I takà prumina éubàninu, štu ja imąši vidinu u guràta i si
r'èéi: »milata sfità Bugurdica! u guràta t'ą vid'ąχ i kądurtu ti gu
są klàli na kląjancu udgòr'ą.« Gu éuxa skupit'ą takà štu vr'ąvi,
gu z'évat, gu klávati χap'šs.

Ut mr'eva vr'am'ą s'ètn'ą pruminat udunžjitu, ja viždat fò-
tografijata tàm i t'ą vil'at: »milata sfità Bugurdica, u guràta ja
vid'ąχmi, ja są kurdisali i na vr'ąχ kląjancu udgòr'ą.« Gi éuxa
skupitu takà štu vil'at, gi klávati χap'šs i t'ąχ.

Ut mr'eva vr'am'ą s'ètn'ą prumina i pròs'ąku, ja vižda i tøj
fòtografijata i si vili: »milata sfità Bugurdica, štu t'ą vid'ąχ u gu-
ràta i si gi m'ąniχmi rùbit'ą i s'ą t'ą gl'èdam na vr'ąχ kamàrata
udgòr'ą.« Gu éuxa skupit'ą takà štu vili, gu kląduxa χap'šs.

Ut mr'eva d'en'uvi s'ètn'ą prumina i d'at'atu, štu są zagubiya.
Kugà ja vid'ą fòtografijata da ja prig'brna, fàti da plàéi, da są
éuka ut zim'ata i gu fàtat, gu klávati χap'šs i n'ègu i tøj χié ni
pąpsuva plàéin'ètu u apsanàta.

I utivat skupit'ą i vil'at: »fàt'ąχmi tólkus dūša, (alà) idin éu-
v'ák, kāk ja vid'ą fòtografijata, fàti da plàéi i óšti plàéi.« Mu
vili: »dukar'āti gi tük t'ās l'údi, da gi vid'ąm jàs!« I gi dukà-
raxa šìéki.

Gu pita pr'ėvu éubàninu: »ti štò r'èéiš za tās fòtografija?«
»jas r'ėkux ja vid'ąχ u guràta sfità Bugurdica i si r'ėkux pāk
ja vid'ąχ na kląjancu.« I gu pūsna da si pøj. — Gi viknuva
udunžjitu: »vi štò r'ėkuxti za fòtografijata?« »i ni ja vid'ąχmi
u guràta i si r'ėkuxmi: „sfità Bugurdica isl'áva na zim'ata i s'ą
pāk ja vid'ąχmi na kląjancu.“ I gi pūsna da si pòat. — Gu vik-
nuva i pròs'ąku da gu pita: »štò vid'ą ti?« »I jàs ja vid'ąχ u gu-

¹ Wyraz nieużywany w Suchem, lecz znany 'objektowi
z czasu pobytu wojska bułgarskiego; używa się *ikimžija* 'lekarz'.

ràta i si m'aniymi rùbit'a i sigà ja gl'èdam na vr'x klàjancu udgòr'a.« Gu pùsna i n'ègu da si pòj.

Gu viknuva d'at'atu, štu plàčiši: »ti zašto plàčiš, što ištiš?«
 Tòj ut plàčini ni mòži da kàži i vili: »jàs ja zagubiχ u guràta, ja kàraχ ut drùga càrcina i sigà ja gl'èdam fòtografijata da ni mòga n'èja da ja nàjdam!« t'à mu vili: »da ja vidiš, da ja puznàš pàk?« »da ja vidim, ja puznàvam!« i t'à, štu biši diigitis, utiva u drùgata udajà, sà prim'an'ã u n'èjnit'a rùbi, štu si imàši nagutf'ènu žènski rùbi i isl'ava ut v'ènk na pulàtata. (Kaja) vid'ã tòj, tračã i angul'asa i sàspuznàχa i càr'u apurija gu z'è; si kàzaya χàlu na càr'u, kak biχa, kak stànaya da s'ã kàk sà nàjduχa i mu stòri càr'u idin bràk, gi užèni; i jas tam biχ i s'ã si dòχ.

Nr 12. Pùrtukalàta.

Pujnò vr'am'a imàši inò d'at'a pitnàjsi, šisnàjsi gudini; biši uèèl kutù u Atina, sà biši fàtil u idin èurbažija da prudàva purtukàla. Sàs tàblata na glavàta da šeta pu sukàcitu, da vika pu ma'alàta: »purtukàla! purtukàla!«

Idin d'en' pruminà ut nas ma'alà, štu s'ad'ãši càruvàta mòma. Gu vikna za da kùpi purtukàla i mu vili: »kòlkuti plàšta nòs èurbažija?« »trista draxmi na m'asnicu;« »jáz za ti dàm šès stutini; aku ti dàva i tòj, s'at' pak u n'ègu! (aku) ti ni dàva, jàla u m'en'a!« — èurbažija mu vili na d'at'atu: »ni gl'èdaš nàšta ràbuta ni diga; kòlku za izvadiš ut purtukàlitu i saisa za t'èb'a gi dàvam. Ut trista draxmi nagòr'a ni mòga da ti plàt'a!« »i jàs za si pò'a, d'è mi dàvat pòviki!« i stàna d'at'atu utàm utidi u càruvàta mòma.

Mumàta mu vili: »t'à gl'èdam jas t'èb'a, mlògu èkšipnusi, jàs t'a ništàm t'èb'a za izmik'àrin, jàza t'a v'èna t'èb'a, za t'a spudàksam za da stàniš èuv'ak, da s'ètn'a, àku t'à arèsam za t'a v'èna i m'èné;« i mu vili: »na t'ès pari da pòš da nàjdiš idin χùbaf dàskał da sa nauèiš da p'áš!« i tòj gi z'èva parit'a i trègnuva, utiva, naχòžda idin dàskał χùbaf i sa pazàr'at da gu nauèi da p'áj. Kutukàk za inà gudina n'ètr'a gu nauèi da p'áj. (Ka) sà nauèi da p'áj, utidi pàk na càruvàta mòma. Gu pita: »sà nauèi da p'áš?« »sà nauèiχ« — i vili; t'à pàk mu vili: »za ti dàm ošti pari da pòš, da nàjdiš idin psàlt χùbaf da t'a nauèi da psaláš.«

Gi z'è i tòj parit'ą, utidi, nąjdi idin psąlt ęubaf, są paząr'ąt da gu naući da psąla; za iną gudina n'ętr'ą są naući da psąla i są vęna pąk dọjdi pukrąj cąruvąta mọma. Gu pita: »są naući da psąlaš?« »są naućix« — i vili tòj. »ųtri da pọš u ćerkfa i jąz za dọjda da t'ą ćuja, kąk da psąlaš!« Utiduxa na ųtrinąta u ćerkfa i fąti da psąla; mlọgu ęubav'ą psąlaši; i pųsna ćerkfa si dọjduxa dumą i ja pita: »kąk t'ą aręsa psąlan'ętu?« »da si ęif — mu vili t'ą — mlọgu ęubav'ą psąlaš!« Mu vili pak t'ą: »da ti dąm s'ą ošti pari da pọš da nąjdiš idin kimanizįja da sa naućiš da kimanisaš!« gi z'è parit'ą tòj, tręgna.

Utidi, nąjdi idin ęubaf kimanizįja, sa pazarięa, da gu naući da kimanisa. I tręgna, si dọjdi pak pukrąj cąruvąta mọma; i gu pita: »są naući da kimanisaš?« »sa naućix« — i vili tòj; »d'ę da t'ą ćuja jas, ąku sa naući?« »jas ųtri za pọda na kavin'ętu i ti za dọš tąm kųmšijata na iną kęšta; za kimanisam jas, ti za m'ą ćuš!«

Ćąka, ćąka mumąta da fąti da kimanisa, n'ęma da fąti: mrękna, utidi, ošti n'ęma da fąti i si r'ęći mumąta: »tọs n'ęma da znąj da kimanisa« i stąna za da si pọj. Na skąlata kąk isl'ąvaši kugą tugąš fąti kiman'ętu da gagarisa. Są zapr'ą mręva na skąlata i gu poslųša, oti mlọgu ęubav'ą kimanisaši. I tòj si bitisa p'ąsn'ąta i stąna da si pọj; t'ą ut gọrn'ju sukąk, tòj ut dọln'ju sukąk są ćatisąxa na pọrtata. Mu vili: »štọ argisa da fątiš da kimanisaš?« tòj i vili: »n'ąj ćerkfa da pọš sabąlin da fątiš da psąlaš, tųk kajvinę są — vili — đur da dọat l'ud'ętu na k'ęjf da taką da t'ą nakąrat da kimanisaš. Kąk są naućix?« — ja pita; »są naući mlọgu ęubav'ą; s'ą za ti dąm pari, da pọš na paząr'u da kųpiš idin dugąn'.«

Utiva tọs na paząr'u, da rićęm kutų u nąшту s'ęlu na Avrąm, mu vili: »gu ni prudąvaš ti tfọj dugąn' da gu kųp'a jąs?« »gu prudąm dv'ąsta liri.« I tòj gu kupọva za dv'ąsta liri, sa ubęrnuva na str'ąšn'ju dugąn'; stupąnu mu vili: »ni dọjdi ti da ti gu dąm mọj dugąn' za stọ i ošindis'ęt liri; utidi, nọs gu z'ę.« Tọj mu vili: »za są vęna ut nọs za gu v'ęna tfọju« i prąv'at pazarlęk: stọ i ošindis'ęt liri gu z'ęva. Są ubęnuva pọ na k'ušętu, štu imąši idin stupąn, mu vili: »ni dọjdi ti, jaz da ti gu dąm mọj dugąn' stọ i pidis'ęt liri. Utidi, gu z'ę nọs dugąn' tọlkus skęmpa!« »za są vęna i uttųk, za gu v'ęna tfọju« i gu prąv'at pazarlęk i gu z'ęva i nọs dugąn' i stąnuva, si utiva na cąruvąta mọma i vili: »jąz gi kųp'ąx trit'ą dugąn'ą, s'ą štọ da stọrimi?« t'ą mu vili:

»za ti dàm pari, za poš na Evròpa, za psunisaš imàni, idin dugàn' bakàlsku imàni, drùg'ju dugàn' jalikà, xrisafikà, apò òla tačišitk'ã. Za drùg'ju dugàn' ifazmata mitaksutà, málina, vamvakirà, apò òla ta idi da ima; i nuzi imàni za v'eniš za gu platiš i za mu ustaviš dipòžitu pari dv'ã kòlku pràvi imànitù! n'às pari za ližàt s'è tàm na tužàritu; imànitù, štu za idi, pàk za gu plàštam.«

Dòjdi gi napùlni trit'ã dugàn'ã vica n'ãštu i fàti pu idin izmik'àrin na trit'ã dugàn'ã. Tòj kàta m'ajanc isàp'u mu glèdaši; šičkiju insàn s'è ut n'ès dugàn'a psunisuvàya; drùgi dugàn'a štu imàši šički zapr'ãya; (dùr) i càr'u ut tàm psunisuvàši. Stòriya drùgit'ã bakàli paràpunu na càr'u; i càr'u gu pita: »zaštò i tòlkus jèftinu prudàvaš?« »èftinu mi gu dàvat evropèitu, èftinu prudàvam i jàs; pitàj ti, àku v'ã lènžam!«

Pùšta idin tiligráf na Evròpa i mu vil'àt: »zaštò tòs èuv'ak tòlkus èftinu prudàva?« t'è mu pùštat xabèr': »tòs èuv'ak ni ima ustàvinu dvà kàta pari dipòžitu, kòlku mu pràvi imànitù i ni za tuzi èftinu mu gu dàvami.« I si mlèknàya drùgit'ã bakàli.

S'ã mu vili càruvàta mòma pàk: »s'ã jàz za pùsnam prusinàri, da t'ã pròs'am; ti da ni kandisaš, da ričèš: »n'èmam vr'àm'ã, jas sigà kùp'ãx dugàn'u, kùp'ãx imàni, n'èmam vr'àm'ã!« i si utidi prusinàrinu, mu kàza na càr'u: »èã n'èma vr'àm'ã« — mi r'èci. Inà nid'àl'a pruminà, pak mu vili càruvàta mòma: »za pùsnam pak prusinàrin, da t'ã pròs'am, ti n'èma za kandisaš pàk, za mu ričèš: n'èmam vr'àm'ã, kutukàk vi r'èkuç i n'ãkn'ã.« Dòjdi prusinàrinu i mu r'èci pàk: »n'èmam vr'àm'ã.« Utidi mu r'èci na càr'u: »n'èma vr'àm'ã« mi r'èci.

Pruminà inà nid'àl'a mu vili pak mumàta: »s'ã za pùsnam prusinàrin, za kandisaš v'èjki i da mu ričèš: „za dad'èmi pɽ'stin u nid'àl'a.“« I tòj si utidi na dugàn'u, mu pùšta càr'u prusinàrinu pàk; mu vili: »tas ràbuta tr'àbuva da stàni, diłmu tòlkus t'ã milòva mumàta!« i tòj vili: »diłmu tòlkus m'ã milòva mumàta, n'èka stàni ràbutàta i u nid'àl'a za dad'èmi gul'àm pɽ'stin«.

Mu vili mumàta na d'àt'atu: »znàš kakkò pɽ'stin da nagutfiš? na tátku za ima tòp còça, na màjka za ima tòp kuprinin, na m'èn'ã za ima pidis'èt pindòlari za bilžuci malamòsani, curàjk'a malamòsani, pɽ'stinu malamòsani!« i gu nagutfiça pɽ'stin'u u nid'àl'a xazbr' i gu zakàraça u càr'u dumà i stòr'ãya pazarlèk u nid'àl'a za sã vinčajat.

Nòs d'èn' na pṛ'stin'u càr'u gi gusti; jàduya, piya, dijašk'e-dàsaya i z'ènt'u izvàdi kiman'ètu, fàti da kimanisa, šički gi bajl-dardisa ut milodijata na kiman'ètu. Pruminà nas nid'ál'a, sà fà-tiya za bràk i døjdi nid'ál'a i sà vinčajat; utiduya u čerkfa, sà vinčaya, si døjduya dumà i sà raspil'à insànu; umrèkna i gi ustàya z'ènt'u i niv'ástata za da si l'ègnat u udajata.

D'e si s'ad'aya, sà gutf'aya, éa za si l'ègnat, mu vili mumàta na d'at'atu: »è brè purtukalà, kak b'ási, da kak stàna!« purtukalàta χié i ni udrumòni, sàs umò si r'èci: »òšti pṛ'vna v'èčer, gl'è-daj štò mi vili! fandàsu, štu imam da trègna ut n'èja; pòubav'á — si vili — da si pò'a!« i vili na mumàta: »imam idin zòr, za sl'ava dur dól!« i sl'ava tòs dól, utfàra pòrtata, utiva na dugànitu; mu vili na izmik'àritu: »isàp'u za gu drážiti χubav'á tri gudini, u tri gudini s'ètn'á ni døjduy, šičkutu imàni na vas n'èkaj!« — i si z'è kiman'ètu i si pub'agna ut s'èlutu. Gu usòmna — da ričemi — u Sulùn; ut tàm vid'á, stòri knigi, trègna za u Ameriki.

Stàna niv'asta nòs v'èčer, éaka, éaka, gu n'èma da døj gòr'á, alà si puznà kabàt'u. Usòmna døjdi tàtkuji i z'ènt' ni muža da najdi i ja pita dšštir'amu: »d'èj z'ènt'u?« »χié mi m'á pitaš, tàti, òstavi m'á, na m'èn'á idin kòn' da mi dukàraš i idin kàt mùška rùba i dvà suvariji i idin disajk' liri; jàz za pò'a da gu b'kam!«

Trègna utùk, utidi i t'à u Sulùn; pita na kšènuduxijutu: »takfòs puidin čuv'ák ni pruminà utùk?« »biši n'ákn'á tuk'à, amà si utidi na Ameriki.« I t'à trègnuva utàm za Ameriki.

Tòj, štu utidi u Ameriki, utidi na inò kšènuduxiju na str'ášta càrsk'ju kunàjk' i tàm si kimanisaši tòj, alà n'ám sà kàza. Càr'u gu èu, tòlkus χubav'á štu kimanisa, mu vili na kšènudòxinu: »štò čuv'ák i tòs, štu kimanisa?« »idin n'ám pròs'ák« — mu vili tòj. »Rèč mu n'èka idi kàta v'èčer tuk u m'èn'á da ni kimanisa za da ni prumina sàt'u!« Stòri pu'nà trijsi d'èn'uvi.

Ftasa i mumàta tàm i t'à utidi na nuzi kšènuduxiju i gu èu, štu kimanisa, gu puznà pu kiman'ètu, gu pita kšènudòxinu: »d'è kimanisa, tuzi kiman'è?« tòj i vili: »càr'u dumà.« »Ažba m'á ni št'è i jas da pòda, mlògu meraklijasa za da čuja kiman'è?« »è pitaj, àku t'á ista, za pòš!« pita na pòrtata na càruvàta: »m'á ni št'èti i jas da dò'a gòr'á na žumbišu?« »da gu pitami càr'u« — i r'èkuya; i càr'u mu r'èci: »n'èka døjdi!«

Utidi i t'à gòr'á i fl'àzi na udajata, d'e biši žumbišu; i gi χir'etisa, ja kalud'èksaya, ja klàduya s'ètn'á na idin skòmin, d'e

kimanisaši kimanižijata. Gu puznà n'ègu i tòj ja puznà n'èja i mu vili na càr'u: »tòs kimanižija zaštò ni p'āj?« »n'ami« — i vili càr'u; »jas kaùl pràv'ã, tòs kimanižija, znàj da vr'āj!« càr'u i vili: »àdi žānam! tuk ima tòj trijsi dni mu ni čūymi vr'avàta da s'ã ti viliš, čã znàj!« »jas imam tri kòni i dva suvariiji, jàza vi gi dām na vām, za gu pítam tri p'nt'a: znàj da vr'āj i ni znàj da vr'āj!« Gu píta: »znáš da vr'áš?« »ų! ų!« — pràvi tòj; »znáš da vr'áš?« »ų! ų!« »znáš da vr'áš?« »ų! ų!« i gi dàva kònitu i suvarijitu.

Prumina puidin sàt'; »tòs kimanižija znàj da vr'āj! imam idin disàjk' liri za vi gu dām na vām, za gu pítam tri p'nt'a óšti!« — »znáš da vr'áš?« »ų! ų!« »znáš da vr'áš?« »ų! ų!« »znáš da vr'áš?« »ų! ų!« i gu z'èva i disàjk'u lirit'a.

Prumina puidin sàt'; t'à pak vili: »tòs čuv'ak, àku ni znàj da vr'āj, jàz za sã ub'asa! dukar'ati inà χòrtuma gòr'a!« ja f'rla na grindàta, ja vr'zuvà i si klàva elmèku na šijata i za gu píta tri p'nt'a, àku ni znàj da vr'āj za sã ub'asi. Càr'u i vili: »ud'è mi dójdi tuji skàndalu, mi gu rasipa žumbišu!«

T'à ipimèna jàz za sã ub'asam, àku ni znàj da vr'āj i gu píta pak: »znáš da vr'áš?« »ų! ų!« »znáš da vr'áš?« »ų! ų!« mu vili sigà: »uštinoš za t'a pítam, àku ričèš, čã ni znàm da vr'áš, ti da mi imaš gr'axò, za sã ub'asa jas! — znáš da vr'áš?!« »znàm!« pràvi tòj.

Càr'u sã pustagòsa, štòj tas ràbuta i mu kàzuva t'à, kak biši d'at'a, purtukàla prudàvaši, takà gu stòri na tòs r'ènt gu stòri z'ènt', jas ftèsax pàk ut n'asã natàtak lakardija n'èma za mu. udrumòni v'èjki. Mu gi dàva parit'a nazat' càr'u i kònitu i suvarijitu, mu pùšta idin tiligráf i tàtkuji, òti »z'ènt'u i tfòjta mòma tuk sã.« Mu pràvi idin bràk amerikànsk'ju càr' i n'èk t'èmpan'a, kiman'anta, gòzbi, alamèt kajmèt!

I jàs tam biχ, s'ã si dòχ i mi dàduχa i na m'èn'a idin čanàk k'èšk'èk, amà dójduχ tuk na kumšijata kùčatu m'a zabirà, gu lùp'ax idin čanàk u glavàta da si dójduχ pràzin dumà. Bitisa prikastà.

Nr 13. Cudowny konik.

Pujnò vr'am'a imàl idin càr' inà càrica; càricàta n'āj' rãždala; bulika gul'ama ja imàši. Djàvulu idin d'èn' utkràva inà jàblàka ut paràdisa i isl'ava na zjm'ata, prumina pris càruvàta k'èšta i vika:

»tò ni rážda, jas imam l'ák da rudi!« Isl'áva càricàta: »štò l'ák tòs?« — vili; »ja inà jábláka ji.«

Ja z'éva jáblakàta càricàta, si utiva gòr'ą na pulátata, ja ulúštuvá, ja izjáva, lúspit'ą gi púšta ut aral'ku dòl; pak imáxa inà kúbila i t'à ni ráždaši i t'à gi izjáva lúspit'ą. Si stánuvat èm kúbilata, èm càricàta dítini; i si rážda càricàta i^dnò d'át'ą i kúbilata i^dnò ždr'ápčá; i pulèk pulèk si narástuxa; d'át'ątu utiva na skul'òtu i si idi ut skul'òtu s'é na ždr'ápčātu, utiva, gu xràni.

Djávulu i fl'áva na càricàta u kur'èmu i právi in'è buliki gul'ami da sá vij kutù kùčą. Isl'áva djávulu ut kur'èmu i stánuva ikimžija, utiva za dà ja l'ákòva càricàta i vili: »na t'èb'ą l'ákòj, da gu zakòliš d'át'ątu, da mu izid'ěš dr'èpčātu!« »xùbav'ą — vili càricàta — da gu zakòlimi! kàk da mu stòrimi?« — sá pita s'á na ikimžijata. Tòji vili: »da mu klad'ěš zàxrana na mánžata, za da sá zaxràni da s'ètn'ą da mu gu izvədimi dribò da gu izid'ěš, ti da uzdrav'ěš!«

Si idi na vičèrò d'át'ątu ut skul'òtu, utiva na kòn'čātu da gu nayràni, gu gl'èda — pláči; gu pita: »štò pláčiš?« i kòn'čātu mu udrumòni, mu r'èci: »kàk da ni pláča?! mājkatì ti klàdi zàxrana na mánžata da jid'ěš da da sá zaxràniš;« »s'ètn'ą štò, da práv'ą jas?« — d'át'ątu gu pita kòn'čātu. »Ti da ni id'ěš manžá — mu vili — da v'èniš sirinj i l'áp da id'ěš i da si l'ègniš!«

Mājkamú kòlku gu kàni: »jáš mājčín mánžá!« »ništám, máli, mi sá ni id'è mánžá!« i si jàdi sirinj i l'áp i si l'ègna.

Na drùg'ju d'èn' si utì na skul'òtu i si dòjdi na vičèrò; pàk utidi na kòn'čātu, da gu nayràni i gu nájdi pàk da pláči. »Zaštò pláčiš?« — pàk mu vili. »Kàk da ni pláča, tòs v'èčer mājkatì ti klàdi inà farmakàta igla na jatáku da l'ègniš, da sá napòriš, da umr'ěš!« »s'ètn'ą štò da stòr'ą jas?« — gu pita. »Ti tòs v'èčer da sá naid'ěš, da sá napiš, da v'èniš knigata, na skumin'ò vása nòš da s'ádiš, na skumin'ò udgòr'ą da p'áš sàs knigata tàxa! mājkatì za ti vika: „stàn', l'ègni si“, ti za ti viliš: „dàskalu m'ą klàdi mlògu màtima za da p'ája, tr'abuva vása nòš da s'ádim da naučím.“ I takà si us'əmna na vr'ěx skumin'ò udgòr'ą.

Na útrinàta si uti'ci na skul'òtu pàk i si dòjdi na vičèrò i utiva da gu nayràni kòn'čātu; gu nayòžda pàk pláči; »štò pláčiš?« — gu pita. »Kàk da ni pláča: mājkatì ti klàdi ut n'ètr'ą vratàta idin brič za da st'èpniš, da sá us'áčěš da da umr'ěš!« »štò da stòr'ą jas?« — gu pita pàk. »Ti znáš, štò da stòriš? ti da

i ričės na mājkatī: n'āsā dāskaļu n'ā stōri inā gimnaštiki, da viš kakfā: inā, dv'ā, tri« — skōkna n'ētr'ā na udajāta i si jādi l'āp i si l'ēgna.

Stānuva na ūtrināta, si utīdi na skul'ōtu. I dušēl ikimžijata dumā i sā pitat: »štō stānuva?« »iē štōgud'ā ni mužāχ, da mu stōr'ā« — vili cāricāta. Ikimžijata vili: »na n'ēgu kōn'čātu mu kazuva; tr'ābuva pŕvū kōn'čātu da gu zakōlimi da s'ētn'ā n'ēgu!« »i takā stānuva« — rēci cāricāta.

Cār'u katalaxū si dōjdi i tōj nōs v'ēčer, ja nayōžda cāricāta liži, ut kur'emu sā vij; i dōjdi ikimžijata, ja gl'ēda i mu vili na cār'u: »tr'ābuva tuzi kōn'čā, da gu zakōlimi da da mu izid'ē strācētu; si idi d'āt'ātu ut skul'ōtu, utīva da gu nayrāni kōn'čātu, gu nayōžda pōpōviki plāči; gu pita: »štō plāčiš tōlkus?« »kāk da ni plāča? jās t'ēb'ā t'ā kurtalisāχ, s'ā m'ēn'ā ištāt da m'ā zakōl'at i s'ētn'ā t'ēb'ā;« i tōj mu vili: »mi bir'ēs gajlē, kāk m'ā kurtalisa ti m'ēn'ā i jās da t'ā kurtalisam t'ēb'ā.«

Stānuva na ūtrināta, sā šetat pu pulātata: cār'u, ikimžijata, d'āt'ātu; i cār'u mu vili na d'āt'ātu: »ē ulūm, ja gl'ēdaš mājkatī mlōgu bōlna i l'ākōji bil — vili ikimžijata — da gu zakōlimi kōn'čātu da da mu izid'ē strācētu!« i d'āt'ātu mu vili na cār'u: »ē χūbav'ā, tāti! da gu zakōlimi kōn'čātu, amā jās tuzi kōn'čā ima tōlkus gudini gu rās'tā i ošti gu n'ēmam jāχnantu; jas ištām da mi stōriš tri kāta rūba: idin da gr'āj' kutū slēncitu, drug'ju kāt kutū misinčinata, i zv'āzdit'ā, drug'ju kāt kutū u mājū kak zilin'āj šičku takā da zilin'āj i rūbatāmi; i za mi dad'ēs idin di-sāj' pari (da da) jāχna kōn'čātu da da si prim'ān'a pujnōš pu rūbata da sā zaōkulam pu s'ēlutu i s'ētn'ā, lu za dōa, zakul'āti gu kōn'čātu!« »χūbav'ā — mu r'ēci tāt'kumu — n'ēka da si narāduva d'āt'atōmi!« i mu stōri rūbit'ā, mu dādi pari.

Jāχna kōn'čātu d'āt'ātu, sā prim'āni u zil'ēnata rūba i gu rašēta s'ēlutu inōš i dōjdi na pōrtata, sā rasprim'āni, sā prim'āni u misinčinata i zv'āzdit'ā nās rūba. Gu zaōkuli s'ēlutu pāk i dōjdi na pōrtata, sā rasprim'āni ut nās rūba, sā prim'āni u nās rūba kutū slēncitu, štu gr'ājaši; gu zaōkuli s'ēlutu i idi za s'ētn'ā p'nt' na pōrtata. Tāt'kumu, māj'kamu stujāχa na parmācitu, gl'ēdaya; i idi, mu vili ut pōrtata: »ādi māli, tāti, āku m'ā viditi oštinoš u učit'ā da m'ā pišiti!« i si jāχna kōn'čātu, si pub'āgnuva utām.

Kārat, kārat, kārat sās kōn'čātu, utīduyā, sā fārliyā na inā drūga cārcina i sl'āzuyā na krajō s'ēlutu i mu vili kōn'čātu na

d'at'atu: »rasprim'ani sã s'etn'a, izvadi rùbit'a, dàj gi na m'en'a, u disàjk'u klád' gi, nàdini si gi v'etkit'a rùbi, izvadi m'a pètalàta ut nugàta, èèpni mi inò kòsmi ut èumbàzu, pròmini gu kòsmitu na pètalàta, jàs za si pòda; kugà ištiš da sã vidimi, žàsni gu kòsmitu ut pètalàta, jàs za døjda. Ti pòt' pak tàm na càrùvata pòrta, mòl'aj sã da ti dadàt ràbuta za kumàt' l'ap; da za drùgu da ni birèš gajlè!«

Utidi tòs na càrùvata pòrta da bȳrka ràbuta i càr'u gu pùsna na baχčàta da ràbuti pukràj baχčivanžijata; pruminà mrěva vr'am'a, ràbut'at na baχčàta; i døjdi Viligd'en', za pòat šièki u èèrkfa: càr'u, càricàta; càr' imàši i tri mòmi; màlkata mòma ni utidi u èèrkfa, ustàna dumà. Utidi i baχčivanžijata u èèrkfa i drùgit'a izmik'àri i t'è u èèrkfa; gu ustàya d'at'atu, štu mu imàya kȳstinu idin parnaùm K'el'èš: K'el'èšu da ja èuva baχčàta.

Mu t'èkna na K'el'èšu, si vili: »ut n'àsã pòχubaf d'en' ni mòga da nàjda; šièki sã u èèrkfa, puidin n'èma da m'a vidi, da trěgna kusim'ò da vidimi za døjdi kòn'èatu?« trěgnuva kusim'ò, idi kòn'èatu; sã prim'an'a u nàs rùba sl'encitu štu gr'ajaši, jàχnuva kòn'u na dòl na gòr'a, na dòl na gòr'a pu baχčàta, ja pràvi zèrzibil, ja zmàèka šièkàta baχčà. Càrùvata mòma gu ji vid'al (sic!) ut parafir'u, alà iè mu ni udrumòni; d'at'atu sã rasprim'ani n'ès rùbi, si gi klàdi na disàjk'u, si utidi kòn'èatu.

Kugà pùsna èèrkfa, si idi baχčivanžijata, štò da ja vidi baχčàta? zèrzibil ja naχòžda; fàšta da mu cika: »štò gl'èdaši ti tùk, štu živini sã fl'ali, ja sã zmàèkali baχčàta, ti χiè da ni vidiš!« Tòj vili: »si zaspàχ jas, ni vid'ax puidin.« Càrùvata mòma mu navikuva na baχčivanžijata: »baχčivanžì, baχčivanžì, štò mu cikaš na d'at'atu, štò stàna i ti càr' stàna da utidi u èèrkfa; tr'abuvàši da s'adiš, da si èuvaš baχčàta! pùsni mi idin tutàm kitki sàs K'el'èšu!« »n'emami ni drùgi izmik'àri da sàs K'el'èšu?« »jàs sàs n'ègu ištam!«

Subira baχčivanžijata kitki i pùšta gòr'a sàs K'el'èšu; i t'à mu dàva inà g'èska pùlna liri n'ètr'a i mu vili: »samòs da si ja izid'èš tas g'èska!« Tòj ja z'èva, ja dàva na baχčivanžijata; mu-màta gu vid'a ut parafir'u i mu vili na, baχčivanžijata: »baχčivanžì, baχčivanžì, nòs amanèt na d'at'atu da ni stàni zijàn, da sã ni zagubi!« »ad'axà!« — i r'èci baχčivanžijata; i pak pruminà vr'am'a, baχčàta pak sã napràvi χubava.

Dòjdi Pitrófd'èn', utíduxa šički u čèrkfa, utidi i baχčivanžijata u čèrkfa, ja ustàxa baχčàta na K'el'èšu, da ja čuva. Màlkata mòma càruva pàk n'āj učilà u čèrkfa. Vidi K'el'èšu ča n'èma puidin, žàsna kusim'ò, dòjdi kòn'čatu, sà prim'an'a u nàs rùba kutù misinčinata i zv'azdit'ą i pàk pu baχčàta na gòr'ą na dól, ja pràvi χardauš.

Si dòjdi baχčivanžijata ut čèrkfa, štò da vidi baχčàta? sà ja stòrili χardauš; fàti da mu cika na K'el'èšu: »štò gl'èdaš ti? zaštò t'ą ustàv'ąχ jas tuk'à da ja čuvaš baχčà, ti ič ni gl'èdaš!« Càruvata mòma udgòr'ą mu navikuva: »štò mu cikaš na d'at'atu, tój štò ft'èsuva, tój si zaspà. Dòjduxa dva k'esazji sàs kònitù, ja zmàčkaxa baχčàta; pùsni mi idin tutàm kitki sàs n'ègu!« »N'è-mami ni drùgi izmik'ari da sàs n'ègu?!« »Jàs sàs n'ègu ištam!«

Subira baχčivanžijata kitki i gi pùšta gòr'ą sàs K'el'èšu; t'à mu stòrila inà pita, n'ètr'ą s'è liri pùlna; i mu vili na K'el'èšu: »samòs da si ja izid'èš!« i tój utidi ja dàdi na baχčivanžijata pàk i t'à vid'ą ut parafir'u i mu navika pàk na baχčivanžijata: »nòs amanèt na d'at'atu da sà ni zagubi!«

I dòjdi vr'am'atu càr'u da gi takmi mòmit'ą. Dijataksuva da pruminat šičkit'ą junàci pris pòrtata da vid'at mòmit'ą, da si udbiràt, kutri gu ištát; pruminàxa junàci mlògu. Gul'amata mòma si udbirà idin junàk, fàrli inà jàblākà, gu udri i si gu z'è dumà; i str'adnata mòma udbirà idin junàk, gu udri i t'à idnà jàblākà i si gu z'è dumà. Màlkata mòma pruminat, zamìnat junàci puidin ja ni arèsuva. Tàtkuji vili: »šičkit'ą junàci pruminàxa t'èb'ą t'è ni arèsa puidin junàk?! ošti K'el'èšu ustàna da pruminè!« t'à mu vili: »K'el'èšu n'āj junàk? n'èka pruminè i tój!«

Gu pùstat ut baχčàta da pruminè i tój pris pòrtata; gu udriva inà jàblākà mumàta, fàštát da sà kàrat i drùgi junàci, tam štu imàši: »jòk! m'en'ą m'ą udri!« »jòk! t'èb'ą t'è udri!« gu klàvat K'el'èšu pòftur da pruminè; prumina pàk ut pòrtata, pàk n'ègu gu udriva inà jàblàka. Kazdìsa i càr'u, gu z'èva i n'ègu n'ètr'ą da sàs mumàtamù barabàr gi klàva u kukuškàrniku da s'ad'at. Dvata z'ent'ufci gul'àmit'ą gi klàdi gòr'ą u pujnà udajà da s'ad'at.

Ut mrèva vr'am'ą s'ètn'ą sà utfòri inò murabè. Trègna càr'u sàs z'ent'ufcètu. K'el'èšu i vili na n'èguvàta žèna: »pòt', rēc mu na tàtkuti da mi dad'è idin kòn' i inà kalčèka da pòda i jàs na murabètu!« tàtkuji vili: »ja n'èka gu v'èni nuzi krivutu. mùl'ą i inà skurg'asana kalčèka štu ima dól na ftisò zakàcina!« ja

z'èva žinàtamu kal'čékata i mùl'atu, mu gi zan'èva na manžòji; gi z'èva manžò kal'čékata i mùl'atu, jàχnuva mùl'atu, trègnuva na murabètu.

Utidi dur na inò m'astu, nàjdi idin kàl, gu zakuvàva mùl'atu dur na kur'èmu u kalò n'ètr'ə i tàm gu màčka s'è inò. Jà ti gu idi càr'u, prumina sàs z'ènt'ufcètu, mu vil'at: »adibè K'el'ès, òšti tük si?!« »è, štò da pràv'ə — K'el'èsu vili — takfòs χalàt štu mi dàdi càr'u i jàs pòduzàt' da dòjda.«

Pruminàya t'è utàm si utiχa, gu žàsnuva mùl'atu ut kalò gu izvážda, gu klàva n'ètr'ə u bajir'u; žàsnuva kusim'ò na pèta-làta, idi kòn'èčatomu, mu dukàra i inà χùbava kal'čéka, sà prim'ani u nàs rùba kutù slèncitu štu gr'aj, jàχna kòn'u, gi ftàsa càr'u, z'ènt'ufci i gi ustàvi i priftàsa prèvna na murabètu tøj. Fàti da kòli na l'avu na pràvu da mu sà nabi ränkàta i izvadi càr'u inò èuvrè, štu gu imàši dar'ènu màlkatàmu mòma, mu ja vrèza ränkàta; èm si r'èci: »jà za mòjta mòma junàk kutri b'ási! da t'à utidi mi gu z'è K'el'èsu!« gu èukna na gràbò: »da si žif za mlògu gudini!«

Kazandisàya na murabètu i trègnàya da si dòjat nazàt'; trègnàya barabàr, alà K'el'èsu gu ftisna kòn'u, gi ustàvi. Utidi na kalò, si zvadi rùbata, mu gi klàj na disàjk'u na kòn'èčatu i si utidi kòn'èčatu. Gu žàsnuva mùl'atu, gu klàva na kalò pàk, tàya utiva òšti na murabètu tøj. Jà ti gi, dòjduχa càr'u i z'ènt'ufcètu i mu vil'at: »χajdibè K'el'ès! ni sà vrèrkami, ti òšti utivaš!« »štò da pràv'ə!? takfòs χalàt mi dàχti, tuzi gu pàt'əχ i jas za si dòjda na pòsl'ad vas;« i gu žàsna mùl'atu ut kalò, gu vrètna kumù dumà.

Pulèk, pulèk si dòjdi i tøj dumà; dur da si pòj tøj dumà, càr'u si biši učèl pònapr'at. Utiduxa mòmit'ə, gu kalosurisàya i i r'èci na màlkatàmu mòma: »idin junàk inà rùba imàši kutù slèncitu, tøj birik'at n'ə kurtalisa; dur ränkàta mu sà nakl'èci i jàs mu ja vrèzəχ sàs tfòjtu èuvrè, štu m'ə dari. Nòs junàk b'ási za t'èb'ə!«

I si dòjdi dòlu pukràj manžòji i manžòji si dòjdi, gu kalosurisa i n'ègu; gu pita: »kàk si pruminà?« »χùbav'ə!« — i r'èci. »Da ti vid'ə ränkàta« — mu vili; »viš mi ja!« Kugà ja gl'èda òšti vrèzana mu stujì; gu z'èva nuzi èuvrè, gu klàva na d'ènutu na sindük'u.

Pruminà mrèva vr'am'ə, càr'u usl'ap'ə. Kòlku ikimžiji dòχa, l'ak ni mužàya da nàjat; sà èu na inò m'astu inà gòra sà utfàrala

i sã i zatfãrãla; i tãm imãlu n'ètr'ã ut pil'ã ml'ãku; utãm da v'ènat mrëva ml'ãku da gi namãžat učit'ã da mu sã utfòr'at na càr'u. Trëgnaxa z'ènt'ufcètu da pòjat za l'ãk.

Ja pušta K'el'èšu i n'èguvãta žëna da pòj da bÿka inã žìvina da mu dadãt da pòj i tøj za l'ãk. Càr'u ni št'aši da gu vidi χιέ K'el'èšu, alã za čëndu χατρëvsvë n'eka mu v'èni mùl'ãtu da n'eka pòj i tøj. Gu z'èva mùl'ãtu, trëgnuva. Utiva pãk dur na kalò, gu zakuvãva mùl'ãtu dur na kur'èmu i gu màčka tãm. Jãtigi pruminat z'ènt'ufcètu i mu vil'at: »ãjdibè K'el'èš, òšti tük si?!« »štò da prãv'ã! takfòs χalãt mi dãdi càr'u i jãs pulèk, pulèk za døjda!«

Pruminãxa t'è, si utixã, gu žãsnuva mùl'ãtu ut kalò tøj, gu izvãžda, gu klãva u bajir'u da pasè, žãsnuva kusim'ò i idi n'èguvòtu kòn'čã; sã prim'ãni u nãs rùba kutù misinčìnata i zv'ãzdit'ã i jãχnuva kòn'u, gi ftãsuva na pant'ò i gi ustãv'a. Utidi napr'ãt, ja nãjdi gurãta, d'è sã utfãraši i sã zatfãraši, alã mu r'èči kòn'čãtu na n'ègu: »ti ni mòš da v'èniš l'ãku; dãj gu na m'èn'ã šisèncitu, jãs za pòja da v'èna!«

I gu z'è šisèncitu kòn'u, utidi na gurãta, sãs fòrca pruminã, z'è mrëva ml'ãkci i gu priftãsa gurãta na zatfãran'ètu, mu gu skùmna dizgin'u; i si døjdi udòl idin bùk, d'è b'ãši i K'el'èšu tãm; i sa zapr'ãxa da pučìnat. Kòn'čãtu mu vili na K'el'èšu: »s'ã t'ès štu za døjat, ni prãvi da sã pikãja u inò šisè da za mu gu prudãd'èmi l'ãk na t'ãχ;« idat i t'ès gu gl'èdat tãm u dòl bukò s'ãdi idin čuv'ãk takfòs prim'ãn'ènt, gu kalimerisaxã i gu pitaxã: »d'è si b'ãl takã?« tøj mu vili: »càr'u ni usl'ãp'ã da døjdux mu z'èχ utük mrëva l'ãk; vi d'è utivati?« »i na nãš'ju càr' mu sl'ãp'ãxa učit'ã da idimi, l'ãk da v'ènimi;« »ãχ — vili — n'èma da mòžiti da v'èniti!« »zaštò?« »zaštò mlògu skòru sã utfãra i sã zatfãra gurãta, za v'ã ftisni n'ètr'ã, za v'ã uklavè! na m'èn'ã birik'ãt kòn'umi mlògu àkšìòs da tøj kòlku čabùki da pãk dizgin'u mu gu skùmna.« T'è mu vil'at: »ti sã mòlimi, dilmu takãj tòlkus kindinu ni ni dãvaš ut tfoju l'ãk mrëva i na nãm? kòlku pari lštiš za ti dad'èmi!« »kòlku imati šički za mi gi dad'èti, da takã za vi dãm l'ãk!« Imãxa puidin disãjk' pari, mu gi dàduxa i mu dãdi tøj ut pikòču pu mrëva pikòč i gi sprãti.

I tøj stãna, si jãχna kòn'čãtu, gi ftãsa na pant'ò i gi ustãvi i si utidi na kalò. Sã rasprim'ãni (niemal: rasprimini) ut nãs rùba, gi klãdi u disãjk'u i gu pùsna kòn'čãtu. Gu žãsna mùl'ãtu, gr

kladi u kalò. Jätigi døjduxa z'ent'ufcetu: »xajdibè K'el'ěš! ošti tük si?!« »è, štò da prav'a, takfòs xalät mi dadi car'u i jas za si døjda posl'at.«

Utiduxa dumà, zakàraya na car'u l'äk, mu kläduxa na učit'a, mu gi usl'ap'axa pòviki. Si døjdi i K'el'ěšu dumà i vili na žinà-tamu: »v'eni inò filžančə, da kàpni mrěva l'äkci da mlògu da mu sà mòliš da tatkuti klad'è i ut mòj l'äk. Utiva i t'à gòr'a na tatkuji i mu sà mòli da klad'è ut k'el'ěšuvu l'äk. Tòj ja gòni: »màn' mi sà utük! t'ès m'a nastisaya da s'à tøj za m'a pròkòpsa!« t'à mu sà mòli: »mrěfka na kràjčətu na ukòtu klät' si!«

Si klava mrěfka na kràjčətu, mu sa utfàra mrěfka, fàšta da zirka; gu namàzuva šičku, mu sà utfàra šičkutu òku; gu namàzuva i drùgutu i tøj (sic!) mu sà utfàra. »Brè — si vili — d'ěj tòs K'el'ěšu, da gu vid'a jas, tøj da mi dukàra l'äk; vikn'ati gu gòr'a da døj!« i gu pita: »ud'eti tòs l'äk, kàk gu dukàra?« Tøj išti da skrij; gýkter mùkter ništ'è da kàži. Amà žinàtamu ni mòži da trəpi s'è u kukuškàrniku da s'adi, za kàži v'ejki: »è žanam, tati, tòsi, štu b'əsi na murabətu, jəgu i čuvrətu da ti gu kàža àku ni v'aruváš; tøj b'əsi baxčəta štu ja zdrub'ovaši; tøj b'əsi, štu mu z'è parit'a na tfòjt'a z'ent'ufci da mu dadi l'äk.«

Gu pita car'u: »d'eti kòn'čətu na t'eb'a?« »u pasàta si gu imam« »izvadi gu da gu vijmi!« žasnuva kusim'ò, idi kòn'čətu na pulàtata sàs tri disəjk'a pari, sàs rùbit'amu i sà prim'an'a sàs nàs rùba kutù sləncitu K'el'ěšu, jəxnuva kòn'u pu pulàtata, in'è vòlti mu pravi i sà zapira, sà rasprim'an'a i mu vili kòn'čətu: »daj mi ja pətalàta i kusim'ò! ti v'en' si gi parit'a i rùbit'a, jàs dur na tuzi vr'am'a čakax da t'a dukàram i za si pòda na nòs s'at, za t'a čakam da sà vidimi!« i si utidi kòn'čətu. Gràmnuva car'u idin kamsik na gul'amit'a z'ent'ufci: »dòl brè k'arati u kukuškàrniku v'ə pirl'əga vàm!« si gu zapira K'el'ěšu gòr'a pukràj n'egu kutù car'.

I jàs tam b'əx, s'à si dòx, amà si umurix dur da si daja.

Nr 14. Uczony i kobiety.

Iməsi idin katigitis i šetał d'ung'ata šička i sà i naučil mlògu ut šičku i si vil'əsi: »n'ema čuv'äk da m'a ismami!« kak sa vřkaši utidi u S'ar, iməsi idin aratlík tam, utidi nòs v'ecer u n'egu na gòsti, utidi sàs dv'ə vr'atišta knigi pùlno; gu pita na aratlíku ži-

Handwritten notes:
 1. nej
 2. K'el'
 3. s'ubi

nàta: »štò sà t'ès knigi?« »t'ès knigi sà štu ja imam šètanu d'un-g'ata šička i ni mòži da m'ą smàmi puidin!« žinàta si vili sàs umò: »du v'èčera t'ą napràv'am jas!« i si dòjdi man'žòji, s'èdnaxa na mu'abèt, pixa pu inà rakija, pu inò kajvè i klàduxa sufràta da vičèrat. Jàduxa, pixa; dòjdi vr'am'ą da si l'ègnat.

Utidi gòr'ą žinàta, mu pustilà idin jatàk za da si l'ègni. Isl'azi dól: »àku vi sa spì gòtuvu i gòr'ą pustilànu!« i utidi gòstinu da si l'ègni; žinàtamu vili na man'žòji: »tòs t'òju aratlik mlògu stramlif, ič ni jàdi, glàdin za si l'ègni tòs v'èčer, da mu zakàram gòr'ą inò bl'ùdu mán'žà za da jid'è.« »Zàkari mu!« — i vili man'žòji.

I z'èva mán'žata, utiva gòr'ą, mu ni dàva mán'žà da jid'è, mu vili: »stàn! da sà zbàckami!« tój i vili: »ni stànuva, žanam, vàzg'eč!« t'à mu vili: »afù jas ištam, takà za stàniš i ti!« r'èci za da stàni tój, nacikuvà t'à: »tràčàti kùmsiji!« i kùmsijitu tràčàt, pitat: »štò stànaxti?« »ič òstavi sà, tòs gòstinu mu dukàrax m'èva mán'žà za da jid'è, kak r'èci da smùkni idin kòkał, mu utiva na g'òl'utu i ištiši da sà udàvi, birik'àt jas tük sà làxax, gu ftisnax za g'òl'utu i kajdisa kòkalu u ustàta i gu zvad'axmi.« alà tój bajaldisa ut stràxa i kùmsijitu diłmu pruminà, »štògud'ą n'áj tuzi« i si utixa s'akutri pu dumà.

I t'à si utidi dól pukràj man'žò i tój vàsanòš sà čùdiši, kàk stàna tas ràbuta, ič s'èn gu ni fàti. Stàna sabàlin, isl'azi dól, gu k'èràsaxa kajvè i stàna man'žòji, si utidi na dugàn'u za da gu utfòri; t'à sà ub'ònuvà mu vili na n'ègu: »vid'ą ti štu vil'àši, sà ni sl'ènz'uvàš? jas àku išt'ax us nòšt'a t'ą ub'àsuvax, amà vid'ą jas pàk t'ą kurtalisax!« i tój gi z'èva knigitu, u pištà gi f'èrl'a, gi zgur'ava i vili: »vi žènit'ą sàs vas u primka n'àsà fl'àvalu!«

Nr 15. „Kràl'u Màrku“.

Pujnò vr'am'ą biši idin čuv'ak, gu vikaxa Kràl'u Màrku. Tòs čuv'ak biši mlògu gul'am čuv'ak, usindis'èt òki idnà čàška vinù pi-jaši i stò òki i^dnà buzdugàna nòsiši; na nuzi vr'am'ą izl'azi i^dnò mlàdu d'at'ą štù na kùv'èt'u id'axa ràvnù sàs Kràl'u Màrku. Vid'ą Kràl'u Màrku, štù ima tòlkus kuv'èt tój d'at'ą, sà uplášì Kràl'u Màrku i si r'èci sàs umò: »jàs za gu zagubim tuzi d'at'ą!«

Gu vikaxa d'at'atu Katinču i mu r'èci idin d'èn': »jàla da pòjmi barabàr u Visòka za da sà rašètami na pànt'ò. (Kak utivaxa

mu r'èci Kràl'u Mårku da pruminè napr'åt Katinèu. Katinèu mu r'èci: »ti si pògul'am, jàs t'ą ni stèpnuvam t'èb'ą.« Kràl'u Mårku mu r'èci pàk: »jas imam meràk ti da pruminèš napr'åt!« s'ètn'ą mu r'èci: »dilmu takà ištiš za prumina napr'åt!« kak tr'ęgna za da pruminè napr'åt izvadi kal'ččkata Kràl'u Mårku, gu udri inà kal'ččka na k'ęstu i gu zaminà šička kal'ččkata, amà d'åt'ątũ Katinèu ni pàdna sid'ą r'èci: »ođ s'reritu m'ą zabal'à!« Kràl'u Mårku mu r'èci: »nikni, v'èn si m'ębva kàlčą ut takun'u za da ęapniš za ti pruminè s'reritũ;« r'èci za da nikni d'åt'ą Katinèu za da v'eni kàlčą, sà ud'ąli ut puluvina, pàdna na zim'ata.

Kak vid'ą ęą takà stàna, gu pukálnà Kràl'u Mårku, mu r'èci: »tuzi, štu mi gu stòri ni na Bògu dũša da dad'èš ni na z'em'a kòkal da klad'èš!« gu ustàvi Kràl'u Mårku tàmú da sà v'ali i sà utidi.

S'ètn'ą ut m'ębva vr'am'ą štũ carũvaši ošti izl'azi inò mi-ęanima pištòf. Lipòn pištòfu gu nap'ęln'uvàęa barut i kursùm, da s'ètn'ą gu pl'usnuvàęa. Dòjdi nòs ęuv'ák, štu gu imàši pištòfu, utpråt Kràl'u Mårku i mu r'èci: »za ti gu f'ęrl'a tòs kursùm, mòžiš da gu fàtiš?« Kràl'u Mårku mu r'èci: »jas fàštam stò oki, mi tòs kursùm n'ema za gu fàt'ą?« nòs gu r'èci: »d'ębš rãkàta da gu f'ęrl'a!« i mu pl'usna, mu ja udri rãkàta, ustàna ròpka, si pruminà kursùm i ni mužà da gu fàti i tugàs si r'èci Kràl'u Mårku: »n'àsni v'ęjki za žìvòt!« i pàdna sà uklavà i takà mu ustànàęa kòkalètu na pòrtit'ą, da sà b'asat. Na sòlunskit'ą pòrti imàši kòkalą ubisn'ąntu. — Dà t'ą l'ęnžam, aku m'ą l'ęnžàęa m'en'ą i jàs t'ą l'ęnžam t'èb'ą.

Nr 16. Cesarz i wezyr.

Pujnò vr'am'ą izl'azi cår'u sàs vizir'nu da sà šetat pu silàta; dòjduęa da kàžimi kutò na nàš'ju klàjanc, na kumlũku i klàjancu i bil na kinòttàta. Cår'u vid'ą tàmú, štũ piši na kinòttàta klàjanc, gu pita vizir'nu: »tòs klàjanc zaštò k'ęf tičè?« vizir'nu mu vili: »vòda tičè;« cår'u pàk vili: »vòda ni tičè, k'ęf tičè!« i mu vili na vizir'nu: »piš gu na teftèr'uti, lu za pòjmi dumà, da mi kàs zaštò k'ęf tičè!«

Fl'ázuyą n'ètr'ą na s'èlutu, gl'èda idin umr'ánt gu kàrat da gu zarijat. Cår'u mu pàk vili na vizir'nu: »tòs umr'ánt, umr'ánt ji? i kužàta mu ja kàrat sid'ą?« i vizir'nu mu vili na cår'u: »ni

gl'edaš ę̇ umr'ant gu kàrat, žanam!« cār'u mu vili: »jās tōs gu gl'edam, sid'ā kūžata, štu mu'a kàrat; piš gu teftēr'u i tuzi! za pōjmi dumā za mi kàž's kūžata i umr'ant biši.«

Pōnagōri utiduxa, nājduxa idin stār sāz brāda, rābut'āši na tabākšilūku dur na kul'anata u vudata n'etr'ā. Gu pita cār'u: »šist'ax na dvanājsit'ax ti ftāsuvat?« »dvanājsit'ax za trijsi idvata ni ftāsuvat!« mu r'ēči cār'u: »za ti pūsna inā gṛska mōžiš da udir'ēš?« stār'ju mu r'ēči na cār'u: »ja udiram i kōkalētu i gi zdrūb'ovam.«

S'etn'ā rašetaxa i drūgi silā, si utiduxa dumā na palāt'u. Sigā mu vili na vizir'nu: »za ti dām pītņajsi d'ēn'uvi mū-χlēt, da pōš da sā naučiš štu vil'at n'ās, štu gi pisaxmi na tiftēr'u, āku n'ē sā naučiš da kās n'ās štu vil'at, glavata za t'ē'a v'ēna!«

Vizir'nu z'ēva kōn'u, z'ēva i idin disajk' liri, trēgnuva da pōj da pita da sā nauči, dōjdi na krājō na s'elutu na kumlūku gu nājdi klājancu, nājdi i idin čuv'āk, gu pita: »tōs klājanc vōda tičē i kṛf tičē?« čuv'āk mu vili: »ni gl'edaš ę̇ vōda tičē?«

Tām ni mužā vizir'nu da puznāj štōgudi, dōjdi na gōr'ā, gu nājdi stār'ju i mu r'ēči: »kalimēra!« »dubr'ā dōjdi« i si utiduxa dumā u stār'ju. Stār'ju gu pita: »zaštō takā dōjdi ti, ti n'ēbiši sās cār'u štu prumināxti uttūk?« »jāzbiχ« — mu kàz'va tōj; »štō bṛrkaš?« — stār'ju gu pita. Vizir'nu mu vili: »ti sā mōl'a za t'ā pītam inō n'āštū āku znāš da mi kàžiš!« stār'ju mu vili: »pitaj, štō ištiš?« vizir'nu mu vili: »na kumlūku nōs klājanc vōda tičē, kṛf tičē?« stār'ju mu vili: »kṛf tičē!« »za mi kàžiš zaštō kṛf tičē?« »za ti kàžam — vili stār'ju — amā za mi dad'ēš χil'ada liri.« Izvāžda vizir'nu i mu bruji χil'ada liri, mu dāva, gi z'ēva stār'ju i si gi klāva u sakūlata; »kṛf tičē klājancu zaštō na kinōtātataj, kinōtātata pari z'ēva sās zōr ut sirumāsi i zā tuzi na klājancu tičē kṛf: gl'edaš vōda, amā kṛf jē, āku biši stupānska klājanc, tugās vōda ištiš da tičē čista.«

Tuzi bitisnuva pṛvnu zaštō kṛf tičē. »Ti si mōl'am stārčū da mi kàž's ošt' i'nō!« »ē! štō ištiš kàzuvaj!« »tugās lu dōχmi sās cār'u idin umr'ant kàraxa. Cār'u vil'āši kužata ja kàrat, jas vil'ax umr'ant gu kàrat.« Stār'u mu vili: »χūvav'ā ti r'ēči cār'u, kužata mu ja kàraxa.« »ti sā mōl'am da mi kàžiš, štū si ričē kūžata sid'ā?« stār'u mu vili: »za ti kàžam jas, amā za mi dad'ēš tri χil'adi liri!« tōs mu vili: »za ti dām!« i dāj, gi izvāžda vizir'nu mu bruji tri χil'adi i si gi z'ēva stār'u, si gi klāva u sakū-

lätä. »Slušaj, zašto kòža nas, zašto imàši tri četir d'acä, zarät tuzi sid'ä kužata ja zarixa, im'atu tük mu ustana.«

»Za t'ä pitam öš i'nò, za mòš da mi káš?« »pitaj m'ä, što ištiš?« »štò ti r'èci càr'u na t'èb'ä: „šist'äx na dvanàjsit'äx“? ti mu r'èci: „dvanàjsit'äx na trijsi idvata ni ftàsuvat“. štò si vil'ät t'äs?« »ti kàzuvam jäs, amà ti z'èvam p'èt' xil'adi liri.« Tòj mu vili: »amàn, kòlku štù ima za ti gi dàm, sid'ä da mi kàžiš štò sä t'äs lãfuvi!« gu z'èva disàjk'u, gu tr'èsnuva. šičkit'ä pari si gi z'èva stàr'ju, si gi klàva i t'äx u sakulätä; mu vili s'ètn'ä: »càr'u štù mi r'èci: „šist'äx na dvanàjsit'äx ti ftàsuvat“ i si ričè demèk šès m'äjnc'ä da ràbut'am za dvanàjsit'äx m'äjnc'ä za imam da jàm. Jas mu r'èkux: „dvanàjsit'äx za trijsi idvata ni ftàsuvat“. Tuzi za si ričè demèk dvanàjsi m'äjnc'ä da ràbut'a za trijsi idvata z'èmb'ä ni ni ftàsuvä.«

Mu r'èci: »efyaristò puli!« i jãxna kòn'u da si pòj, amà zabrãvi da pita i za gr'skata i utidi dur na klãjancu na kumluku, tam sä naumi, sä v'èrna nazät', mu vili na stàr'ju: »ti sä mòl'a öšt i'nò da mi kàžiš, čã zabrãx da ti pitam!« »è, káš mi, štò ištiš da ti kàžãm.« »Càr'u, štò ti r'èci: „za ti pùsnam inà gr'ska, mòžiš da ja udir'ès“? ti mu r'èci: „ja udiram i kòkalètu i zdrub'òvam“.« »Za ti kàžãm jas, štò sä vili, amà za mi dad'ès p'èt' xil'adi liri!« Tòj fãti da mu sä mòli: »amàn, jas n'èmam v'èjki pari, jäs imam idin kòn', za ti gu dàm!« »ni stànuva sid'ä säš kòn'u!« »amàn, jäs imam i skòrnit'ä, za ti gi dàm!« »ni stànuva, ni stànuva! — pãk prãvi — za mi gi dad'ès paltò, pantanòl, ilèjk'u, šičkit'ä rùbi za mi gi dad'ès da takà za ti kàžã!« — i tòj kajm'èn'ju šički gi izvãžda ut grãbò i si ustana sid'ä u kušul'a i u gãšt'ä. Mu vili s'ètn'ä stàr'ju: »gr'skata, štù r'èci càr'u, ja tisi, štù t'ä udirãx, ti gi z'èx parit'ä p'è'vu, kòkalètu, štù gi zdrubiç, štù ti gi z'èvam kòn'u i rùbit'ä i t'ä pùstam gòl, da si pòš; pòcsi sä zdrãvi!«

Sigà i vizir'nu u gãšti i u kušul'a si utidi jajàn ('bis kòn') na s'èlutòmu. Kugà dòjdi din'ò da sä parušijãsa na càr'u, utidi na palät'u da mu kàži, štù sä nauçi. Gu pita càr'u: »sä nauçi klãjancu štù k'èf tičè?« »naistina k'èf tičè, zaštòj na kinòt'ãta.« »Ja za umr'ãnt'ju sä nauçi, štù kužataj sid'ä?« »naistina sid'ä kužata ja zarixa, im'atu mu ustana dumà pãk, zašto ima d'acä.« »I tuzi xuvav'ã! — mu r'èci càr'u — stàr'ju šist'äx za dvanàjsit'äx i dvanàjsit'äx za trijsi idvata sä nauçi, štò sä?« »sä nauçiç! šist'äx

m'asnici da rabuti, dvanàjsi m'asnici da j'd'è; tój ti r'èci: „dvanàjsi m'asnici da rabut'a za trijs' idvata z'èmbj ni ftasuvat“; « »χὺνὴν ἄϊν i tuzi! — mu r'èci càr'u — mi ni kazuvaš za g'èskata sà nauči?« i vizir'nu fàti da sa sm'aj; càr'u mu vili: »mi sà sm'áš, káš mi!« »i štò, da ti kàža, g'èskata jáz biχ, m'aj ulúšti, mi gi z'è parit'aj, kòkalètu mi zdrubi, mi z'è šíèku: rùbi, kòn', m'aj pùsna gòl, sid'aj u gàšti i kušul'a!« càr'u fàti da sa sm'aj; »jaz'èk, štu t'aj imam vizir'nu, zaštògudi da ni znáš! vid'aj, štu l'udi ima na silàta, alà sirumàsi, ni muža da pój na skul'òtu za da ni ftasa nám!«

I tilluši tò paramti.

Nr 17. Urojone choroby.

Pujnò vr'am'aj tri ikimžiji sà razvr'av'aj za bòlkit'aj: »jòk kàcat bòlkit'aj ut idin èuv'ak za drùk!« idinu ikimžija vili: »ni kàcat!« dvàta vil'at: »kàcat!«

Idinu ikimžija mu vili: »bòlkit'aj ni kàcat, amà na nám nin-dàva r'èka da rièemi, èaj ni kàcat, zaštò l'ud'ètu n'èma isà (sic!) razbul'avat i takà ni glàdni za ustànimi!«

N'ès vil'at dvàta: »kàci bòlkata!«, nòs vili: »ni kàci! pràjmi ka'ul, da vimi tò za kazandisa! za pójmi utr'aj na apsanàta, za izvajmi dva χap'za, štu sà idamžiza; i tuk ima idin bòlin, štu muj' bòlkata kulitik'a, za klad'èmi idin krivat èista i na nòs bòln'ju, štu ližàši, z'èsa idvata krivat'a u inà udajà. Za rièemi na bòln'ju krivat, èaj èist'ju krivati, na èist'ju krivat za rièemi, èaj bòln'ju b'ášì.«

Gi z'èvat dvàta χap'za, gi dukàruvat u udajàta i mu vil'at: »tò za l'ègni na bòln'ju krivat, tò za l'ègni na èist'ju?« i na dvàta mu sa ni l'ègnuvàši; štò prav'at t'è, f'èrl'at èòp, tò za l'ègni na bòln'ju krivat, amà nòs biši èista, amà idijata gl'èdaj, štò za dukàra.

Si l'ègna nòs v'èèer na krivat'u i fàti da si vili: »aj, štò biši tuzi na m'en'aj, pòχubav'aj n'èka si biχ u χapsanàta, parà sà tuk štu l'ègnaj na tòs uxtik'asan krivat, aj! uχ!« — u vasa nòs s'èn gu ni fàti.

Nòz drùg'ju, štu si l'ègna na bòln'ju krivat, mu r'èkujaj, èaj èistaj i si vili: »spulajmu na Gòsput', tòs v'èèer sà ošti tuk, utr'aj za si pòda dumà pukràj tajfàtami!« i stàna, si utidi sabàlin, si isijàsa pukràj tajfàtamu.

Nòz drùg'ju, štu si utidi, n'èsa: »àχ!«, ùtr'ą: »àχ!« ni utidi idin m'ájane i pàdna, si umr'ą; i takà sà ispatlandisaxa ikimžijitu, čą bòlkata ni kàci, sid'ą šubijètu ('idijata') pràvi, štu pràvi.

Nr 18. Młynarz i rolnik.

Idin i bił vudinčàrin i učèł idin čifčija tamòkul vudinicata, mu ja utkràva pampricata, si ja klàva u turbàta i si gi pasè vò-luvètu; idi vudinčàrinu udgòr'ą, jaj zagubił parlicata, mu vika na čifčijata: »èj, ja ni vid'ą mòjta parlica, bè?« čifčijata mu pràvi: »c! c!¹« pàk navikuva tòj: »èj, ja ni vid'ą mòjta parlica, bè?« tòj pak vili: »c! c!«

I gl'èda vudinčàrinu, ič mu ni vr'avi, utiva bliz'ą, pàk mu navikuva: »abè ja ni vid'ą mòjta parlica?« »jabè u turbicaj« »abè parlica fl'ava u turbica?«

Kugà utiva štò da vidi, ja gl'èda pampricata da ja z'èva turbàta da fàšta da gu bij pu glavàta: »nà k'èratà parlica, nà i pamprica!« — mu trègna idin k'utèk' i tòj sà arèsa i trègna da si ja bèrka parlicata.

Ja nàjdi, ja ni nàjdi, jas ni znàm, si dòχ pònapr'at, kak vid'ax turbici da pàždat na glavici; b'ągaj, b'ągaj, jas kuskùn'u mi sà urvà, dur s'ą si ida jas utàm.

Nr 19. „Sfiti Iftim'us“.

Sfiti Iftim'us b'ąši mlògu gr'axuvit, utidi na pnivmatiku, da sà kšimulugisa; i gu pita pnivmatiku: »štò imaš stòrinu ti?« i tòj sà ubjnuva mu kàzuva: »sid'ą dividisèt i d'èvit' l'ùdi imam ukla-vànu da klàt' si na umò kòlku drùgi pòmàlki ràbuti imam stòrinu!«

I pnivmatiku sà čùdi, štò kanòn da mu dad'è, n'èguvit'ą gr'axuvi bis kandàr' biya. Sà pučùdi pnivmatiku, mu vili: »ti da pòš na idin raspènt' da s'ąš bustannèk i tò za prumina, za gu zapiraš da mu dávaš pu inà libànica; za s'ąš i tri glàvn'ą napò-puku, kugà za vidiš da pùsnat dáluvi, tugàs da znáš, čą ti sà plat'èni gr'axuvètu! i za gi navàždaš, za kàraš vòda i kutri za

¹ Cmoknięcie z równoczesnem wyrzuceniem głowy wtył na znak przeczenia.

t'a str'ava na pãnt'ò da ti b'p'ka vòda za mu dàvaš' n'èma za gu v'nuvaš'!»

Gi s'aj tòs glavn'at'a, gu s'aj bustann'ku, gi ràbut'aši inà gudina, dv'a gudini, dur na trit'a gudini kutri pruminaši, mu dàvaši s'è libānici, utivaši za gi navadi glavn'at'a, z'evaši vòda u rišètutu, idiši na pòluvin'ju p'nt', isl'avaši djāvulu, mu b'p'kaši vòda, tój mu dàvaši i mu ja spivaši vudata, dur na trit'a gudini, trički p'nt'a dukàra vòda dur na glavn'at'a za da gi navadi; drùgit'a p'ntišta s'è mu ja spivaši djāvulu vudata.

Na trit'a gudini udgòr'a gl'èda idi idin benèk' na sif kòn', mu vili: »zãpri sã da ti dãm inà libānica!« tój sa ni zapira; i tój imāši ažilè da ftasa za u Lagadina. Vid'a èa sã ni zapira, ub'nuva t'ufèjk'u, vili: »d'è bixa dividis'èt i d'èvit' i t'èb'a za t'a ukl'va, stò n'èka stānat!«

Nòs èuv'ak, štu gu uklavà tój, xubavu stòri, zaštò nòs èuv'ak utivaši da tūrni inà aravòna i takà sã uklavà, aravònata sã ni tūrna, stāna, štu biši pisanu ut Gòsput' za da stāni.

Si udriva Iftim'u t'ufèjk'u na rāmutu, prumina pris glavn'at'a, gi gl'èda glavn'at'a sã pūsnali filiz'a ('dālčanta'), utiva na pnivmatiku mu vili: »jas imax dividis'èt i d'èvit' l'udi uklavānu i n'āsã pruminà idin èuv'ak, sã ni zapiraši da mu dãm libānica i n'ègu gu uklavax — stānaxa stò!« »gi vid'a glavn'at'a?« — gu pita pnivmatiku; »gi vid'ax, imat filiz'a;« »da znáš, èa ti sã prustiixa gr'axuvètu, da gl'èdaš da ni stòriš drùgi gr'axuvi!«

I takà utidi Iftim'u u gurata s'ètn'a da ni gl'èda xiè l'udi za da sã ni gr'axòva i tam sã puf'antì i mu bitisuva n'èguvàta prikas.

T'ès iftim'uvit'a glavn'a stānaxa mlògu ràvni drävè, stānaxa dib'èli, s'è za gr'èndi. Cār'u ištiši da stòri inà k'šta i pita, d'è ima takfès ràvni drävè za da stòri gr'èndi; i mu r'èkuxa: »na felān m'astu ima tri drävè tòlkus ràvni, štu ištiš za da stòriš gr'èndi.« I pūšta l'udi, gi us'akuvat, gi prāv'at tri gr'èndi i gi dukàruvat na k'štata d'è ràbut'axa māstur'ètu.

I tam z'èvat m'ara ut grindit'a, fāstat t'em'èl'a, gi dukàruvat dur na d'ušam'ètu, gi f'rl'at grindit'a udgòr'a — kùnduri idat. Gu tūrnuvat t'em'èl'u, gu prāv'at pònan'ètr'a, gi klàvat grindit'a udgòr'a — mlògu dl'gi idat! Cār'u ni št'è da gi us'acè: »kòlkusã grindit'a, tòlkus tr'ābuva da stāni i t'em'èl'.« Gu tūrnuvat t'em'èl'u, gu zvāždat pònav'ek, gi f'rl'at grindit'a udgòr'a, gl'èdat — pāk

kùnduri idat! i càr'u çazdìsa, gi fèrl'a n'ès gr'èndi na buništìtu, na letlemè. Càr'u kèštata si ja bitisa sàs drùgi dràvè.

Kugà gu fàtiça I'sus Xristòs i gu dikàsaya za da gu stavrò-sat i bje'kaya dràvè da mu stòr'at krèš, tugàs sà naùm'aya: »vi-n'āti gi n'ès gr'èndi da krastòsajti gu na t'ax!« — i takà gi stò-r'aya idin krèš i gu krastòsaya I'sus Xristòs na vrèx krèstu i nòs krèš sa unumàsa »timniju kšilu«.

Nr 20. Przygoda zakonnika.

Pujnò vr'am'a idin kalùjar isl'azi ut manastiru, utidi na perivòl'u da subirè smòkfi. Tam d'è biràši smòkfit'a vid'a inò pil'a çubavu, (alis) malamòsanu. Träçi za da gu fàti, pil'atu skòknuva; utiva pònagòr'a, vili pàk da gu fàti, skòknuva pil'atu, utiva pàk pònagòr'a; utiva i tòj pònagòr'a, skòknuva pil'atu, utiva pònagòr'a; pònagòr'a, pònagòr'a, pònagòr'a, pònagòr'a, gu zvàdi na vènk kalùjaru ut perivòl'u, gu zakàra n'ètr'a u guràta, prul'ètna pil'atu na gòr'a i fàti da psàla i tòj fàti da gu gl'èda i tam sà zayàsa, gu gl'èdaši, gu gl'èdaši nuzi pil'a (dur) sà zagubi.

I tòj stàna, sà vjna, utidi na perivòl'u, si ja z'è kòšnicàta sàs smòkfit'a, utiva na manastiru, vili da fl'aj n'ètr'a ut pòrtata, purtàrinu gu ni ustàv'a; tòj pita: »zaštò m'a ni ustàviš?« »zaštò t'a ni znàm, štò èuv'ak si?« »çala! çala! jas imam puluvìn sàt', štù isl'azuç ut manastiru i za puluvìn sàt' n'ètr'a šièku sà im'anilu: purtàrinu gl'èdam — n'asi ti! igùmjin pitam — n'aj' nòs! kakfà ràbuta tàs?«

I purtàrinu mu vili: »da pòja, da pitam, štò za mi rikàt udgòr'a da takà za t'a klàm n'ètr'a;« gu pita igùminu: »takà, takà, døl na pòrtata ima idin kalùjar sàs inà kòšnica smòkfi i vili èb ut tòs manastir i b'äl.« »N'èka døjdi gòr'a da gu vidimi i da gu pitami!« utidi gòr'a pukràj igùminu, gu pita: »ud'è si ti? ut kutri manastir?« »jàsà utòs manastir! utidux na perivòl'u za da sub'era smòkfi i tam vid'aç inò pil'a malamòsanu i r'èkuç da gu fàt'a i tòj pub'agna pònavènk; trèçax pàk za da gu fàt'a, tòj skòkna pònagòr'a, isl'azuçmi barabàr ut vènk u perivòl'u, gòništ'èm za da gu fàt'a fl'azuçmi n'ètr'a u guràta i prul'ètna pil'atu na gòr'a i fàti da psàla i jàs si gu puçaskax mrèva (dur) sà zagubi pil'atu i si døjduç, si z'èx kòšnicàta sàs smòkfit'a i si idam

na manastiru, da pruminà, da pruminà puluvìn sàt', za puluvìn sàt' gl'èdam šièku sà im'ani!«

Igùminu puznà, gu pita: »tò b'ási igùmin na tfòjtu vr'am'a?« da rièemi: »Pètru b'ási.« Utfàrat kòndikàta i gu naχòzdat Pètru igùminu i ut n'ègu da na sàm ima trista gudini dur sigà. I nòs kalùjar, d'e si stujàši, tam sà pufinti i mu sà türnaxa kòkalètu; i tugàs igùminu r'èci: »tòs čuv'ak b'ási na nòs sf'at i trista gudini pruminàxa, za puluvìn sàt' mu sà vid'axa. Na nàs d'ung'à živòtu takfòs z'ej èneur.

Nr 21. „Dijuniš“.

Opowiadała sąsiadka głównego objektu, Ewang'eljò, lat 17.

Pujnò vr'am'a imàši dvà aratllici, trègnaxa za ràbuta; idin'u ni mòžiši, bòlin biši. Na nòs bòln'ju imàši inà žèna, ditin'a biši. Utiduxa mlògu dalèku na inà pul'ana, gi zamračà tam na nàs pul'ana; nòs bòln'ju si z'è idin kàmin', si klàj prusk'èfal na glavàta; spàxa nòs v'èčer tam, na nòs bòln'ju mu sà usanixa pari ut døl na kàmin'u imàši idin kazàn' liri.

Nòs bòln'ju mu vilì na drùg'ju: »tòs v'èčer mi sà usanixa na m'en'a uddøl tòs kàmin'u pari!« izváj nòs, štu mu sà usanixa parit'a, ut glavàta kašk'ètata. »Nà na t'èb'a inà kašk'èta i na m'en'a inà kašk'èta« — sà d'alixa pu p'èt' kašk'èti.

Nòz drùg'ju ni kandisuvàši, z'èva kàmin'u da gu uklavè. »è žànam aratljik, jas puznax č'z za m'a uklavèš! i žinàta jà ustà-vix ditin'a da ti ustàv'am idin vasajèt, da gu krèsti mòjtu d'at'a — àku rudi žinàtamu, kàk da mu rièemi inò im'a? da gu rièemi — Dijuniš!« gu uklavà s'ètn'a tam'à. »Kugà za pòš na žinàtami, tuzi da i gu rièèš!«

S'à nòs utiva dumàmu. Utiva žinàtamu na nòs drùg'ju da gu pita: »i ti si døjdi, mòj m'n'è d'èj?« »tfòju m'n'è umr'à da jas ksudèpsax za tfòju m'n'è dv'à xil'arki, da mi gi platiš!« i t'à kajmènta ràbuti, da mu gi plati na n'ègu.

Idin drùk trègna ut ibandà da pòj u tòs zingininu; sà prièu, č'z mlògu zingininj. Na pànt'ò, ditu idiši, fl'aj n'ètr'a u s'èlutu, n'ès drùgitu málki igrájaxa na sukàku. Igràjaši nuzi málku tam, Dijuniš štu gu vikaxa, na sukàku. I tòs kak gu navikaxa Dijuniš i tòs sà puèdi: »tuzi im'a gu n'emam èjnu!«

Utidi u nòs čurbažijata, utidi tàmana u čurbažijata, gu gu-stiya nòs v'èčer tàmana, spà nòs v'èčer tàmana. Na utrintà stà-nuvat sabàlin, gu pita čurbažijata: »da t'ą pitam jàs t'èb'ą da mi kàžiš pràvinàta!« i čurbažijata vili: »za ti kàžam!« »nuzi d'at'ą zaštò takà gu vikat Dijuniš? da mi kàžiš pràvinàta!« i čurbažijata vili: »za ti kàžam: pujnò vr'am'ą utiduxmi sàs tatkumu na gurbèt' ('kšinitjà'), na tatkumu mu sà usaniya pari; tój gi d'ališi, jàs ni kandisuvax i jas z'èx idin kàmin', gu udriy, — gu ukla-và — umr'à; da tój mi ustà^vi vasajèt da gu kr'bstimi d'at'atòmu Dijuniš.«

I nòs štu utidi ut kšinitjà: »è, vikn'ati ja na tuzi d'at'ą māj-kamu!« i t'è utiduxa, jà viknaya. Utidi i māj-kamu, s'èⁿnaya tàm, fàti da ja pripita tòs žinàta: »mi ni kàzuvaš ti na m'en'ą tuzi d'at'ą amòt' takà gu vikat „Dijuniš“?« i t'ą fàšta mu vili: »pujnò vr'am'ą gi pùsnax sàs tòs m'èné i mòju m'èné; utiduxa da ràbu-t'at (da) mu r'èci na n'ègu: „kugà za pòš u s'èlutu žinàtami àku rudi d'at'ą da gu kr'bstiti Dijuniš!“«

S'ètn'ą i tój gi z'è, gi klāj na nàs k'šta, štu s'ad'əsi čurbažijata, pak čurbažijata gu pùsna na t'əxnata k'šta; i vili na žinàta: »ut n'èsa da natàtak tàs k'šta i tòs pirivòl' t'fòj z'èj!« i tój stàna, si utidi.

Nr 22. „Insaf Kałktè D'ug'adàn“.

Trešé ta sama, co numeru poprzedniego („Dijuniš“), ale opowie-dziana przez główny obiekt, który był do głębi oburzony niedo-łężnem opowiadaniem sąsiadki.

Pujnò vr'am'ą bixą dvà bràtk'a u inà k'šta i dvàta bixą užèn'anti i ni imàya ràbuta i t'è kutù nam, ka sni s'ə ni sigà i si vil'at: »da pòjmi na gurbèt, bəlki nàjdimi ràbuta (za da rà-butimi!«

Na idinu žinàtamu pur'èncuva: »da ni gl'èdaš, m'ènži, mlògu sk'empa g'uln'úk, utr'ą za sà nàjdi pòsk'empa g'uln'úk; sid'ə ajlāk da ni s'adiš!« Na drug'ju m'èné žinàtamu vili: »ti, m'ènži, da sà ni klavèš za èftin g'uln'úk, da ràbutiš sk'empa g'uln'úk!« i gi spràtiya manžètumu, tr'ègnaya da pòjat da b'kat ràbuta.

Utiduxa (dur) na inò m'astu, gi zamračà i tam si l'ègnaya za da spàt; si z'èxa s'akutri pu idin kàmin', si klàxa prusk'èfalu i l'ègna (? chyba: l'ègnaya), zaspàya. Na idinu bràt mu sà usa-

n'ovat nòs v'èčer tam udòl glavàtamu, d'e sp'ási, idin kazàn' liri i stàna sabàlin, gu razbùžda i bràtmu i mu villi: »jas, bràti, idin kàsmèt sànovax tòs v'èčer, da stànimi da razdrijmi zim'ata tuk'à da gu izvədimi!»

Ni imàxa sàs štò da kupàjat, z'èxa puinà prènkèka, stòrixa èivija na prènkèkata i fàt'axa da rijat. Rijat sàs prènkèkit'a, ja m'atat pràstà sàs šimpit'a; xajdi, xajdi, rijist'em gi najduxa parit'a i gi izvəd'axa na migdàn'; i bràtmu štu gi sanova, mu gi dàva puluvinit'a na n'ègu i gu pita: »ti ftàsuvat, bràti?» bràtmu iè mu ni vr'aj' sid'à sà èudi, mu gi ud'ala pàk bràtmu n'èguit'a pari puluvinit'a, mu gi dàva na n'ègu pàk i gu pita: »ti ftàsuvat, bràti?» bràtmu pàk ni vr'aj' sid'à sà èudi.

Tòj sà èudiši kàk da mu gi v'èni šičkit'a pari i za da gu uklavè. I bràt mu òmus puznà èùdbata, štu mu b'ási na n'ègu i mu villi na bràtmu: »puznàvam, bràti, štu ištiš da m'a uklavèš da da gi v'èniš šičkit'a pari na t'èb'a, alà za ti sà mòl'am mlògu: mòjta žena ja ustàv'ax ditin'a; kugà za pòš dumà za i kàžiš na n'èja za da m'a ni èaka i štu za rudi (iti) mòma, (iti) d'at'a da gu krèstiti Insàf Kalktè D'ung'adàn!» I dignuva bràtmu kàmin'u, gu udriva u glavàta, gu uklavàva, gu zariva na nàs ròpka, štu izvədi parit'a i si gi z'è parit'a, si dòjdi u s'èlutu.

idi na drùg'ju m'èné žinàta i gu pita: »štò stàna mòju m'èné, d'èj' tój?» »tój, kàk utivaxmi na pànt'ò, gu fàti inò strèci da gu bulli i tam si umr'à i jas gu zarix, ksud'asax i za n'ègu.« »Àku ksud'asa ti za n'ègu ja za ti gi plàt'am!»

I tój, d'e b'ási sirumàx, stàna zingin'u, stòri nòva k'èšta; na bràtmu žinàta ni imàši l'ap za da gi sxràni tajfàta, si ja prudàdi k'èštata na n'ègu i t'à si stòri inà kuliva na buništitu i tàm si živovaši sàs tajfàta; imàši idin pirivòl' i n'ègu si gu prudàdi na diviròji za l'ap da gi xràni tajfàta.

Nuzi malku, štu sà rudi i gu krèst'axa Insàf Kalktè D'ung'adàn, naràsti, stàna s'èdim, òsim gudini, igràjaši pu sukàcitu. Katalaxù idi idin pašà u nuzi s'èlu; d'è za pòj? — u tòs èurbažija, ut n'ègu pòèurbažija ni imàši u s'èlutu. Kak idiši pašàta, gi èu malkitu, štu vikaxa inò im'a Insàf Kalktè D'ung'adàn i sà puèudi pašàta, kàkò tuzi im'a? em utiva i sà èudi i xiè ut umò gu ni zvàžda.

Tèlus utidi u èurbažijata dumà, s'èdnaxa, puèinaxa, sà kiràsaxa; s'èdnaxa, jàxa l'ap i ut l'abu s'ètn'a sa fàt'axa na mu/a-

bèt. Tàm, d'e vr'aviya, mu t'èkna na pašàta, gu pita čurbažijata: »tùk u v'ášta ma'alà inò bàmbaška im'ą čùx!« »štò im'ą i tuzi? — gu pita čurbažijata — kakfò im'ą?« »jà Insáf Kalktè D'ung'adàn.« »Àx! tuzi im'ą na mòju bràt inò d'át'ą gu vikat.« — Pašàta vili: »kàk tuzi im'ą gu krèsti bràtti? imàši ut sòju pu idnò im'ą takfòs?« »òxi! ni imàši, alà jà kàk stàna: ni trègnaxmi barabàr sàs tàtkumu za da pòjmi da ràbutimi i na pant'ò sà razbul'à, ištiši da umr'è i tòs vasajèt mi gu ustàvi na m'èn'ą da kàža dumàmu na žinàta, štu biši ditin'a: „kugà za rudi málkutu, tuzi im'ą da gu krèstiti!“ — takà gu krèst'axmi.«

Pašàta sà pučudi mr'eva pò ut glambòku i mu vili: »tàs ràbuta n'èma z'bj takà, àla ti sà mòlam da mi kàžiš pràvinàta, kàk stàna?!« i čurbažijata vid'ą, čą sàs pašàta sà ni sl'áva nàglava i mu vili: »na t'èb'ą lanžà ni stànùva, za ti kàža na istina, kak stàna.« »Za mi kàžiš?« »da ti kàža: ni kugà trègnaxmi, utixmi za da ràbutimi; nòs v'éčer, štu spàxmi na k'èru i tàm usani tòj in'è pari i gi zvàd'axmi sabàlin, mi gi dàdi puluvinit'ą na m'èn'ą, jas ni kandisax, mi dàdi i drùgit'ą puluvini n'èguvit'ą, pàk ni kandisax jàs i puznà tòj, òti išt'ax šiçkit'ą pari da gi v'èna i mi purènci tuzi za žinàtamu: „kugà za rudi, da gu krèsti málkutu Insáf Kalktè D'ung'adàn“ — i jas gu uklavàx bràtmi, mu gi z'èx parit'ą šiçki i gu zarix, gu ustàx tàm.«

Pašàta mu vili: »ti demèk takfòs nif'èlan čuv'ák si, na t'èb'ą drùga žizà n'èma za ti dàm parà, za ti gu v'èna šiçkutu imàni i šiçkit'ą pari, za gi dàm na jèntravàti i ti za sl'áš dól u n'èjnata kuliva da s'adiš i t'à za dòjdi gòr'ą da s'èdni u k'èštata;« i dija-taksuva pašàta na ask'èr'u, gu zvàždat čurbažijata ut k'èštata pl'uišt'èm i pudrùkašt'èm gu klàduxa u kulivata i takà si ja z'èxa žinàta sàs málkutu, ja zakàraxa gòr'ą da s'adi i šiçkutu imàni n'èjnu d'bj. I pašàta si utidi na drùgu s'èlu.

Nr 23. Przygody „Iringjòta“.

Opowiadała córka głównego obiektu Risànta, lat 13.

Pujnò vr'àm'ą imàši idin Iringjòt ('sàs puluvìn g'èš'), imàši inà mājka. Idin d'èn' Iringjòt isl'azi da sà rašèta; sà subirat šiçkutu ut dvanàjsitu aratlici, sà purèncaxa da pòjat, da pòjat za dràvą. Iringjòt ni imàši magàr'anta.

Utij ji r'èci na mājkamū: »da mi stòriš dv'ā magār'anta ut p'èp'al!« s'ètn'ā gi z'èva magār'antata, trēgna sās aratlicitōmu za drāvā, ma mājkamū r'èci: »da ni ričēs: p'ēr! da ričēs: dāχciita-pāpupa!«

Utiya za drāvā, kāk sā v'ērkaχa ut drāvata, idi dur na pulvin'ju p'ènt', mu vili: p'ēr! na magār'atu. Sā tūnuva magār'atu; s'ètn'ā istr'ātuya inà bāba, idin difu ('dif čuv'āk'); nòs difu mu vili: »kar'āti d'āca u m'èn'ā da spiti u m'èn'ā na gòsti!«

I d'acata utiduxa, l'ègnaxa nòs v'èčer tāmāna; s'ètn'ā gi pukri šiēki sās 'orgānitu; gi pita: »tò spi, tò ni spi?« šiēki spāt, sid'ā idin Iriņgjòt ni spi; pāk prumina mr'ēva vr'am'ā, gu pita Iriņgjòt: »zaštò ni spiš Iriņgjòt?« »m'èn'ā mājka m'ā ima naučēnu sās lirinu 'orgān da m'ā pukriiva!«

S'ètn'ā tas bābičkata uti za kōpan'a; stānuva Iriņgjòt, gi viknuva aratlicitu, si utivat aratlicitu, tōj pak sā vāskāšta na vr'ēχ grindata. Iriņgjòt klāva uddòl 'orgān'u idin kùcur; idi difutu, Iriņgjòt sā vāskāšta na vr'ēχ grindata.

S'ètn'ā nòs difutu z'èva kōpanu, gu čūka kùcur namistu Iriņgjòt; l'u raskriiva 'orgān'u, gu gl'ènda kùcur. Tugās fāti da sā čūka difutu; i Iriņgjòt imāši òraχcānta, si gi razbivaši sās čak'ncitu. S'ètn'ā difutu vili: »āχ brē pūsta miška! na t'èb'ā da ti gu zvām ifk'ētu!«

Kugà si zdignuva glavata, gu gl'ènda Iriņgjòt! gu pita: »kāk sā pukāci tam udgòr'ā Iriņgjòt?!« »klāχ, nažèzux inò šišē na vògn'u, gu klādux na dūpkata, skòknax tam gòr'ā!« gu klāj na dūpkata šišetū, kak išt'āši da χripni na gòr'ā za da gu ftāsa, da mu fl'āj šišetū na gāzò da si fāti da cika, da ruvè.

S'ètn'ā usl'èkna, si umr'ā da Iriņgjòt si isl'āj ut grindata, štu imāši difutu liri, si gi z'è i si uti; mi dāj i na m'èn'ā inò vr'ātišti.

Nr 24. „Tartanocheze“ i niedźwiedz.

Opowiadała córka głównego obiektu Risanta.

Pujnò vr'am'ā imāši i^ānò Tartanòχcā, utij na gurata za drāvā, nājdi i^ānā smòkfa, sā pukāci na smòkfata da id'è smòkfi. Utij i^ānā m'èčka da gi b'ēka smòkfi i mu r'èci: »dāj mi i^ānā smòkfa!« mu dāj i^ānā smòkfa, utij na čiškata i dāj ošti i^ānā, utij na kākakata.

S'ètn'ą mu r'èci: »daj mi i^{dnà} sās rānkāta!« mu daj i^{dnà} sās rānkāta, gu klāj n'ètr'ą u vr'ātišt'ètu; gu z'è, gu zakāra na kadĕnfatm'ą, da gu klad'è na pištā da gu ispičè, s'ètn'ą da gu izvādi da gu klad'è uduzāt' pòrtata.

Utij m'èčkata na gurāta da us'áčè kòl'ą za zāmbit'ą. Vili kadĕnfatm'ą da gu v'èni Tartanòčatu, a fāšta Tartanòčatu, a klāva u pištā, sā isp'èkuva χūvav'ą kadĕnfatm'ą, a izvāzda ut pištā, a klāva uduzāt' pòrtata, pak Tartanòčatu sā pukāšta na vr'ę grindāta.

Idi i m'èčkata, sā kurdīsuva da jad'è kadĕnfatm'ą. »Oχoχòm, blāgu Tartanòčā!« — vika; pak Tartanòčatu ut grindāta navikuva: »oχoχòm, blāga kadĕnfatm'ą!« »ōōō — gu gl'ènda m'èčkata — kāk sā pukāci Tartanòčā tāmāna?« »Klāχ t'ènzīrit'ą i χārkumitu, sā pukāc'ąχ!«

Klāva m'èčkata χārkumitu — sā tūruvat, pāzda m'èčkata. Gu pīta pòftūr: »štò klādi da sā pukāci?« »klāχ rižènutu na pūmpu da sā pukāc'ąχ!« Klāva rižènutu na pūmpu, r'èci da sā pukāci, fl'āzi rižènutu na pūmpu, usl'èkna m'èčkata.

Isl'āva Tartanòčatu, si subira χārkumi, štu imāši da imāši ut m'èčkata, subirā šičku. — Tām biχ jās, s'ā si dōχ, mi dādi i^{dnà} χārkuma; dōχ tu na šīkumit'uv òtu (nom. propr.), m'ą zakāci kùčātu, mi 'a z'è χārkumāta kùčātu i si dōχ bis χārkuma. — ?

Nr 25. „Bòlin dujičìn“.

Opowiadāła còrka glównego objektu Risānta.

Pūjnò vr'am'ą imāši idin bòlin dujičìn ('junāk'); isl'āzi pijdāχ idin arāpin kāta d'èn' ut nuzi s'èlū jad'āši pujnā p'èš l'āp, pujnā mōma; s'ā v'ėjki dōjdi rindò i na bòlin dujičìn s'èstramu; nòs bòlin dujičìn ližāši p'èt' gudini bòlin i s'èstramu idin d'èn' s'èdna na vr'ę glavātamu, plāčiši i idnā sl'ęza mu kāpna; bòlin dujičìn a pīta s'èstramu: »zaštò plāčiš s'èstru?« »kāk da nī plāčam brāti, dōjdi rindò i mèn'ą da m'ą izjad'è arāpu;« nòz bòlin dujičìn i r'èci na s'èstramu da pój na dimiržijata, da mu natòci kalččkata i s'èstramu utidi.

Utidi mu r'èci na dimiržijata: »mlògu zdrāvi imaš ut bòlin dujičìn, da natòciš tas kalččka za junāčka verasija ('bis pari')!« Stāna nas mumāta ut dimiržijata utidi na brāti, mu r'èci: »mi br'ęka idnò òku!« a pūsna brāti da pój da mu klad'è pètala na kòn'u

i nalbàntinu r'èci: »da mi dad'èš idnò òku da takà da ti gu kòvam kòn'u!« i t'à sà vërna plàčist'ëm dumà.

A pùsna na pramatàrinu da kùpi čitirijsi indiz'anta kàbuti i nòs a pìta s'ètn'ą: »zaštòti tuzi kàbut?« »za junàčka verasija, za pòj za sà bòri sàs cęna męna aràp!« gu dáj kàbutu, gu zakàra dumà, gu zakàra na bràti, sà zavi ut gòra dur dól sàs astàr'u, gu z'èj' tupùzu, gu mètna na visòku óšti pònavisòku, s'è l'èku mu sà gl'ènda idin tupùs gul'am kòlku nàšta křšta, utidi na kumlùku da sà bòri sàs cęna męna aràp.

Fàrli aràpu tupùzu, gu fàti bòlin dujičín, fàrli i bòlin dujičín na aràpu, mu a z'è glavàta mu a klàj' na zimjàta, s'ètn'ą si utij dumà na dimiržijata gu pìta: »zaštò mi ja ni natòči kalčèkata?« »ni imàši kàmin' da t'ę'gni;« gu zakòli dimiržijata, uti na albànt'u, gu zakòli, utij na pramatàrinu, mu gu platì kàbutu i si utidi dumà, sà razvi ut plàtnutu i si umr'ă.

Nr 26. „Wyjdiesz zamaż za umarłego!“

Opowiadała 18-letnia dziewczyna, mówiąca znacznie lepiej po grecku niż po bułgarsku.

Pujnò vr'am'ą imàši inà mòma, inà mąjka; nas mumàta utivaši na skul'òtu, imàši na malàta idin trindàfil, tas mumàta iskulàsuvàši ut skul'òtu, utivaši tàmudòl trindàfilu kindisuvàši bànda. Utivaši inò pil'ą, mu vil'ąši: »àku kindisaš i da ni kindisaš, umr'ánt męn'č za v'èniš!« kajmèt pęnt'a ji vil'ąši pil'atu.

Idin d'èn' utivaši na mąjkata štinaxurèsana; i vil'ąši mąjkai: »zaštò štinaxurèsana, štu mi idiš ut skul'òtu?« »è mąli, mąli, da m'ą znàš, štò si pàštam: umr'ánt męn'č za v'ènam!« s'ètn'ą na drùg'ju d'èn' utivat uduzàt pòrtata na malàta; mąjkata sà skriva; »čakaj mąlitu, iskrij sà tük da pòm dól trindàfilu da viš kak za ričè pil'atu!«

S'ètn'ą i r'èci pil'atu, r'èci pàk takà: »męn'č za v'èniš umr'ánt!« a z'èva mąjkai ut rankàta, z'èva idin pęnt', čuv'ák štu ni stępna, utivat, utivat, utivat... nàždat ('naxòždat') idin palàt'; tas mumàta biši mlògu d'ulbèr'; tòs palàt' biši čitirijsi kàta.

Tòs palàt'u, kák a vida mumàta d'ulbèr', sà utfòri samòs palàt'u, tòs palàt'u biši ut žèl'ązu, χiè ni sà utfàraši, χiè! s'ă sà utfòri, kák a vida mumàta i stàna pìdàχ idin klàjanc n'ètr'ą; r'èci mumàta: »mąli! mąli! užidn'ăχ!« »aj da pòjmi d'ęštiru da pijmi

vòda!« »χaj da pòjmi« — r'èci mumàta. Utiva, piça vòda, isl'ava màjkata prèvu ut vènk; amèn isl'aj màjkata ut vènk pòrtata: trānk! sà zاتفàra, mumàta ustānuva n'ètr'ə.

Tèkat, plàcat, riskanici dāvāt sās baltàci, èukat, žel'azu jàkuj, sà ni utfàra χic. »Aj màli, màli, n'əbiši za χùbavu, štu mi vil'əsi pil'atu!« si utij màjkata, sà zاتفòri n'ètr'ə u udajàta.

Dv'ə gudini tas mumàta tam χòdiši, χòdiši, ètirijsi skàli utiva èm na gòrn'ju palàt', gl'ènda ètirijsi udajà, gl'ènda inà gr'ènda ètirijsi kl'ùca; ja utfàra drùgata dur na trijsi i d'èvit'; drùgata udajà gl'ènda inò umr'āntu d'āt'ə, udgòr'ə rānc'āt'ə imàši inà kniga, p'ājaši inà knigata: ètirijsi d'èn'a, ètirijsi v'èceròvi da p'ās, χic da ni spiš da takà da stānam.

P'ājaši, p'ājaši tas kam'ènta dur na trijsi s'èdim; na trit'ə v'èceròvi prumina inà ig'ùpka; »znāš, mari parlicòna, da p'ās?« »znām, znām!« — i rēkala; »jàla i gòr'ə da m'ə vidiš!« »kàk da dòm, sà ni utfàra palàt'u; fèrli inà χòrtuma da sà vrèzam ut krèstu da m'ə žàsniš!« tās a žàsna gòr'ə.

I r'èci tas mumàta: »znāš, mari ig'ùpku, da p'ās i ti?« tri v'èceròvi s'è p'ājaši ig'ùpkata, tas i l'ègnala mumàta, χic sà ni razbudi.

Stānuva tòs umr'ānt'u: »tò m'ə razbudi?« — i r'èkal; »jàs!« »tās, štu spi, štò ti?« »izmik'arka!« »štò d'ulbèr'! tās vāša gin'à ni umg'asa; šički v'èceròvi s'è ti gi p'ājaši?« »jàs!« sà razbudi tas d'ulbèr'u, štò χùbav'ə sà razbudi!

T'ès imàxa inà g'èska, utiva da gi pasè; na idin d'èn' išt'əsi da pòj u Sulùn. A pita izmik'arkata: »štò ištiš da ti dukàram?« »ištam inà χòrtuma, idin kàmin'!« Ig'ùpkata a pita: »štò ištiš da ti dukàram?« »čarvèn čamb'èr ('fès')!«

Utiva u Sulùn tòs, z'èva na ig'ùpkata čarvèn čamb'èr; z'èva i na izmik'arkata kàmin' i χòrtuma, si idi dumà. Dàva na ig'ùpkata čarvèn čamb'èr, dàva i na mumàta χòrtumàta i kàmin'u.

Tas utiva idin d'èn' na nivata da gi pasè g'èskitu na inà pul'ana. Zagràžda inò m'astu, gi klàva n'ètr'ə g'èskit'ə i zاتفàra χùbav'ə; imàši tam idin fidàn, gu m'ètnuva ilmèk'u ('χòrtumàta'), tam stuji ilmèk'u...

Tòs manžò na nàs ig'ùpkata puznà, ja prisl'adi, puznà, štò za sà ub'əsi, sà skriva na inà bajirka; tas mumàta r'èci: »da sà uklèvam? da sà ub'asam? da sà zakòl'am? kutròj pòkulaj Gòspu-

dim?« sã m'ètnuva za inoš na ilmék'u; manžoi na ig'úpkata: »aman! što za storiš, za sã uklavěš?!« »è da m'a znáš, da m'a znáš!... (niedokończone).

Nr 27. Rozmowa Francuza z Turkiem.

Türćinu imãši dugàn'; pruminà idin Frënk, mu vili na Türćinu: »k'elk'òr?« Türćinu kazdisa, mu vili: »sènk'òr!« Frëngu mu vili: »mersi bokù!« Türćinu kazdisa pàk, mu r'èci: »sèn'e òbukù!« — i dvàta si ustànaxa èfcharistòsani.

K'elk'òr i sã ričè: 'kràstaf, sl'ap' pu türsku; mu r'èci Türćinu: sènk'òr 'ti si sl'ap' sã ričè; mersi bokù — mu r'èci: 'èfcharistò pùli', Türćinu razbirà: bukùtu 'lajnà', mu r'èci: sèn'òbukù 'ti jaž gi lajnàta'.

Nr 28. Bogaty pasza i biedny konkurent.

Pujnò vr'am'a imãši idin pašà inà mòma χùbava; inò sirumãšku d'at'a ja i zal'ub'al i utidi da ja pròsi; i pašata mu r'èci: »za ti ja dàm jas mumàta, àku mòžiš idin v'èčer da prispíš na vrëχ k'eramidit'a gòl žimžurlàk i takà za ti ja dàm mumàta.« I tòj mu vili: »za spàm idin v'èčer gòl na k'eramidit'a!«

Inà stùt' imàlu n'ès v'èčerovi — klàt' si na umò — i tòs sã razgòli, sã pukàci na vrëχ k'eramidit'a i vasa nòš tam udgòr'a sã tantanisaši; i pruminaxa idin takòm l'ùdi i mu vil'axa: »štò sã tantanisaš udgòr'a k'eramidit'a?!« Tòj mu vil'ãši: »tòs v'èčer na vrëχ k'eramidit'a isã tantanisam, alà ùtr'a v'èčer sàs pašòvata mòma isã kužakladisam ('za si prig'èrnam')!« — i takà si usòmna na vrëχ k'eramidit'a.

Isl'azi dòl, sã prim'ani, gu pita pašata: »χic'è ni vid'a d'ãgund'a puidin vògni?« »vid'ax« — mu vili tòj. »D'è vid'a?« »vid'ax na χurt'èč (nom. propr. góry)!« »è! ti sa si nagr'ãl, sã ni fašta ka'ùlu!!« i gu zgòni.

Si utidi parapunisanu d'at'atu, utidi da si kãži xàlu na kadijata. Kadija biši Nastradin-χòža. Mu vili: »jas ùtr'a za ja vid'a tfòjta davà!«

Na ùtrinàta stànova Nastradin-χòža, gi kalèsuva pašata i valitu za da gi gusti; s'èdnaxa dumà, gi kiràsa pu inò kajvè i pràv'at mu'abèt, čakàt da sã sfari mánžata da dajdàt. Nastradin-

χòζα jaj imàši mánžata klàdinu da sà vari bakbru na t'ap'atu na tupòlata zakàcin, udòl na kurin'ò imàši klàdinu inà sf'áš da guri za da sà sfari mánžata.

I mu vil'at pašata i valitu: »òšti (n'èma za ni dad'èš daj-d'èmi)?« »n'áj' varèna mánžata òšti!« »d'è sà vari?« gu pítat; i tòj mu vili: »na tupòlata na t'ap'atu;« »èm vògn'u ud'è?!« »ja imam inà sf'áš na kurin'ò guri;« fát'axa da sà sm'ajat valitu i pašata: »χic bakbru na t'ap'atu, sf'ástà na kurin'ò, ni mòži da sà stupli bilè, òxi da sà sfari!«

I tòj mu vili: »usnòšt'a nòs čuv'ák, štu gu imàxti na vrèx k'eramidit'a, kàk sà stupli ut χurt'èč štu gur'áši vògn'i? ni mòži za da stàni tas ràbuta! n'à v'à stràm takà štu mu stòrixti na d'at'atu?! tr'abuva da mu ja dad'èti mumàta!«

I takà t'è sà ustràmutiya i mu ja dàxa mumàta na nòs, štu sà tantanisaši da na vičèrò fl'azi u jurgàn'u i sà kužakladisaxa. — I takà mu ja vid'a ràbutàta Nastradin-χòζa.

Nr 29. „Nastradin-χòζa“ kupuje własnego osła.

Imàši inò magàr'a Nastradin-χòζa, imàši mlògu dlègu vudilu. Dva màngi (χaramiji) vil'at: »da gu v'ènimi na Nastradin-χòζa magàr'atu! — kàk za mu gu v'ènimi?« »za pòda jàs, za mu zvàd'à ut magàr'atu kapistrata, za ja nad'anam jàs, ti pàk za gu v'èniš magàr'atu da gu zakàraš na pazàr'u da gu prudad'èmi.«

Nòs si ja nad'ana kapistrata, nòz gu z'è magàr'atu, si utidi na pazàr'u. Nastradin-χòζa iè sà ni ubjna nazàt', da vidi; kugà utidi na pòrtata, sà ubjnuva, kugà gu gl'èda: čuv'ák.

»Kakfà ràbuta ti — gu pita — dur s'à biši magàr'a, da s'à stàna čuv'ák!« »tátku m'a imàši pukalnànt, da bix stànal magàr'a, s'à m'a prusti tátku, stànaχ čuv'ák.« »S'à, štò da ti stòr'a?« »štu ištiš, stòr mi!« »à za t'a pùsna sigà, amà gl'èj, da mu ni ft'èsaš na tàtkuti, da t'a pukaln'è pàk da stàniš magàr'a!« — i gu ustàvi da si pòj.

Si utidi nòs pukràj drùg'ju χaramija, d'è gu imàši magàr'atu i Nastradin-χòζa z'è pari ut dumà, utidi na pazàr'u, da si kùpi drùgu magàr'a.

Utiva na pazàr'u, gu gl'èda n'èguvòtu magàr'a pàk tàm, niknuva na uxòtu, mu vili: »štò pàk mu ft'èsa na tàtkuti, da pàk

stàna magàr'ǎ?! s'ǎ jaz za t'ǎ kùp'ǎ pàk amà t'ǎ ni puštam v'èjki i da t'ǎ prusti tàtkuti!»

I sǎ fàtat na pazarlèk, gu pràv'at pazarlèku trista draxmi, t'è si gi z'èvat parit'ǎ, Nastradin-χòžǎ si gu z'èva magàr'ǎtu, si utidi dumà.

Nr 30. Latajǎca upieczona geš.

Pujnò vr'am'ǎ Nastradin-χòžǎ i učel na fùrnata i tàm imàši inà pècina gèska ut vènk na pišk'un'u i gèskata b'ǎši na meleziminu. Gu pita furunžijata: »èij tàs gèska?« »na melezim'uj« — mu r'èci; »n'ǎj pòχùbav'ǎ da gu imaš kadijata aratlík parà melezim'u? dàj mi ja na m'èn'ǎ tàs gèska da ja iz'am!« »štò da mu r'èka na melezim'u s'ètn'ǎ, kugà za dòjdi da ja b'èka?« »da mu rièèš: si prul'ètna gèskata; (l'u) za dòj da t'ǎ upàda, za dòjti na m'èn'ǎ vi, jàsǎ kadija, jàz za t'ǎ kurtalisam t'èb'ǎ!«

Ja z'èva Nastradin-χòžǎ gèskata i si utiva dumà; idi i melezim'u da ja b'èka; b'èka, b'èka tòs sàs lupàtata, mu vili: »n'èma gèska n'ètr'ǎ!« »štò stàna gèskata?« »ni znàm! mi sǎ pravi: prul'ètna.« »Mà kàk stànuva, žànam, ut pištà da prul'ètna?!« »jà prul'ètna, jà n'èma jà!«

Fàt'ǎxa da cikat, tràčǎxa ut òkul isnàf'u, za da vid'at, štòj tàs girultija? i kàk b'èkaši u pištà, ja žàsna nazàt' lupàtata, udriva idin uvrèin u ukòtu. Fàti i tòj da cika da gu gòni i tòj fàšta da b'ǎga; (kàk) b'ǎgaši pu sukàku, vid'ǎ inà pòrta utfòrina, fl'azi tàm n'ètr'ǎ, dij da sǎ skrij, tràčǎxa i n'ès napòsl'at n'ètr'ǎ, za da gu fàt'at; tòj skòkna ut ftisò i pàk b'ǎgaši.

Tàm, d'e fl'ǎxa tòs insànu, štu gu gòniši napòsl'at, imàši inà žèna ditin'a, ut strǎxa sǎ udbiva i t'à; kazdisuva man'žòi, gu gràmnuva i tòj napòsl'at da gu gòni. Tòs vid'ǎ, èǎ za gu ftàsat, fl'ava n'ètr'ǎ u žamijata, fl'avat i n'ès n'ètr'ǎ, tòs sǎ pukàšta na vrèχ žamijata; vid'ǎ i tàm, èǎ za gu fàt'at, sǎ fèrl'a ut žamijata za dól.

Udól žamijata imàši idin saràfin, pàžda na vrèχ saràfinu i gu uklavàva. Sǎ gràmnuva bràtmu na saràfinu i tòj da gu gòni. I tòs χatùk, χatàm b'ǎga, ja ftàsa Nastradinχòžuvàta kèšta, fl'azi n'ètr'ǎ i pràv'ǎ gòr'ǎ tràci; i nòs insànu napòsl'at i tòj pràv'ǎ tràci.

Ču Nastradin-χòža nas šamatà, štu døjdi; stàna i tøj pràf, gi pita: »zapr'ati sà! da vijmi, štò ištiti vi?« idinu vili: »na m'èn'ə ukòtu mi gu zvàj!« »è, χùbav'ə — mu vili Nastradin-χòža — imaš χàk i ti da mu gu zvàš na n'ègu ukòtu, amà tr'abuva da ti gu zvàj tøj i drùgutu òku, da takà i ti da mu gu zvàš n'èguvòtu; zaštò — znàš — dv'ə uvrèjski òci, i^{nò} tùrsku.« Vid'ə nòs, òti ištati da mu gu zvàjat i drùgutu òku, mu vili: »χàdi, χàdi, bašladisaj mu gu kabàt'u, ništàm nì da mi gu zvàdi, nì da mu gu zvàja!« i si utidi.

Sà ub'ənuva na drùg'ju: »ti, štò ištiš ut tòs čuv'ək da gu gòniš?!« »tøj bràtmi mi gu uklavà!« »kàk ti gu uklavà?« »skòkna ut žamijata dòl, sà làxa bràtmi udòl, pàdna na vrèχ n'ègu i gu uklavà.« »I ti imaš χàk da gu uklavèš n'ègu, da sà pukàciš na žamijata, tøj pak za stui udòl, da sà fàrliš ti na vrèχ n'ègu i da gu uklavèš!« sà pučudi nòs, mu ni fàti ukòtu, za da ja stòri tàs ràbuta i mu vili: »jàs mu gu bašladisuvam kabàt'u, kak stàna, stàna!« i si utidi.

Mu vili na drùg'ju: »ti, štò ištiš ut tòs čuv'ək, štu gu gòniš?!« »tòs čuv'ək, kugà b'əgaši, fl'azi u mòjta k'èšta n'ètr'ə, za da sà skrij; žinàtami biši ditin'a i ut stràxa sà udbi; gu zagubiχ gòtuvu màlku!« »è, za tuzi birèš gajlè? vikni gu punà dvà vè-čeròvi na žinàtati, da ti stòri inò d'ət'ə, da bitisa izmèt'u!« »sà pučudi i tøj, gu ni arèsa takà, štu vili kadijata, sà ub'ənuva, vili: »mu gu bašladisuvam kabàt'u, ništàm štògud'ə!« i si utidi.

Døjdi rindò na melezim'u: »ti melezim afèndi, štò b'əkaš ut tòs čuv'ək?« »jàs mu dàduχ inà g'èska, da mi spičè, utidux da ja b'əkam i mi vili, čə prul'ètna, χiè pècina g'èska prul'ètnuva pujnòš?!«

Kadijata mu vili na n'ègu: »n'əj paràkšinu, štu ti vili: prul'ètna g'èskata! mòži da prul'ètna, zaštò kàta stò gudini stànuva i pujnò tàvma: tfòjta g'èska prul'ètna, utidi da ti napràvi pànt'ò, da ti utfòri i pòrtata, da pòš pràv'ə na paràdisuti! àdika gu gòniši tòs čuv'ək« i melezim'u mu vili: »amàn ni znàjəχ, da m'ə prustiti, mlògu gu tiranisaχ tòs čuv'ək, da znàjəχ, gu ni piràksuvaχ χiè! i da mi prustiti pàk!« i si utidi.

Mu vili Nastradin-χòža na furnàrinu: »jàla da 'id'èmi s'ə g'èska!« i furnàrinu mu vili: »iksik' da b'əši i g'èskata, tuzi, štu gu pàt'əχ jàs, n'əj' za kàzuvàni!« »Màri, jàla da 'id'èmi! vid'ə, jàs kak t'ə kurtalisaχ!« i s'èdnuvat dvàta, ja izjàduxa g'èskata.

I tój si utidi na fùrnata i Nastradin-χòža si ustàna dumà. — I takà mu bitisa davàta.

Nr 31. Dedal i Ikar.

Dèdala biši idin χùbaf màstùr; gu kalèsa giritlickiju càr', za da mu stòri idin kunàjk'. Tòj imàši i idin sìn, ikarus gu vikaxa; gu z'è sinòtmu, utidi u Girit i fàt'axa, mu stòr'axa palàt'u i tàm gi nakàra càr'u, stòr'axa idin budrùm: „lavirintu“. Za da fl'azi čuv'ak, sàs kulàj fl'avaši, alà za da sl'azi, ni mòžiši da nàj pènt' za da sl'azi.

Kak bitisaxa ràbutit'a, bɣ^okaxa izin za da si dójdat u Elàda, càr'u gi ni pùštaši; s'akand'a imàši dijadòsanu ('mu imàši purèn-činu'), òti na kutrà skàla da pójat, da gi ni ustàvat da jàxnat na gimijata i takà Dèdalàta sà čúdiši, kàk da stòri, za da si pój na patridata. Mu t'èkna s'ètn'a da stòri krilà, za da si prul'ètnat da da si pò'at.

I tòs gi napràvi krilàta, krilàta pak gi stòri ut kòkuškòvi pirà sàs vòsuk gi zal'api, gi stòri xalis krilà. Stòri idin čif krilà na n'ègu, mu stòri i drùk čif na d'at'atòmu na ikarus. Gi nad'anaxa krilàta i mu purènči na d'at'atu: »s'è napòsl'at m'èn'a da idiš, da ni pòš ni pòvisòku, ni pònisku, zaštò, àku pòš na visòku, ut sl'ncitu (isà) rastup'at krilàta, àku pòš na nisku mlògu, ut mur'ètu (isà) n'emladisat krilàta, za ti utinžàjat da za pàniš u mur'ètu.«

Prul'ètnaxa ut Girit kutù pujn'è pilcà i štu imàši sf'at pu ràbuta, šički si ustànaxa puçaxani za da gi gl'èdat t'ax (em) si vil'axa: »takfès pilcà n'emami vid'anu (dur) sigà.«

L'atašt'em isl'azuxa ut Girit, z'èxa mur'ètu, dójduza dur kumù puluvinutu mòri; ikaròtu si r'èči sàs umò: »čáj da stòr'a inà vòlta, pàk za gu ftàsa tàtku!« i gu ustàvi n'ègu nòs r'ènt, štu l'ataši, sà pukàci tój pònagòr'a i gu ugr'à sl'ncitu, mu gi rastupì krilàta i fàti da pàžda u mur'ètu.

Na tàtkumu sà pràviši, čà idi napòsl'at n'ègu; kugà sà ubɣ^ona nazàt' da vidi i gu gl'èda kutù partal tùškašt'em na v'atirò pàdna u mur'ètu i tój vid'a, čà pàdna u mur'ètu, kundisa ('s'èdna') i tój na i^anà adà; na adàta l'udi ni imàši i tàm čàkaši, bèlki gu farli dałgàta ikaròtu na sùxu. I kutù kàk gu farli dałgàta na nàs adà i gu zari tàtkumu tàm i nàs adà ja unumàsaxa: „Ikàrijus, nisus ikarus“.

Nr 32. Aleksander W. ujeżdża konia.

Pujnò vr'ám'ą na mak'edònskiju càr' na Filipàta mu pùsna idin càr', — amà gu ni znàm kutrì b'ąši — idin kòn' sàs vòlska glàva. Kòn'u gu vikaxa »Vuk'èfalus«; mu gu pùsna bakšiš.

Idin d'èn' sà subiràxa šičkiju ask'èr ut Filipùpul na pruàv-liòtu na càr'u, sà m'èn'čaxa da gu jàxnat kòn'u, kòn'u sà plàšiši ut s'ąnkatàmu i puidin ni mòžiši da gu približi; dur na mišimèr sà m'èkaxa, ni muža da gu jàxni puidin.

Iskulàsa Alèksandròtu ut skul'òtu — i tój biši na càr'u d'ąt'ą — i dójdi i tój pukràj ipsik'u i gl'èda, kak sà m'èn'čat za da gu jàxnat kòn'u; i mu vili: »jazbèk b'ą na vàs, idin kòn' da ni mòžiti da gu jàxniti!« Tàtkumu sà timòsa mr'èva i mu r'èci: »jàla, àku si ti àkšius, jàxni gu!« i tój mu vili: »trągn'ąti sà utàm!«

I sà trągnaxa t'ès, mu gu dàduxa kòn'u na n'ègu; gu z'èva tój kòn'u, gu vr'ètnuva kumù sl'èncitu da gl'èda i st'èpnuva na izingijata, ispr'èsnuva kòn'u da b'ąga; b'ąga, b'ąga, b'ąga, b'ąga... sà zagubi ut šički utpr'ąt' ut učit'ą i šički r'èkuxa: »za gu uklavè tuzi d'ąt'ą tòs kòn'!«

Kugà ut mr'èva vr'ám'ą s'ètn'ą gu gl'èdat idi nasàm sàs kòn'u pàk i šički fàt'ąxa da si pl'èskat ranc'ąt'ą i da vikat: »žitu o Alèksandrus!« i dójdi tam pukràj insànu i sl'azi ut kòn'u i mu gu dàdi na t'ąx da gu zakàrat u axur'u. I tàtkumu tugàs mu dàdi duvata i mu r'èci: »b'ąkaj šaròka z'èm'a, Mak'eduniya t'ą ni z'èva t'èb'ą!«

Nr 33. Aleksander W. zdobywa nieśmiertelną wodę.

Alèksandròtu, kugà umr'ą tàtkumu, stàna càr' tój i ja kazandisa šičkata z'èm'a; i utidi na inò m'ąstu, trì dni i trì v'ècè-ròvi s'è mr'ècuva vrav'ąxa i nàs zim'ata prastà i sf'ąt'ąla v'ècèr; pruminąxa ut mr'ècuvata, isl'ąxa pàk na sf'ątilu. Kataškinòsaxa tam i utidi Alèksandròtu sàs punà dvà ask'èr'a drugi da vid'at m'ąstutu i da nąjdat l'ąp da kùp'at.

Gu nąjduxa udòl inà jàblàka s'ąd'ąši prufitis Ierimijas; i mu r'èci Alèksandrus: »tùk n'èma l'ąp da kùpimi?« gu pita tój: »kutrì si ti?« »jàsà Alèksandrus! ti kutrì si?« — gu pita, »jàsà prufitis Ierimijas! štò b'ąkaš ti tùk?« — gu pita, »jas dòx sàs pò-

limu tuk'ã, n'ema l'ap da v'eni?« »n'ema l'ap tuk'ã!« »ti što jad'ěš?« »jãš jãm, ja ut tãš jãblãka pujnò listu si liznuvam i tuzimi jãdin'etu! t'eb'ã Gòspuť dilmu t'ã akšiosal dur tük si dušel, tr'abuva utük nazãť da sã v'niš, zašto utük na n'etr'ã kutri pøj, nazãť sã ni v'nuva!«

I si färli učit'ã, pugl'eda na str'ãšta Alèksandròtu i vid'ã inò m'astu mlògu χubavu stulisanu òkul, òkul s'è sãš str'èbru i màlamu zagrad'ènu i gu pita prufitis Ierimijas: »štòji nuzi tãm na str'ãšta?« »nòsi paràdisu!« kugã pònadol gl'eda inà mr'ëuva, idin zandãn' i gu pita prufitis Ierimijas: »nãš mr'ëuva štòji?« »nãsi kòlašu!«

I Alèksandròtu sã pučudi i nòš r'eci da pøj napr'ãť i nòš r'eci na sã v'ni nazãť i kutu kãk sã v'na nazãť. Dòjduxa pãk fl'azuxa na nuzi m'astu u mr'ëuvãta i χod'ãxa šes dni dur da sl'azãť na sf'ãtilu pãk. Tãm u mr'ëuvãta n'etr'ã imãši idin klãjanc, štu tičãši „ađãnatu nerò“; i inò pil'ã vikaši: »kutri za v'eni ut tãš l'ëskavãta pr'ës pišmãn za stãni i kutri n'ema da v'eni i nòš pišmãn za stãni!«

I kugã isl'ãxa na sf'ãtilu n'ës, štu imãxa z'entu pr'ës u inà šempa, kugã gl'edat: s'è màlamu i bila i takã pišmãn sã stãnali, t'ěški òšti da z'evax; i n'ës, χic štu ni z'ëxa, i n'ës pišmãn stãnaxa, t'ěški i ni da z'evaxmi tòlkus.

I Alèksandròtu napùlni dv'ã šišãnta „ađãnatu nerò“; si gi klãdi u čãntata i tr'ëgnaxa pulèk, pulèk, si dòxa na Aleksãndra na prutèvusãta.

Mu bitisa pòlimòtu; sigã gi subirà šic'kit'ã n'èguvi aratlici, mu stòri inà sufrã da gi gusti i da mu dad'è na s'ãkutri puinã iparçija za da diikisat; išt'ãši da mu dad'è i pu mr'ëva „ađãnatu nerò“ da pijat. Na šic'ki mu dãdi puinã iparçija za da diikisat, na nãjblizniju aratlik mu ni kãza, kutrã iparçija za mu a dad'è i tøj kazdisa i mu klãdi farmãjk' na vinutu za da pij, da sã farmakòsa, da umrè.

Stãna Alèksandròtu da ja b'ka ađãnatòtu vòda, s'èstrit'ãmu ja bixa ispili; gi pita: »d'ei, tük imãx dv'ã šišãnta vòda?« »gi spìxmi ni« gi zabira da gi gòni, za da gi bij i t'ës tük b'ãgat, tãm b'ãgat, za fär'iat u mur'etu i takã sã kurtalisaxa ut càr' Alèksandrus.

Si dòjdi dumã, s'edna na sufrãta pãk kazdisan i tøj bliznijòtmu aratlik mu dãva vinu sãš farmãjk', sã napiva tøj i sã far-

makòsuva; i pàžda, dur na ùtrinàta si umira i gu zakàruvat na grubò, gu zarivat.

Čaka kòn'u, čaka, da pòj da gu vidi Alèksandrus dòl na jaslàta, gu n'èma; fàti da kupàj aχùr'u, gu skùmnuva vudilutu i sà gràmnuva, utiva i kòn'u na grubò, sàs nuz'at'a gu razdriva grubò, gu zvážda càr' Alèksandrus ut v'èk, gu vid'a, ča farma-kòsani. I sà biχa subiràli šièkit'a aratlici òkul grubò, gi razgl'èda šièki kòn'u i gu puznà nòs, štu mu dàdi farmàjk', gu jáχnuva na vr'χ, mu stèpnuva inàta nòga sàs nuz'at'a, gu fàta za inàta nòga sàs ustàta i gu rasčèkna dva kumàt'a, gu farli na stranàta. I kòn'u àfanu stàna.

I na Alèksandrus s'èstrit'amu d'èn' i n'èsa òšti živi sà b'ali, sà sl'àvali utpr'àt' pampòru i gi sà pitali kapitànitu: »žifi o Alèksandru?« »žifi i caròva!« i t'è si sà fl'àvali s'èpàk u mur'ètu, àku mu ni rikàt: »žifi Alèksandrus!« mu gu prib'èrnuvàχa pampòru. — I bitisa vèjki.

Nr 34. Dobra i zla dziewczynka.

a) Bajka grecka.

ènan g'erò itani ènas χiros, iχi k'èna kuriči; ksanapandrèf-tik'e aftòs, pire mn'a àli ginèka, k'e ginèka èfiri èna kuriči, alà tis ginèkòs to kuriči itani àšχimi k'e tu andròs to kuriči itani òmorfo puli k'e i mitr'àtis tis zùlevi tin omorfàdatis k'e kitaže, pòs k'e pòs na to χaši ekinu to kòriči h'atì to dikòtis itani àšχimo.

Lipòn mn'a mèra, pu kàδundan òla ta kuriča tis h'itun'às giru, giru sto pigàdi ki èkludan mètis ròkistun. Eki, pu èkludan èpiši idràχtītis mèsa sto pigàdi k'e pig'e klèundas stin mitr'àtis k'e tin lègi: »mi èpiše o dràχtis mèsa sto pigàdi!« afti lipòn ti

b) Tłumaczenie greckiej bajki na dialekt „suszki“.

Pujnò vr'am'a biši idin ivduvèc, imàši inà mòma; sà puftòri tòj, z'è inà drùga žèna i žinàta dukàra i t'à inà mòma, alà na žinàta mumàta biši mlògu bèt, na mán'žò mumàta biši mlògu d'ulbèr. M'èštixàta izilèpsuvaši na d'ulberliku i gl'èdaši, kàk kàk da ja zagubi nas mòma, zaštò n'èjnata biši bèt.

Nàjati idin d'èn', štu s'ad'āχa šièkit'a kumšijki òkul bunàr'u. prind'āχa sàs fùrkit'a. Tàm, d'è prind'āχa i pàdna vrit'ènutu n'ètr'a u bunàr'u; utidi plàčìšt'èm na m'èštixàta i i vilì: »mi pàdna vrit'ènutu n'ètr'a u bunàr'u!« t'à nàjati ja zabira: »skòru da pòš

paramażèvi: »gligora na pàs, òpu pàj o dràxtis, na pàs k'e ší, na to pàris!«

idi paraidi to kuriči pih'e, bik'e mèsà sto pigàdi k'e katèfki stin kàtuhì; eki ide kàt livàd'a me òmorfa lulùd'a ki ide èna monopàti k'e pìre to monopàti, h'a na iði, pu ða ti vhalì.

Pig'e, pig'e kambòsu dròmu k'e vrik'e èna fùrnu h'omàto psumn'à. Funàzun ta psumn'à àpu mèsà àpu tu fùrnu: »èla, kalò kuriči, vhalimas h'ati ða kaumi!« k'e pig'e to kuriči, tàvhali ta psumn'à, ta aràd'aši apànu stin bulica, ta šk'èpaše k'e èfih'e.

Pih'e kambòsu dròmu pàli, vrik'e mn'a mil'à me mila fortomèni; funàzun ta mila: »èla, kalò kuriči, màšimas k'e kàni mas èna surò, h'ati ða pèsume k'e ða χtipiðùme!« Pig'e to kuriči, tàmaši ta mila, tàkame èna surò k'è tà afik'e.

Pìre pàli kambòsu dròmu k'e vrik'e èna špitàki, pu kàðundan mn'a gr'à mèsà. Pig'e k'e afti mèsà, tin kalimèriše k'e tin ròtiše i gr'à: »ti girèviš, kalò kuriči?« »mu èpiši o dràxtis sto pigàdi k'e irða na to girèvo!« »kàçi edò kàna d'ò tris mèris k'e ða to vrùme to dràxtisu!«

èkaçi to kuriči k'e kàðe pruji k'e vràdi skùpiže to špitàki, ifer-ne k'e nerò sti gr'à ki èçi pè-rasa tris mères, štenaxorètik'e to kuriči k'e lègi sti gr'à: »jajà!

da gu nàš, da pòš, d'è utij vrit'ènutu i ti tà m da pòš, da gu v'èniš!«

Vid'a paravid'a mumàta utidi, fl'àzi n'ètr'a u bunàr'u i isl'àzi na dòlnata z'em'a. Tam vid'a in'è èajir'a sàs χùbavi kitki i vid'a inà pantička; ja z'è pantičkata za da vidi, d'è za ja zvàdi.

Utidi, utidi mrèva pènt' i nàjdi inà pèš pùlna l'àbuvi; vikat l'àbuvètu ut n'ètr'a ut pištà: »jàla, χùbava mòma, da n'à zva-diš ut pištà, zaštò za zgurimi!« i utidi mumàta, gi zvàdi l'àbuvètu, gi narindi udgòr'a na pulicata, gi pukri i si utidi.

Utidi mrèva pènt', pàk nàjdi inà jàblākà sàs jàblāki tuvàrina; vikat jàblākitu: »jàla, χùbava mòma, sòbiri n'à, stòr n'à inà kùpa, zaštò za pàdnimi i sà udrijmi!« Dòjdi mumàta, gi subirà jàblākit'a, gi stòri inà kùpa i gi ustàvi.

Utidi òšti mrèva pènt', nàjdi inà kàštùrka, štu s'ad'aši inà stàra n'ètr'a. Fl'àzi i t'à n'ètr'a i i r'èçi: »kàli mèra«; i ja pita stàrata: »štò b'èkaš, χùbava mòma?« »mi pàdna vrit'ènutu n'ètr'a u bunàr'u, dòjdux da gu b'èkam!« »s'at' tuk'à dva trì dni da za gu nàjdimi vrit'ènutu!«

S'èdna mumàta i kàta sabàlin i na vičèrò i pumèvaši k'èštičkàta, dukàruvàši i vòda na stàrata; i pruminàxa trì dnit'a, sà štinaxurèsa mumàta i vilì na

ðelo na figo; na mu dõsis tin ad'a!« »puli efχarištos kuričimu! pari k'e ti drax̄tisu!«

K'e pos idele na vji apò tin pòrta òksu, χimiše apò tin pòrta apàno ùlu χrisàfi apàno sto kuriči; to pire to χrisàfi to kuriči k'e anixòriše k'e pig'e is to špītītis k'e àma tin ide i mitr'ātis me h'umāti pud'à χrisàfi irðe perisòtero ti zùlepše.

Ti kàni afti? tu lèj sto dikòtis to kuriči na pàj k'e afti sto pigàdi, na rikši to drax̄tītis k'e na pàj na to girèpši. Pig'e to kuriči, epītides to èrikše to drax̄ti mèsa sto pigàdi ki irðe k'e afti klèundas sti mánatis; ki mánatis tin ipe: »gligora na pàs na tu vris!«

Pig'e k'e afti, blk'e sto pigàdi k'e kaðefki stin kàtu hi, vrik'e k'e afti to mònupāti, pire to mònupāti, k'e pig'e, pig'e kambòsu dròmu, vrik'e to fùrno h'òmàto psumn'à; funàzun ta psumn'à àpu mèsa àpu tu fùrno: »èla, kalò kuriči, vhalimas h'ati ða kaùme!« »dem burò narðò, den èxo k'erò na mavriso ta χ'er'amu!« k'e èçi ta afik'e ta psumn'à mèsa sto fùrno na kaùn k'e èfig'e.

Pire kambòsu dròmu akòma, vrik'e ti mil'à me mila fortomèni; funàzun ta mila: »èla, kalò kuriči, màšimas, kànimas èna surò, h'ati ða pèsume k'e ða χtipiðùme!« »den èxo k'erò nar-

stàrata: »man'à! da mi dad'ès izin!« »sàs mlògu efχarištis, vèn' si gu i vrit'ènutu!«

I kak ištiši da sl'azi ut pòrtata ut vènk, sà tūrna ut pòrtata udgòr'ā s'è málamu na vrēχ mumàta; gu z'è málamòtu mumàta i trēgna, dòjdi dumà na kbštataji. Kugà ja vid'ā mēštiχàji sàs pūlna fùta málamu òšti pòpòviki izil'èpsa.

štò pràvi t'à? i vili na n'èjnata mòma da pòj na bunàr'u, da gu fàrlì i t'à vrit'ènutu, da pòj da gu b̄ka. Utidi mumàta, màksus gu fàrlì vrit'ènutu u bunàr', dòjdi i t'à plàcišt'ēm na màjkai; màjkai r'èçi: »skòru da pòš da gu nàs!«

Utidi i t'à, fl'azi u bunàr'u i sl'azi na dòlnata z'em'a, ja nàjdi i t'à pantičkata, ja z'è pantičkata i utidi mrēva p̄nt', ja nàjdi pištà pūlna pišnici; vikat pišnicitu ut n'ètr'ā ut pištà: »jàla, χùbava mòma, da n'à zvadiš, zaštò za zgurimi!« »ni mòga da dòjda, n'èmam vr'am'ā da si učèrn'a rānc'āt'ā!« i takà gi ustàvi pišnicitu n'ètr'ā u pištà i si utidi.

Z'è mrēva p̄nt' òšti, ja nàjdi jàblākata sàs jàblāki tuvàrina; vikat jàblākitu: »jàla, χùbava mòma, sòbiri n'à inà kùpa, zaštò za pàdnimi i isā udriji!« »n'èmam vr'am'ā da dòjda da

θò na zugraniso ta χ'èr'amu! k'e èçi ta afiki ta mila apàno sti mil'à h'a na pèsun na χti-piðùn.

Pire kambòsu dròmu, pig'e, vrìk'e to špitàki, pu kàðundan mn'a gr'à. Pig'e mèsà to kuriçi diχos na kalimeriši ki i gr'à ti ròtiše: »ti θèlis, kalò kuriçi?« »mu èpiše o dràχtizmu mèsà sto pègàdi k'e irða na to girèvo!« »mi fuvàši! edò ine o dràχtisu, alà kàçi d'ò, tris mères na kši-pustàsis ki èçi na pàs to špit-tisu.«

Ti lèji i gr'à na skupiži to špitàkitis, na tin fèri k'e nerò, alà afti ti lèji: »den èχo k'erò, na vrèkso ta χ'èr'amu, na sku-niso k'e to k'efàlimu!« »òti θè-lis, kàni!« »egò mn'a forà dèm-borò na skupizo!«

Pèrasan i tris mères, lèji to kuriçi sti jajà: »jajà! θèlo na figo, na mi dòsis tin àd'a!« »puli efχarištòs — tin ipe i jajà — pàri k'e to dràχtisu k'e òra kalisu!«

Mòlis iðele na vhi àpo tin pòrta èksò, χimiše àpo pàno àpo tin pòrta mn'a pìsa apàno sto kuriçi k'e to pìsoše àpò pànu èks kàto k'e èçi èfig'e katàmavro to kuriçi apoki; k'e pig'e sto špititis katàmavri san fàndazma. K'è àma tin ide i mitèratis àpo to kakòtis k'e àpo timòtis èska-še. K'e èçi glitòše to òmorfo k'e tapinò kuriçi apò tin zulàr'a mitr'àtis. K'e telioni to paramiði.

si gi zdèr'a rānc'āt'ā!« i takà gi ustàvi jàblakit'ā na vrèχ jàblā-kàta udgòr'ā za da pàdnat da sà udrijat.

Z'è mrèva pènt' óšti, nàjdi inà kàštúrka, štu s'ad'āši inà stàra. Utidi n'ètr'ā mumàta, nitu »kàli mèra« i r'èçi. Bàbata ja pita: »štò ištiš, χùbava mòma?« »mi pàdna vrit'ènutu n'ètr'ā u bunàr'u i dòjduχ da gu bje-kam!« »mi t'ā stràχ, tük tij vri-t'ènutu, amà s'èdni dva, trì dni, da puèniš, da takà da si pòš dumà!«

I vilì stàrata da i pumit'è kèštata, da i dukàra i mrèva vòda, amà t'à i vilì: »n'emam vr'ām'ā da si gi nakfàs'am ran-c'āt'ā, da si ja spràšam i gla-vàta!« »štò ištiš, stòr!« »jàs inòš ni mòga da m'ètam!«

Pruminàχa tridnit'āχ i vilì mumàta na stàrata: »man'à! išta da si pòja, da mi dad'èš izin!« »mlògu sàs efχarištis, v'èn' si gu i vrit'ènutu i òra kalisu!«

Kugà ištiši da sl'azi mumàta ut pòrtata ut vèk, sà tùrna ud-gòr'ā ut pòrtata smòla na vrèχ mumàta i ja smuli udgòr'ā dur dòl i takà si utidi mumàta učèr-n'anta utàm; i utidi dumài u kèštata učèrn'anta alis vràkulàk. Kugà ja vid'ā màjkai ut inàt'u i ut nifelang'atai pükna. I takà sà kurtalisa d'ulbèr'u mòma i imušàk ut mèštixòvata zil'à. I bitisuva prikastà.

II. Wysoka.

Nr 35. Zajęcia gospodarskie.

Opowiedział Wašil Iwàn Bitül, lat 25.

Rànu za stàna ut span'ètu, za sã òmuja pònapr'ät', s'étn'ã za wår'a tràχna ('mànžã ut brášnu': prajat čàstu, gu s'χnuwat, gu trëjat dr'èbnu, gu c'äjat u čèstinàta za da ustàna čista, χa wilimi tràχna), za sã nàjada χùbaja, za mu dàm i na òluwètu da idàt, za mu dàm pl'åwa, za mu dàm karmàta, za wèzma turbàta, za klàda l'åbut, mànžata, tislàta, kajišut, za tòwar'ã uràlutu na magàr'antu, za wèzma čik'èlut u ränkàta, za wèzma òluwètu napr'ät', da χa nàpuja òluwètu.

Za pòda na niwata, za ràstuwår'ã uràlutu, za wèzma bujundrùkut, za klàda na òluwètu, za klàda kajišut na bujundrùkut, za klàda uràlutu na kajišut, za klàda i idèkut, za wèzma čik'èlut u ränkàta, za kàram òluwètu, za fät'a da òra; za òra puluwìn wr'ätin', za χa òstaja da pučinat òluwètu, da pòčina i jàs.

Na pròjma za pùsna òluwètu da pladn'ät, za jàm i jàs l'åp, za pòda sàs òluwètu da mu dàm òda da pijat; za χa kuštisam pàk i za òra idìn wr'ätin', za χa òstaja òluwètu da pučinat i jàs da pòčina. Za χa wèzma òluwètu pàk i za òra.

Za umj'kni, za zåpra òluwètu i za χa pùsna da pučinat i za tj'gna da si pòda u dumà, za mu dàm na p'nt'ut òda da pijat, za pòda u dumà, za mu klàda pl'åwa da idàt, za čèša òluwètu, za pòrina aχur'ut, za pòda u dumà da izwad'ã carwùlit'ã, skaxùnit'ã, za sã mùja, za sã prèmina, za s'èdna na ògn'ut, za pija kafètu i za ida na kafin'ètu.

Za zamrači, za si pòda u dumà, za jàm l'åp, mànžã, za si dàm na òluwètu i za l'ègna da spàm. Za stàna pris wičaròt da χa wid'ã òluwètu da mu dàm pàk da idàt pl'åwa.

Utrintà sabàlin za stàna, za òcija s'am'antu dàj' čistu, za gu klàda u wr'atišt'at'a, za wèzma magàr'antu, za tòwar'a s'am'antu i uràlutu, za tòwar'a i l'äbut i òluwètu i za pòda na niwata.

Za kuštisam òluwètu na uràlutu i za fàt'a da wèzma s'am'antu u turbàta i za s'äja. Ut d'èwit' m'äsınca za dójdi za žè-n'enti, za wèzma argàtitu i stj'puwètu i palamàrka i za žèn'at; idin za ima pòsl'at, šu zawj'zuwa snòpitu; t'ès, šu žèn'at, ustàjat na zim'ata drum'ä i wražàćinut xa bir'è drum'ät'a, xa klàwa na wänžitu i xa wj'zuwa snòpi; pu d'èsit' snòpi xa prài stàwa, za xa ustài stàwa na niwata, ut dwàjsti dni s'ètn'a za wèzmi dubi-citu, kòni, magàr'anta, za tuwàri snòpitu, za xa dunis'è na wra-šilutu.

Za dunis'è na wrašilutu ražanina, za ja nastil'è u wrašilutu, za ja zapàli ražaninata da zguri i da stàni pèpil, za wèzmat žè-nat'a mitlàta, za gu mitàt, za subiràt lajnà ut kràwat'a, za xa kladàt u kazàn', za türnàt òda nètr'a u kazàn'ut i za lip'at wra-šilutu, za dunisàt snòpitu ut niwata, za xa rastuwàri na wrašilutu na idnà stràna, za xa stòri stàwa gul'ama šičkat'a snòpi.

Na drùgajut d'èn' rànutu wrašilutu zbj' xaz'èr'; za wèzmi snòpitu, za xa narindi na wrašilutu, za wèzmi strapòt, za usièè ut snòpitu wänžèt'a, za wèzmi wilata u ränkàta, za raspilaj snò-pitu u wrašilutu, za wèzmi kònitu, za xa napuj, za mu dad'è da idàt èumèn', za mu zwàdi samàr'ut, za mu klad'è xamùt'ut, xòrtumàta i tigàn'ata i za wèzmi u ränkàta kams'ikut i za xa kàra kònitu za da stàni pl'awàta.

Čètri p'èt' dùša zèsa na wrašilutu: idin za kàra kònitu i dru-žitu za utbj'at sàs wilata pj'mnu, s'ètn'a za widat èa stàna pò-dr'èbnu, za wèzmat jàbata, za ubj'nat pl'awàta; s'ètn'a za widat èa stàna pòdr'èbna pl'awàta, za ubj'nat sàs lupàta; s'ètn'a za wi-dat èa stàna pl'awàta dr'èbna i zbj'nutu sà razdili ut pl'awàta, za pùsni kònitu.

Na pròjma za pùsni kònitu u wrašilutu da idàt i da pući-nat i l'ud'ètu da pućinat i za idàt l'äp; za xa napui kònitu i za xa kuštisa pàk ut nòu za da stàni pl'awàta pòdr'èbna i za ubj'ni pàk sàs lupàta; ut puluwìn sàt' s'ètn'a za pùsni kònitu, za mu zwàdi xamùt'ut i xòrtumàta sàs tigàn'ata, za mu klad'è samàr'ut, za xa wj'zi wèka ut wrašilutu, za mu dad'è da idàt.

S'ètn'a sàs drùžitu da wèzmi dwamina za wèzmat sirgijat'a i dwamina za wèzmat mitlàta, za mitàt wrašilutu, za gu subiràt

wraχòt u wrašilutu na strid'à, za čakát wit'aròt, za wèzmat jábát'ą, za wèjat, zà sà razdili pl'awàta ut zèrnutu i s'ètn'ą pl'awàta za ja zwád'at w'èka na krajòt, za kladàt mušamàta u wrašilutu i da wèzmi idin čuw'ák dramòn'ut da gu klad'è na jábata i drùgajut sàs tinikijata za mu tūr'ą žítutu da sà čísti.

I za gu učíst'at χúbaja, za wèzmat wr'atišt'at'ą, za m'arat žítutu i za gu tūr'at u wr'atišt'at'ą i za χa wrázat. Za wèzmat kònitu, za tuwàr'at žítutu na kònitu, za pòjat u dumà, za rastuwàr'at kònitu, za žignat wr'atišt'at'ą, za supràzn'at žítutu u ambàr'ut.

Zà sà w'nat na wrašilutu, za wèzmat sižimit'ą da nap'ln'at pl'awàta; za tuwàr'at na kònitu, zà ja zanisat dumà, za rastuwàr'at kònitu, za χa žignat u pl'amn'ata, za tūrnat pl'awàta, z'èsa w'nat na wrašilutu, za mitat wrašilutu, za mu tūrnat òda, da sà nak'sni wrašilutu, za drùgajut d'en' χaz'èr'.

Za umr'èkni, za pòjat u dumà, z'èsa mùjat sàs òda, za s'èdnat u dumà, za pučinat, za pijat kafè, rakija i za wičèrat i za l'ègnat da spàt. — I drùgajut d'en' rànutu, za us'èmni, za stàni dā sà mùj, za pija kafè, za id'è l'ap i za pòj pàk na wrašilutu.

Raštà ja čúkami na wrašilutu sàs kòpani i z'èwami l'abut i ražaninata ustànuwa na niwata, ja z'èwat kixajitu, ja zan'èwat na màndrata, ja pràjat za zimàta dajamà da mùj tòplu na ufc'at'ą; i prài kuliba za čubànitu da spàt, da ni pum'znuwat zimàta i tam ráždat ufc'at'ą i kòzàt'ą c'ála zima.

Nr 36. Piękna żona i trzech zalotników ¹.

Opowiedział Pètri Mèšku, lat około 40

Im'əsi idnò wr'am'ą u idnò s'èlu idin čuw'ák sirumàχ, u dw'ā nid'al'ą užènint; niw'astata mu b'əsi mlògu prèpna; u nid'al'a utidi na čèrkfata. Pòput, kàk timn'akòsuwəsi, utidi pri n'èja, i kl'èpna as ukòtu i r'èči: »kugà da dòjda?« Skulàsa čèrkfata, utidi na djàkut i djàkut kl'èpna; utidi da wèzmi liturjà ut dispòt'ut i dispòt'ut ja arèsa i tój i kl'èpna as ukòtu.

¹ Por. A. Mazon, Contes slaves de la Macédoine sud-occidentale (Paris 1923) 122 i 213.

Niw'astata mlògu sã ustramoti, utidi u dumà i plàćiši. Manžòt-i ja p'eta: »zašò plàćiš?« t'à mu wili: »b'ax na čerkfata, dójdi pòput as timn'akòtu, mi kl'èpna, dójdi i djàkut i tòj mi kl'èpna, z'èx liturjà ut dispòt'ut i tòj mi kl'èpna!« »Amà — i wili manžòt — budalà! zašò plàćiš?! s'ã da pòš za òda ut čišmàta, kugà za t'ã str'ati pòput, da mu ričèš, da dójdi wičaròt na usimt'à sãtut; àku t'ã widi djàkut, na n'ègu za mu ričèš, da dójdi na diwint'à sãtut; àku t'ã widi dispòt'ut, da mu ričèš, da dójdi na disint'à sãtut.«

I t'à gu čù, šò i r'èci, si z'è stòmna, utidi na čišmàta, klàdi na čišmàta stòmna i pòput pruminà, i kl'èpna i t'à mu r'èci: »da dójdiš du wèčara na usimt'à sãtut! c'ala wèčar z'bsmi dwàta, manžòtmi n'ãji tũka.« I pòput si utidi, čakaši saxàtut.

Nap'elni stòmna, klàdi na ràmutu, lù štu išt'ãši da t'g'ni, nàtigu i djàkut utpr'at' n'èja i i kl'èpna i tòj. T'à mu wili i na n'ègu: »na diwint'à da dòš, z'bsmi dwàta c'al wèčar!«

Utidi na pòrtatai i dispòt'ut pruminà utpr'at' n'èja i tòj i kl'èpna as ukòtu i r'èci: »kugà da dójda?« t'à mu r'èci: »na disint'à sãtut da dòiš!«

I si utidi dumà i mu kàza na manžòt-i, šò stàna i tòji r'èci: »xubaja! sòprazni gul'amata b'nčfa winutu i du wèčara jaz na idinajsti sãtut za dójda, sid'à da mòžiš, da xa klad'èš u b'nčfata!«

I um'kna. Pòput ut nòs saxàt, šu i kl'èpna, saxàtut gu im'ãši u ranàta i gu gl'endaši, kugà da dójdi òsim. Dójdi òsim sãtut i pòput čũkna na pòrtata; t'à zl'azi døl, mu utòri pòrtata i mu r'èci: »dubr'ã mi dójdi, pòpi!« i pòput ut rãdus ja prig'rna i t'à mu wili: »mì sã w'asaš, c'al wèčar nãši!« i t'ã sã skac'axa gòr'a u dumà.

Dur da fàt'at da idàt, čũkna pòrtata; »amàn, pòpi, d'è da t'ã iskrija, manžòtmi xlopa?!« »amàn, ti sa mòl'a niw'astu, da m'ã skriš, da m'ã ni uklawè!« t'à mu r'èci: »u nàs b'nčfata u k'jušetu šuji, fl'às n'ètr'a!« i pòput sã zarãduwa i fl'azi n'ètr'a.

Sl'azi døl da utòri, wid'a djàkut i tòj ja prig'rna i t'à mu r'èci: »c'al wèčar sã tója!« i s'ednaxa da idàt. Pàk xlopna pòrtata; tòj i wili: »kògu čũka w'bnka?« t'à mu wili: »manžòtmi!« djàkut i wili: »amàn, iskrij m'ã da m'ã ni uklawè!« t'à mu wili: »na b'nčfata na k'jušetu šuji fl'às n'ètr'a, da t'ã ni nãjdi!« utidi i tòj i fl'azi u b'nčfata.

Sl'azi dól, utóri pòrtata, fl'azi dispòt'ut; i tòj ja prig'brna, t'à mu r'èci: »mi sà w'asaš, da id'èmi pišin, da pijemi, at s'ètn'a c'al w'èçar sà tòja!« i utiduxa dwàta gòr'a. Lùštu fàt'axa da idat, xlopna pòrtata; dispòt'ut i wili: »kògu xlopa?« t'à mu wili: »manžòtmi!« »amàn, ti sa mòl'a, d'è da m'a skriiš, da m'a ni uklawè?!« t'à mu wili: »fl'às n'ètr'a u b'ènfata, na k'jušetu šuji!«

I dispòt'ut fl'azi n'ètr'a u b'ènfata; šò da widi: i drùga dwà n'ètr'a: »amàn, djaku, šò b'kaš tuka?« »šò b'kaš ti i jàs nùs b'kam!« »drùgajut kòguy?« djakut mu wili: »pòputi!« »amàn, ùtr'a kògu za pòj da p'aj na èèrkfata?« i t'bj sà skàci mánžòt-i i t'è ml'knaxa.

»Skòru, niw'astu, dònisimi da pijam m'bra rakija da šò sà umurènt!« i t'à mu dunèsi rakija i sà napi. »Dònisi sufràta da id'èmi!« i sà najaduxa i i r'èci: »klàt' kazàn'ut, da stupliš òda da stòr'à b'àn'a!«

Dur da sà stupli udàta i r'èci na niw'astatàmu: »dàj mi tufèjk'ut, dašò dòjx na k'èf, dàj fišècitu da gu nàpáln'a!« i gu nap'lni tufèjk'ut i fàti da m'ari b'ènfata i wili: »siga za nàm'ar'a d'ènutu!« n'ètr'a pòput, djakut, dispòt'ut fàt'axa da sà nazìgat nagòr'a, da xa ni uklawè. Niw'astata mu-wili: »amàn, m'ènz'u, šò za stòriš, za ja pruwališ b'ènfata!« tòj i wili: »n'èka ja pròwal'a, jas ja imam plat'ènu!«

T'è ut stràx n'ètr'a sà pusiràxa; i wili na niw'astatàmu: »ni farl'òwam na d'ènutu, za f'èrl'a na strid'à!« t'è kak èuxa, l'ègnaxa na d'ènutu. T'à mu wili: »amàn, m'ènz'u, mi pruwališ b'ènfata!« »àku ja pròwal'a, jas ja imam plat'ènu!«

T'à mu wili: »xajdi, m'ènz'u, udàta wari, da stòriš b'àn'a!« »a budalà niw'astu, afu ni farlix na b'ènfata, m'a ni ustài, n'aj' pruwal'èna, n'èsa pur'èncax da mi dunisat ùtr'a p'èt' xil'ada uk'è winu i tas udàta za ja t'urnimi n'ètr'a u b'ènfata dā sà nadùj!« i t'bj ja fàt'axa dwàta xarkumàta i ja t'urnaxa udàta u b'ènfata. N'ètr'a, šu b'axa pòput, djakut i dispòt'ut, sà pupar'axa i umr'axa.

I manžòt-i siga sà èudi, kàk da xa fàrli w'èka da gu ni widi n'äftu i mu t'èkna da xa zaniš'è na bakàlinut; i gu zìgna pòput i gu zanèsi na bakàlinut na wratàta i gu klàdi práf i wiknuwa: »Kòsta, Kòsta, dàj mi puluwina ukà winu, m'a pùsna dispòt'ut!« i pub'agna.

Stàna Kòsta da utóri, lùštu utóri, pàdna n'ètr'a u bakal'ètu pòput i Kòstata mu-wili: »pùstaj, pòpi, ut mlògu pijèni pàdna!«

i gu fàti za ranàata i gu klàdi n'ètr'ą u bakal'ètu i gu pukri as idnò wr'atišti.

Ut m'bra wr'am'ą gu zan'èsi i djakut; i n'ègu gu spràwi na wratàta i wikna: »Kòsta, Kòsta, òturi, dàj puluwina ukà winu, dispòt'ut m'ą pùsna!« — i si pub'agna. I Kòsta stàna, utòri wratàta i djakut pùp! na zim'ata. »Pùstaj, djaku, i ti katù pòput pijànsi!« i n'ègu gu fàti za ranàata, gu klàdi pri pòput i n'ègu gu pukri as idnò wr'atišti.

Ut m'bra wr'am'ą gu zan'èsi i dispòt'ut i n'ègu gu spràwi na wratàta na bakal'ètu i wikna pàk: »Kòsta, Kòsta, pòput pùsna, djakut pùsna, winu mu ni dàdi, òturi skòru da mi dad'èš puluwina ukà winu!« i gu ustài dispòt'ut utpr'an nà wratàta i tój si utidi u dumà. Stàna Kòsta pàk, utòri wratàta: pùp! dispòt'ut na zim'ata. »Pùstaj, dispòt', i ti katù pòput i djakut uèit'ą si ni gl'èndaš!« i gu z'è za ranàata, gu klàdi pri drùzitu i si zatòri wratàta, l'ègna da si spi.

Ut idin sayàt' gl'ènda, n'èma da sà klètni n'äftu ut trit'à. Stàna; utidi pri t'ax, udriwa idnà ratanica na pòput, pòput xabàr n'èma; udriwa na djakut, i tój katù pòput; udriwa na dispòt'ut, i tój katù djakut. Kòsta mlògu sà uplài, dašò ranutu b'ài pa-nagir: nitu pòp, nitu djak, nitu dispòt', šíčka umr'anta idnà kùpa.

U s'èlutu im'ài idin lùt; utidi Kòsta u dumàmu i mu wikna: »jàla (dur) na bakal'ètu!« tój utidi na bakal'ètu: »šò ištiš Kòsta?« a Kòsta mu r'èci: »za ti dàm idnà lira, tòs pòp da gu wèzmiš na grabòt, da gu zaniš'èš, da gu m'ètniš sàs wr'atišt'ètu u mur'ètu!«

I tój gu z'è na grabòt i gu zan'èsi, gu farli n'ètr'ą u mur'ètu i sà w'rna da mu dad'è lirata. Kòstata mu r'èci: »ut t'èb'ą pònapr'at dójdi pòput, wèzmi gu pàk da gu farliš pònan'ètr'ą!«

Gu zìgna pàk na grabòt, gu zan'èsi na mur'ètu i gu farli pònan'ètr'ą i sà w'rna pàk, da si wèzmi lirata. Utidi pri Kòsta i Kòstata mu wili pàk: »pàk dójdi pòput u wr'atišt'ètu n'ètr'ą!« »ax k'èratàta! da gu f'rl'a na dlambòku!« i gu zìgna na ràmutu i sàs kušija gu zan'èsi i gu farli pònadlambòku i sà w'rna da si utidi, da si wèzmi lirata.

Sà w'rna nazàt' da widi, šò da widi: idin pòp sàs idnò magàr'ą jaxnant i wrawi p'nt'ut sàs kušija. I tój mu wikna: »stòj brè k'èratà, m'ą umuri, tri p'nt'a t'ą farl'owam u mur'ètu, ti ut m'en'ą pònapr'at' b'agaš!« pòput plàči i mu sà mòli: »n'asa

jàs!« tòj mu wili: »afù (s'â) t'ą wid'ąχ sās učit'ąmi, za t'ą fbrl'a sās magàr'ąntu barabàr u mur'ètu!« i tr'j gu z'igna sās magàr'ąntu i pòput i gu farli n'ètr'ą u mur'ètu.

I χòžda s'â sās s'è rādus, da si wèzmi lirata i mu wili na Kòsta: »k'èratàta! sās idnò magàr'ą idaši pàk sās kušija na bakal'ètu, ut m'èn'ą napr'ăt' da dòjdi! jas gu wid'ąχ i sās s'è magàr'ą gu farliχ u mur'ètu!« i Kòsta r'èci: »bràwu na t'èb'ą!« i mu dadi lira i puluwina i lùdajut si utidi u dumà sās gul'am rādus.

Nr 37. Brat z zemsty oczernia żonę przyjaciela.

Opowiedział Pètri Bratànu, lat około 40.

Idnò wr'am'ą b'ąχa dwà dòstuwì; idinajut im'ąši d'èsit' ikatumir'a par'b, idinajut im'ąši dwąjsi ikatumir'a; idinajut im'ąši idnà s'èstra, išt'ąši da ja dad'è na drùgajut. Tòs, šu im'ąši dwąjsi ikatumir'a, išt'ąši da ja dad'è na disint'à ikatumir'a s'èstramu; tòlku ja milòwaši mlògu, da ja èzmi, s'ètn'ą ja ni z'è, z'è idnà drùga mòma sirumàška.

S'ètn'ą kak sã užèni, utidi na kafinètu, sid'ąχa as parèata. Dòjdi i drùgutu d'ăt'ą, gu pl'una: »ti si — wili — maskarà!« »zašò — wili — maskaràsà?!« »dašò — wili — žinàtati putàna!« »kàk mòžiš da m'ą apudiksaš, òti mòjta žèna putànaj?« »za idnà nid'al'a udgòr'ą za ti apudiksam, òti putànaj!« »Jàs za ti dàm šičkutu imàni i na t'èb'ą za stàna izmik'arin!« i tr'bgna da pòj na čuflik'ut. Na žinàtamu χiè i ni kàza.

Siga drùgajut išt'ąši da ja sl'ènz'i ('da ja smàmi'). Utidi na zùgràfinut, stòri idnà kònizma ut òsim ikatumir'a draxm'anta, utidi da b'ęka idnà bàba majèšnica, ja nàjdi idnà takfàs bàba i wili: »bàbu, jas išt'a da ismam'a idnà žèna, kàk mòga da ja ismam'a? jas stòriχ idnà kònizma, za fl'aza n'ètr'ą, ti za m'ą šè-taš na idin χamàlin na wr'ęχ!«

šètaya, šètaya nòs d'èn', wièaròt ftàsaya na pòrtata na nàs žèna; umr'ękna, ni im'ąši d'è da pòj da spi, sã primòli na nàs žèna da spi wièaròt tàmù i kònizmàta da klad'è n'ètr'ą. Wièaròt jàduχa, piχa, išt'ąχa da si l'ègnat, išt'ąχa da kladət na azl'ękut da spi bàba as kònizmàta. Bábata r'èci: »bà! bà! bà! jas m'èn'ą m'ą i strąχ w'ęka da spàm!« »è! jàla u mòjta udajà da spiš!« »za èzma i kònizmàta n'ètr'ą!« »mì t'ą i strąχ, òsta ja w'ęka

kònzimàta, jà ni utkràwat! (àku) ja utkradàt, jas za ti ja plàt'a!«
 »pà! pà! pà! jàs za si èzma nèt'r'a!« »èzmi ja!«

Wičàròt si l'ègnaxa; pustrid'a wèčàr bàbata ja maèpsa žinàta;
 utàr'a kònzimàta, mu wili: »s'áj' saràta, šò za stòriš?« »za i èzma —
 wili — idin pr'èstin!« »sàs tùs mu ni apudiksuwaš« — wili; »za
 i èzma rančicit'a!« »i sàs tùs mu ni apudiksuwaš!« »šò za i stò-
 r'a?« — wili; »ut wr'èx n'èja da èzmiš idnò n'áštu!«

Ja razgòl'uwa, gl'ènda na pràwata biska tri kòsim'a zlà-
 t'ana. »Tus — wili — xùba^u n'áštu, fl'às u kònzimàta!« Us'òmna
 sabàlin, stànuwa bàbata, si z'èwa kònzimàta, si xòžda. Si utiduxa
 dumà, izl'àzi ut kònzimàta, ja dàwa kònzimàta na bàbata bakšiš,
 i dàwa i dw'à ikatumir'a par'è. Si utidi bàbata.

Tòs z'èwa pr'èstin'ut i rančicit'a, xòžda na kafinètu. Drù-
 gajut gu čakaši; »è! — wili — šò stòri? mi dunèsi mišàn'a ut
 žinàtami?« sa subirà parèata, mu zwažda pr'èstin'ut i rančicit'a:
 »n'asa u tójta žèna?« tòs mu wili: »na pazàr'ut prudàwat mlògu
 takf'èš; sàs t'ès ni mòžiš da m'a smàmiš!« »žinàtati n'èma tri
 kòsim'a na pràwata biska zlàt'ana?!« »siga — mu wili — pru-
 w'aruway, čà žinàtami putànaj!« mu dàwa šičkutu imàni, mu dàwa
 d'èsit' ikatumir'a par'è i mu stànuwa isirin.

xòžda u dumà manžòt i wili na žinàtamu: »za stòriš xazarl'èk,
 za pòjmi na g'urbèt!« »d'è za pòjmi? kàš mi da znàm i jàs!«
 »jas za ti kàža, (kugà) za tr'ègnimi.« Stànaxa xaz'èr', fl'azuza
 u pujnà wàrka i tr'ègnaxa. (Afù) utiduxa na dlambòku wèjki, ja
 t'èkna wàrkata na žinàtamu i wili: »(àku) imaš prà^u, na prà^u da
 t'a zwàdi Gòsput', àkuj' na kri^u, u d'ènutu u mur'ètu da t'a fàrlì
 Gòsput'!«

I tój sà w'èna nazàt'; utidi, stàna lustraz'ija. žinàta ja zwàdi
 Gòsput' na krajòt na mur'ètu. Najdi idin čubàn, mu sà mòl'aši da
 min'at rùbät'a i čubànut i xa dàdi i čubànut z'è rùbät'a ut žinàta.
 Utidi žinàta u idnò s'èlu da br'èka ràbuta; ja z'è idin kixajà ('čèlip-
 gàta') za grafèa, za gramatik gu z'è; fàti da piši na kixajàta, fàti da
 mu bir'è isàp'a. Mlògu ràbutàta mu xòždaši napr'at'; za šès m'è-
 snica gu stòri mlògu čurbažija. Tòlku gu milòwaši kixajàta, šu
 wil'aši gramatikut, mu stànuwaši.

Mu wili idin d'èn': »jas za pòda u kasabàta, za nàjda idin
 pòmàluk gramatik ut m'èn'a!« Utidi u kasabàta da si stòri lùstru
 papùcit'a; ut dalèku tój wid'a manžòt-i d'èj lustraz'ija, r'èci: »za
 pòda na n'ègu, da mi lustròsa papùcit'a!« fàti da xa prài lùstra-

żijata, mu wili: »znáš da pišíš?« »znám!« — wili: »ištíš da dōš sās m'én'ą? za ti dām ajl'k xil'ada i pēt' stutina draym'anta i da id'ěš i da pijěš!«

I tręgnaxa, utiduxa u kixajata. Mu wili: »duněsux idin pumagacın, da mi pumaga!« »xubaja!« — r'ěci kixajata. Răbut'axa cęetri m'ăsnica, puminaxa xubaja. Idin d'én' cār'ut dijataksa šíčka da pōjat na ask'ěr! utiduxa i dwata; siga sã bijat, murabė stānuwa.

żinātamū andragatisa, stāna luxija ('čaušin'), pāk pruxurė-suwat na murabėtu, gu prājat luxijata luxagōs. Manżōt-i gu prai luxija; żinata andragatisa pāk, ja prājat šindagmatārxin, manżōt-i luxijata gu prai luxagōs. Pruxurėsaşa nętr'ą pāk u dušmāninut, gu prājat stratigōs, manżōt-i prai ipašpistis stratigū.

Bitisa murabėtu; išt'aši strātigōtu ādija da ězmi da pōj pri mājkamū; z'ė ādija, z'ėwa ipašpistitu sās n'ėgu. Utiduxa u s'ėlutu na idnō kšinuduxiju. Prāj gul'ama gōzba strātigōtu da subira čurbażijitu i sirumāsitu. Fl'awat nętr'ą u kšinuduxijūtu, prājat žumbiš: idat, pijat; i mu wili strātigōtu na in-sānut: »kōgu znāj gāčica da kāži?« idin mu wili: »jas znám.« »Kāzuwaj!«

»Idnō wr'ām'ą b'āxmi dwa dōstuwī, mu ja dāway sęstrami da ězmi žėna, ja ni z'ė. Kāk da mu stōr'ą lōšutu jās? mu r'ėkux, ōti „żinātati putānaj!“ s'ėtn'ą tōj mi r'ėci: „da mi apudiksaš!“ i jas mu r'ėkux: „za ti apudiksam za d'ėsit' dni!“

Stōr'ax idnā kōnizma, fl'azux i jās nętr'ą u kōnizmāta, z'ėx idnā bāba majėšnica, da ja šėta kōnizmāta. Wičārōt fl'azuxmi nā kęštātāmu i l'ėgnaxmi u dumāmu. Pustrid'ā wičārōt zl'azux ut kōnizmāta i z'ėx pręstin'ut i ranėcit'ą, ja razgōl'ax i wid'ax na prāwata biska tri zlāt'ana kōsim'a. Sabālin stānaxmi, si utiduxmi sās bābata.

I utidux na kafinėtu, mu dādux mišanit'ą, ni w'āruwāši; kugā mu r'ėkux: „żinātati ima tri kōsim'a zlāt'ana na prāwata biska“ (tugās) pruw'aruwa i mi dādi šíčkutu imāni i šíčkat'ą parę i stāna na m'én'ą isirin. I bābata — wili — tāsī, šu ja sfęši rābutāta.«

Mu wili strātigōtu siga: »zatur'āti wratit'ą, da ni zl'azi n'āftu! jās za r'ėka gāčica!« strātigōtu wili: »i jās idnō wr'ām'ą imāx idin aratlik (at) ni z'ėx s'ęstramu¹.« — »Jāsa nās žėna, šu

¹ W tem miejscu obiekt urywa, twierdząc, że się pomylił

m'ą smàmi!« — i sã razgól'uwa i kàzuwa trit'ą kòsim'a zlàt'ana ut biskata — »i tòsi manžòtmi!«

Bàbata išt'ąši da sã pikàj. »Tùka sèr sã, tùka pik sã!« — willi; i mu willi na insànut: »dunis'ąti gàs d'ęxa zgurimi t'ès l'udi!« dun'èsuxa gàs, bàbata i aratlikut i žinàtamu na aratlikut ęa pul'ąxa gàs i mu tr'ęgnąxa idnò špirtu ięa zgur'ąxa.

I stàna ut nò^u bràkut i sa z'ęxa sàs manžòt, šu gu im'ąši ipašpisti; — i Pètri Bratànu ut Wisòka biši kalitàta; jàdi, pì i... glàdin si l'ęgna².

Nr 38. „ęitra Pètri“.

Opowiedzial Pètri Mėšku, lat około 40.

Im'ąši idnò wr'ám'ą idin ęitra Pètri, u s'èlutu gu ni št'ąxa i tugàs tój si pub'agna, utidi u guràta; tam gu zamrača i si zaspà. Stàna pris wičaròt i wid'ą idnò sfitilu i si r'ęci: »jas za pòda na sfitilutu!« i stàna i si utidi.

Tam nàjdi dwanàjsti ləm'ą. Kugà gu wid'ąxa i mu r'ękuęa: »šò b'ękaš tùka?« a tój mu r'ęci: »jas dójduę pri wàm da stànimi parēja!« i nàjgul'amata ləm'a mu r'ęci: »da sã bòrimi!« i tój i r'ęci: »stàn' da sã bòrimi!« stàna lam'ata da sã bór'at.

Gu fàti lam'ata ęitra Pètri. ęitra Pètri mu zl'azuxa učit'ą kätù icà na w'ėnka. Tugàs lam'ata sã uplášì i mu r'ęci: »dašò t'ęj učit'ą ęa imaš na w'ėnka?«, a tój i kàza na lam'ata: »gl'ėndam na kutrò tipè da t'ą f'ėrl'ą i na kutr'ęj dól!« tugàs lam'ata sã uplášì i mu r'ęci: »amàn, ęitra Pètri, šò za mi stòriš, za m'ą uklawėš! ti sàs nàm za stàniš parèa.« I tugàs Pètri stàna parèa.

S'ąkutr'ęj d'ėn' ęoždaya sa sarà za òda sàs m'ąęòt. Dójdi saràta da pòj za òda ęitra Pètri; žigna m'ąęòt, ęožda za òda, sã umurì sàs pràzin m'ąę i si r'ęci: »ąku gu nàpáln'a, za m'ą zmàčka!« na n'ėgu mu t'ėkna: gu nadù m'ąęòt sàs d'ęę i gu klàdi na glawàta. Kugà gu wid'ąxa lam'at'ą, sã uplášąę; t'è kugà ęoždaya za òda, sã umur'òwąxa, a ęitra Pètri na glawàta gu nòsi i igràj ęòru. I mu r'ękuęa: »òstaji gù m'ąęòt da dójmi n'ęj da gu wèz-

w opowiadaniu i słowa: »i jàs idnò wr'ám'ą... s'èstramu« kaže zastàpić, jak następuje (»Jàsa nàs žèna...«).

² Koniec od słów: „i Pètri Bratànu...“ dopowiada jeden z przysłuchujących się opowiadaniu.

mimi!« i tój, kak ču těj, sã uplašĩ i gu klãdi u ustãta i gu suprazni; i kak wid'axa lam'at'a, kak ja spi tólku òda, mu sã pučud'axa: »něj dwanajsti lam'a pijãmi idnã nid'al'a, tój kak ja spi za idnoš!« i mu r'ekuxa: »něj za pøjmi za òda, ti nã ni dun'ewaš òda, pu p'ent'ut za ja spiwaš!«

Najgul'amata lam'a mu r'eci na xitra Pètri: »jãla, xitra Pètri, da si widimi kuwèt!« lam'ata i Pètri sã zeli pu idin b'al kãmin; lam'ata gu zmačka u rankãta kãminut i stãna kumãčanta dr'ebna. Pètri izwãdi idnò icè ut žibòt, gu st'egna icètu sãs kãminut nabun i pũsna òda i r'eci xitra Pètri na lam'ata: »jãs tólku kuwèt imam da st'egnuwam kãminut da zwaždã òda!« i lam'at'a, kak gu wid'axa, sã uplašãxa šičkat'a i tugãs gu milòwaxa mlògu.

Kãta d'en' xòzdaya sa sarã lam'at'a za drãwã u gurãta; mu døjdi rindòt na xitra Pètri da pøj zã drãwã u gurãta, a tój i z'el idnã xòrtuma, i wřzal p'ãtnajsti dambè sãs xòrtumãta i xa i třgal. Lam'at'a, kugã gu wid'axa, sã uplašãxa i mu r'ekuxa: »mi t'egliš!« i utidi idnã lam'a, si izwad'ãla idin d'ẽmp, si gu z'ela na grabòt i xitra Pètri i z'el xòrtumãta i si utidi prãzin sãs t'ãx.

»Drũgajut d'en' zã pøjmi na lóf šička u gurãta!« xitra Pètri gu klãduxa najudòl u gurãta; lam'at'a sã skãc'axa na tipètu i fãt'axa da wikat: »è, xitra Pètri, šò idi udòl, da xa fãštaš!« xitra Pètri kugã wid'a mèčka, diwa prãc'a, èlini i sã uplašĩ xitra Pètri, sã skãci na idin d'ẽmp na tipètu i udòl dãmbòt wraw'axa šičkat'a diwina, a xitra Pètri ut strãx nap'elni gãštĩt'a ('sã pusirã') i gu b'ãši strãx ut lam'at'a, šu ni fãti šògud'a u rankãta.

Nãjnãs'etnina wid'a idnò gn'ãzdu na tipètu na dãmbòt i utidi pri gn'ãzdutu, najdi tri pilcũnka i xa fãti t'ãx u rankãtãmu; s'etn'a zl'ãzi dòl u r'ãkãta i si pirã gãštĩt'a i tugãs si utidi pri t'ãx i kãk gu wid'axa, mu r'ekuxa: »dãšò prãzin idaš?!« »šò kãzuwãti w'ẽj, budal'ẽsti!« — izwad'ãl ut žibòt trĩt'a pilc'a — »n'ãsã jãs kãtũ wãm budalã da fãtam n'ès, šu xòd'ãt pu zim'ãta, jãs fãštam da l'ãtat na wit'aròt, nã u rãnc'ãt'a xa imam pilc'ãt'a!« i tugãs lam'at'a mu r'ekuxa: »ut nãm pò-junãksi!« i utĩduxa na kolibat'a.

Drũgajut d'en' utĩduxa da jĩdãt čĩrẽša. Lam'at'a sã skãc'axa na wisòkat'a dãluwi, xitra Pètri sã skãci na dòlnãt'a dãluwi i jĩd'ãši čĩrẽša. Idnã lam'a st'ẽpna na nòz_dãl, šu sid'ãši xitra Pètri i sã nawèdi dalòt; s'etn'a lam'ata si žignã nugãta i xitra Pètri pãdna ut dalòt u in'ẽja třni; tam im'ãši idin zãjinc. Lam'ata mu

veq X
wili: »šò stòri, χìtra Pètri?« »ništu ni stòriχ, χripnaχ u tran'ètu da fàt'ą zàjincut, amà pub'agna!«

Tugàs lam'at'ą sà uplášą i r'èkuχa: »da gu uklawèmi tòs χìtra Pètra!« tòs χìtra Pètri èù, šu za gu uklawàt, tam d'e sp'ási na n'èguòtu m'astu klàwa idin čankùr. Wičàròt χòždat lam'at'ą sàs gur'ana šišuwi i gu budàt i si r'èkuχa lam'at'ą: »sìga gu uklawàχmi wèjki!« Rànutu, kugà gu gl'èndat, pàk žùf! gu pètaya: »kàk pruminà tòs wèčer, Pètri?« tòj mu r'èci: »tòs wèčer mlògu blèχa im'ási!« »brè, — si r'èkuχa lam'at'ą — šišuwètu zà blèχa χa pruminà!«

»Tòs wèčer za mu tùrnimi warèna òda!« tòs pàk èù, pàk na n'èguòtu m'astu d'e sp'ási klàdi čankùrut. Wičàròt lam'at'ą wariχa idin gul'am kazàn' òda i utiduxa, mù ja tùrnaya na wrèχ i si r'èkuχa lam'at'ą: »sìga wèjki gu uklawàχmi!« Rànutu, kugà gl'èndat, pàk žùf-i! gu pètaya lam'at'ą: »kàk pruminà tòs wèčàr, Pètri?« »tòs wèčàr mlògu znòj im'əχ!«

Tugàs lam'at'ą r'èkuχa: »tòs čuw'ək tr'əbuwa da gu span-dimi utùka;« idnàta lām'a r'èci: »da pòda jàs u s'èlutòmu da pètam, šò čuw'ək i tòs χìtra Pètri?!« utidi lam'ata u s'èlutòmu, nàjdi pòput i gu pèta: »imati puidin χìtra Pètri?« i pòput mu r'èci: »im'əχmi idin χìtra Pètri, amà sìga ima tri m'ásinca n'əji tùka« »n'əj gu imami — r'èci lam'ata — sàs nàm, alà nà i strəχ, ištìmi da gu spandimi, čą za na uklawè šička!«

Tugàs pòput r'èci: »kògu za wa uklawè? χìtra Pètri?! tòsi nàjkurkàkut čuw'ək' ut s'èlutu, jàz za dòjda, za gu ispanďà utàm!« lam'ata mu r'èci: »mène m'ą i strəχ utòs čuw'ək, àku ištìš, jàla tàm, jàz zà sà w'əza ut'èb'ą, čą m'ą i strəχ!« i χòždat na nùs m'astu, šu b'ási χìtra Pètri.

T
Lu gu wid'ą pòput χìtra Pètri, mu r'èci: »šò b'əkaš tùka?!« »t'èb'ą b'əkam! — mu r'èci pòput — za da t'ą bija, dašò χa ni ustàjaš lam'at'ą na raχàt!« tugàs χìtra Pètri zignuwa ut ògn'ut idnà gul'ama gur'ana drawà i sà pùšta da gu t'era pòput. Tugàs sà uplášì lam'ata, šu b'ási w'əzana za pòput, fàti da b'aga i kak b'agaši, pòput sà uklawà.

Tugàs lam'at'ą mu r'èkuχa: »χìtra Pètri, ut t'èb'ą nà i strəχ! da ti dad'èmi kòlku parč ištìš i da si pòš utùka!« i tugàs mu dàduχa kòlku išt'əsi parč i si utidi.

Nr 39. Lew, lis, mucha... maź i żona.

Opowiedział G'òrgi Grol'u, lat około 60.

Idnò wr'am'a idin ćufćija i ućel da urè; mu zl'awa idin araslàn ('leondàr') i mu wili da sã bòr'at; ćufćijata mu wili: »χùbaja mi wiliš da sã bòrimi, alà jàs n'emam k'uspèt'ut, a òstaji m'a da pòda u dumà da si wèzma k'uspèt'ut, alà ud'è da t'a znàm, ća m'a ćàkaš tùka?!« araslànut mu wili: »šò ištiš da stòr'a?« ćufćijata mu wili: »jas da t'a wř'za tùka da sř saalàm, òti za m'a ćàkaš!« Araslànut stuji, gu wř'zuwa ćufćijata; kak gu wř'za χùbaja, z'è bràdwata, mu udri u nuz'at'a punà dw'ã bràdwa, mu razbi nuz'at'a, lipòn gu ustàna tàmù.

Turbàta ut l'àbut ćufćijata ja im'ãši zakàcinu na idnò dr'ã'u. Lišicata χòžda pukràj araslànut: »šò pàti tùka, càrimu?« araslànut wili na lišicata: »gu gl'èndaš tòs ćufćija m'a razbi nuz'at'a!« lišicata mu wili na araslànut: »jàs, càri, za gu ègidikisam, za pòda, za mù izida l'àbut ut turbàta i za òstaja glàdin!« Amèn utidi da fl'azi u turbàta da mu zid'è l'àbut, priftàsa ćufćijata, ja st'egna turbàta, ja fàti lišicata. Siga sã ćùdi, šò da i stòri na lišicata? fàšta, žùwa ja udriwa kužàta, ja zan'èwa pukràj araslànut i n'èja.

idi mùχata, gl'ènda araslànut i lišicata (tàs mùχata, šu fl'awa u nusòt na dubicitu). »Càri, jas siga za pòda na ćufćijata, za gu stòr'a, da mu ni ustàni ni uràlu ni šògud'a i òluwetu da mu b'agnat.« Mùχata utidi da fl'azi u nusòt na òlut, ćufćijata ja wid'a mùχata, ća fl'azi u nusòt, utidi gu fàti nusòt, ja fàti mùχata. Sã ćùdi, šò da i stòri na mùχata? Urwàwa idin tř'n i klàwa u ganzòt na mùχata, ja m'ètnuwa i n'èja pukràj araslànut i lišicata.

žinàtamu na ćufćijata im'ãχa u dumà gřska; idnà gřska idaši, χòždaši u dumà. Katà làθ'ùs ja udri gřskata žinàta i pàdna gřskata na zim'ata; žinàta si wili samàs: »da ja ni òstaja da usl'èkni!« fàšta, ja zakòl'uwa i ja wari, ja prài mánža i si wili: »da pòda da mu zàn'esa na manžòtmi mánža na niwata!« i stànuwa, χòžda na niwata.

I mu wili na manžòt-i: »ti dun'èwam mánža da id'èmi, epi-dis idnà gřska χatà stàna, ja udriχ, da ni usl'èkni ja zakòl'aχ, ja wariχ i ja dun'èsuχ da id'èmi« i manžòt-i wili: »χùbaja stòri, žènu!« i s'èdnàχa na idnà s'ãnka i fàt'aχa da idàt; sã najàduχa χùbaja i na manžòt mu stàna kùrut i wili na žinàta: »a bè, žènu,

inter
n'aj tās rābuta ja imami stōrinu tōlku p'nt'a u dumā, siga ni prāimi inoš na tās zil'ēnata tr'āwa?« žināta mu wili: »mādam ti ištiš, da stōrimi tūka!« fāšta da stōri, demēk i žignuwa nuz'āt'ā.

Araslānut gl'ēnda ut karši i wili: »brē, k'ēratāta! i razbi nuz'āt'ā na žināta!« lišicāta sā w'na, wili na araslānut: »n'aj nuz'āt'ā — wili — kužāta udra (izwāžda)!« sā w'nuwa mūχata, wili: »nitu nuz'āt'ā i razbiwa, nitu kužāta izwāžda! na m'ēn'a mi klādi idin t'gn, na n'ēja, kōgu znāj, puidin kakò kòl i klādi!«

Nr 40. Pop wykrywa zdradę swej żony.

Opowiedział starszy osobnik ($\pm$ 60 lat), nazwiska nie zapisałem.

Idnò wr'am'ā idin pòp utidi na udinicata da m'eli pšinicā; fāti da m'eli brašnòtu, sid'āχa sās dirminžijata, si m'ar'āχa pilkat'ā, kutrāji pògul'āma, sās idnā pr'ncēka. Na dirminžijata biši idin rabuš ('puluwin pr'bst') pògul'āma; i si ja klādi pr'ncēkata na uχòtu, si dōj dumā, rastuwār'a brašnòtu, žinātamu wili: »šōj tas pr'ncēka na uχòtu?« »uχ, uχ — wili — sās dirminžijata si m'ar'āχmi pilkat'ā, n'ēguwāta biši pògul'āma.«

Za idnā nid'al'a žinātamu gu razdādi brašnòtu na insānut i mu wili na manžòt-i: »brašnu n'ēma, za pòda na udinicata da mēl'a!« »kuga bitisa — wili — brašnòtu, χādi, pòt'!«

K
I tuwār'a pidisēt ukč, utidi na dirminžijata, mu wili: »za mi mēliš pšinicata!« »ni mòga, ni mòga! — wili dirminžijata; (dirminžijata n'ā b'āši, b'āši manžòt-i dirminžija) — utr'ā za stāni brašnòtu!« »amā jas — wili — dōjduχ tūka da si igrājmi m'bra!« »šò igra — wili — da igrājmi?« »da id'ēmi, da pijēmi i da si ib'ēmi!« i na žināta stōr'āχa rābutāta i tuwār'a brašnòtu, t'gna da si pòj.

Manžòt-i pònapr'āt' utidi u dumā i prāi na žināta: »šò ćuja — wili — žēnu?!« »šò?« — wili žināta; »dirminžijata — wili — t'ā ibā!« »ud'ē znāš?« — wili; »pičkata — wili — wr'āwi!« »kāk ćuš? jās ni ćuja!« »s'ēdni — wili — na tās kupān'a, jās — wili — za ja p'btam pičkata, āku t'ā ibā dirminžijata!« s'ā ja p'pta: »pičku, kōgu t'ā ibā?« »dirminžijata!« »ćuš, žēnu!« »ćuja« — wili.

Tugās žināta pāli idnò žel'āzu, gur'āši ògni žel'azòtu, si gu klādi u pičkata, da ja zguri, šu kāza, òti ja ibā dirminžijata.

Nr 41. Co jeden to lepszy!

Opowiadał Łazaros Micas, lat około 30.

Biši edin ut šatista; t'ès biya urtaci kasapi, edinajut im'āši tri d'āca, edinajut im'āši idnà mōma; r'ēci edinajut urtāk: »da stānimi sfātufci!« nājeti stanāya sfātufci, ja dādūya ināta mōma na d'āt'antu; utidi d'āt'antu na dumà na mumāta mu dādūya prōsk'ēfal da sēdni; mu r'ēci d'āt'antu: »imam w̄lna na ganzōt!«

Utidi drūgajut brāt mu kàza sfāt'ata: »dōjdi z'ent'ut, mu dādūymi prōsk'ēfal, na r'ēci: „ima w̄lna na ganzōt!“ s'ētn'ā r'ēci sfātut: »jas gu ibāχ, ni im'āši w̄lna na ganzōt!«

Utidi drūgajut brāt i mu r'ēkūya: »dubr'ā dōjdi sfātu!« i s'ēdnāya da idāt; im'āya tōcinu ('pita') i b̄kaši sfāt'ata idin nōš; zwādi sfātut nōžut i gu dādi na sfāt'ata i sfāt'ata utsēci tōcinōtu i mu wili na sfātut: »tōjt'ā brāt'ā sā lūda!« s'ētn'ā utsēkūya tōcinōtu i mu r'ēci sfāt'ata: »mlōgu òstra nōš imaš!« s'ētn'ā mu r'ēci sfātut: »biši òšēci pōōstra, si bričāχ tašācitu si uskabi.«

Dōjdi stārājut i wili na sfāt'ata na stārata: »mi trukuli kōn'ut, mi razbi kūrut, gl'ēnda sfāt'ā kandī t'ēb'ā!« — i sfāt'ata pub'āgna.

Nr 42. Król i goły straźnik.

Opowiadał Stamātis Micas, lat około 40.

Idnò wr'ām'ā u Sulūn im'āši idin skōpò na krajòt na mur'ētu. Tòs skōpò ni im'āši n'āftu da gu gl'ēnda; kàta d'ēn' prāaši bān'a u mur'ētu. Idin d'ēn' zl'āzi cār'ut na šēdba, skōpòtu biši n'ētr'ā u mur'ētu gòl ('bis rūbi'). Skōpòtu ga gu wid'ā cār'ut izl'ēwa gòl ut mur'ētu i gu χiritisuwa; mu prāi cār'ut na skōpòtu: »šò timurija ištīš da ti stōr'ā?!« skōpòtu mu wili: »šò ištīš, stōrmi!« cār'ut mu wili: »kàta tri dni za stuiš gòl, kōgu za prumina n'ēma da wr'awiš χić!«

Prumināya l'ud'ētu; tōj. stujāši χalis mārmaru, χić sā ni klāt'āši. N'ēs dni dōjya ut Anglija idn'āja mōma da wid'at cārskutu āgalma. Utidūya pukrāj āgalmāta, gu gl'ēndat, χić sā ni klati; fāt'āya da gu gadiškat, tōs fukarāta ni mužā da trapī, sā nadū, stāna pištōut ('pilkata') i sā pruzwāla ('sā ustramuti') cār'ut.

Nr 43. Trzech braci.

Opowiadał χristòdulus-Asteriju, lat 32.

Idnò wr'am'a sã b'li trì brát'a sir^mmàsi, n'àsã im'ãli ràbuta, sã čud'axa, šòda pràjat. Idin d'en' trègnuwat truicata da pòjat na ràbuta. Idinajut brát gul'amajut nàwa na p'nt'ut, d'e χòždaxa, in'ija gàlica mlògu; wili: »t'ès gàlica da stànat s'è òfcã da dàm na šic'kajut insàn ml'aku!«

Str'adnajut brát utiwa pònadòł, nàwa dw'ã čేశma, si wili: »èj, Bòži Gòspudi, t'ès čేశma, idnata čేశma da stàni wìnu, drùgata čేశma da stàni rakija da dàm na šic'kajut insàn!«

S'etn'a najmalkajut brát utiwa pònadòł nàwa idnà mòma i wili: »m'a z'èwaš m'en'a?«

Utiwa idin d'adu na gul'amajut brát pròsjak, mu wili: »dàj m'bra ml'aku!« tòs mu wili: »aku imaš parè, da ti dàm ml'aku, aku n'emaš parè, n'ema ml'aku bis parè!« tòs d'adutu wili: »èj, Bòži, kak b'axa gàlicã, pàk gàlicã da stànat!« s'etn'a tòs čurbažijata gu wika d'adutu da mu dad'è ml'aku, d'adutu mu wili: »nàs pruminà wèjki!«

S'etn'a tòs d'adutu χòžda na str'adnajut brát, mu wili: »dajmi m'bra rakija i m'bra wìnu da pijam zirim sã stàr čuw'ak!« mu wili tòs čurbažija: »aku imaš parè, da ti dàm, bis parè n'ema!« d'adutu wili: »èj, Bòži Gòspudi, kak b'axa čేశma da stànat pàk čేశma!« s'etn'a kak r'èci d'adutu, pàk čేశma stànaxa. S'etn'a čurbažijata gu wika d'adutu, da mu dad'è rakija i wìnu; s'etn'a mu wili d'adutu: »nàs pruminà wèjki!«

Drùgajut d'en' χòžda d'adutu na malkajut brát na pòrtata pròsjak, mu wili: »n'è m'a pràiti kabùl ('n'è m'a ištiti') da dòjda tòs w'èčar u wàm da pròmina, zirim sã mòkra ut d'š!« mu wili niw'astata: »da dòš, d'adu, pukràj nàm za prumin'èš i ti!«

Utrint'a išt'axa da pòjat da trigisuwat ('da b'èrat') misir'ut; mu wil'at na d'adutu: »tisi stàr čuw'ak, s'at' u dumà sàs malkat'a, n'ij da pòjmi na misir'ut!« d'adutu mu wili: »d'e za pòjti w'ij i jàs za dòjda az-wàm!« tòs čurbažija im'ãl trì kòni; idinajut kòn' gu jàxna d'adutu i idinajut kòn' niw'astata i idinajut kòn' čurbažijata.

Utiduaxa na misir'ut, trigisaxa misir'ut, zl'azi dwà tuwàra; xa tuwàr'axa dwàta kòni misir' i idinajut kòn' gu jàxna d'adutu i trègnaxa da si pòjat. Nòs kòn', šu jàxsi d'adutu, pàdna na

pɛnt'ut, pũkna kɔn'ut. S'etn'a wili d'adutu: »kakò ćudu stana tũs?!« niw'astata mu wili: »n'ema ništu!« mu wili na manžoti: »rastuwari drũgajut kɔn' na pɛnt'ut tuwãr'ut da jãxni d'adutu!«

Amèn ('mòlis') jãxnuwa d'adutu, xòžda d'èsit' wr'atin'a nadalèku, pãžda i drũgajut kɔn', pũknuwa; d'adutu wili: »kakò ćudu stana?!« niw'astata mu wili: »n'ema ništu!« mu wĩknuwa na manžot: »zãpri mɛra, rastuwari i drũgajut kɔn' da jãxni d'adutu!«

Amèn da utiwa mɛra pɛnt', pãk pãžda kɔn'ut, pũkna. S'etn'a mu wili niw'astata na manžot da gu zigni mɛra d'adutu na grabòt.

S'etn'a si utiduxa u dumà; n'asã im'ali šò da idat; mu sã r'ekli na d'adutu: »šò da id'emi?!« d'adutu i r'ekla: »da zakòlimi d'at'antu, da gu stòrimi pšitò!« gu sã zakòlili d'at'antu, gu sã klãli u xurnata da gu pikat. I učilã niw'astata da gu zwadi.

Ga utidi niw'astata na xurnata, ga gl'enda, d'at'antu i z'elu idnã kniga na rakãta, p'ãj. Mu wili na d'adutu: »jas utidux na xurnata da zwad'a pšitotu, (alã) d'at'antu ima z'entu i'nã kniga, na xurnata p'ãj; aku ni w'ãruwaš, jãla da widiš!« d'adutu r'eci: »n'ema ništu! šò sã najdi za id'emi!« na niw'astata i wili d'adutu: »pòt' u drũgata kɛšta da dunis'ès mãnžã!« niw'astata wili: »n'emami šògud'a!« i wili d'adutu: »pòt' da widiš!« Ga xòžda niw'astata, šò da widi! ima mlògu t'url'ũ mãnžã. Sã jãli, sã pili i s'etn'a d'adutu xa xiritisa, ãfanu stana.

Ut dwã, tri dni s'etn'a mu utiduxa na ćurbažijata tri kɔni tuwãr'ana s'è xrysò i mùxa ustawixa kònitu na dwòrut i mu kazãxa: »t'èsã trit'a kɔni wašt'a, šu pũknaxa na pɛnt'ut«.

Nr 44. Królewna kocha się w kelnerze.

Opowiadał Wašljõs xinkas, lat 32.

Idnò wr'am'a idnã awduwica im'aši idnò d'ãtl'a ut d'èsit', idinãjsti gudina i sã ćud'aši na šò ràbuta da gu dad'è d'at'antòji. D'at'antu i r'eci na mãjkamu: »jas za pòda na kasabãta da bɛkam ràbuta i šò ràbuta za fãt'a, za ti piša kniga«. Tɛgna d'at'antu i utidi na kasabãta i sã ćud'aši d'è da pòj, ni znãjaši n'ãftu; s'edna na sukãkut i gu pɛtat: »šò bɛkaš tũkã?« d'at'antu mu wili: »bɛkam ràbuta!« pɛmnajut, šu gu pɛta, mu r'eci: »s'et' tũkã i za najdiš ràbuta«. Gu pɛta i idin drũk: »šò bɛkaš tũkã?« d'at'antu mu r'eci: »bɛkam ràbuta!« »za najdiš, s'et' tũkã!«

Puminã i idin drũk: »šò bɛkaš tũkã, d'ãtl'a?« »bɛkam rà-

buta!« »idiš u m'ën'a da ràbutiš? jas imam kafinè i za pumàgaš na gul'āmāt'a garsòni!« »idam!« — mu i r'èkla d'āt'antu i tḡgnaxa da pòjat na kafinètu.

Čurbažijata gu z'è d'āt'antu ut kafinètu, gu zan'èsi na čaršijata, mu kùpi rùba za ut nētr'a i rùba za ut wēnka i gu zan'èsi na bān'ata ('na lutròtu'). (Afū) sā umù d'āt'antu χubaja i sā prim'ani sāš nòwat'a rùba, d'āt'antu stāna mlògu prèpnu, gu zan'èsi na kafinètu, mu kùpi i idnà misālka ('tālwa'); s'ètn'a fāti d'āt'antu da čisti kàfinètu.

Kāk wid'axa mišturijitu ('pelatijata') tūs prèpnutu d'ātl'a nētr'a u kafinètu, fāt'axa sička da χòždat tàmù; i wid'a afindikòtu, ča fāt'axa da χòždat mlògu mišturiji, gu milòwaši d'āt'antu s'ètn'a mlògu. D'āt'antu stòri mlògu gudina u nūs kafinè. Čurbažijata mu r'èči na d'āt'antu, kòlku parē za išti u gudinata? d'āt'antu mu r'èči: »kòlku ištiš dājmi!« Afindikòtu s'ètn'a mu stòri idnò sinduča i mu klàwaši χakòt nētr'a u sindučantu.

(Afū) naràsti d'āt'antu, stāna usimnājsti gudina, stāna mlògu prèpnu. Na kārši ut kàfinètu biši na càr'ut kēštata; càr'ut im'āši idnà mòma dwājsti gudina. Mumàta d'āt'antu kāk gu gl'èndaši kàta d'ën' u kafinètu gu arèsa, išt'aši da gu èzmi za m'ènc', alà sā čùd'aši kāk da mu kàži sāš kniga i sāš ùsta?

Wiknuwa idin zābitin ut palāt'ut i mu wili: »nāti pèt' lirā i za pòš na kàfinètu, za pijēš idnò kafè, za mu dad'èš na d'āt'antu za idnò kafè idnà lira, i čitrit'ā na t'èb'a!«

I zābitinut stāna, utidi na kàfinètu. Wiknuwa: »garsòn!« χòžda d'āt'antu: »šò išti ti?« »idnò kafè da mi stòriš!« i d'āt'antu mu stòri kafè i mu zan'èsi. (Afū) zābitinut gu spi kafètu, wiknuwa d'āt'antu, mu dàwa idnà lira; d'āt'antu ja zan'èwa lirata na afindikòtu; afindikòtu mu dàwa rēstat'a na d'āt'antu da χa dad'è na zābitinut; mu χa dàwa d'āt'antu na zābitinut, χa ni z'èwa zābitinut, mu wili: »n'èkasā na t'èb'a!« d'āt'antu χa z'èwa, χa zan'èwa na afindikòtu: »nà! t'ès parē mi χa wḡnuwa zābitinut!« »t'ès parē sā tòja, klāt' si χā u sindučantu!«

I zābitinut si utidi na palāt'ut i gu pēta mumàta: »šò stòri?« tòj i wili: »kak mi r'èči, tēj stòr'ax«. Drùgajut d'ën' gu wiknuwa pāk zābitinut: »nà ti d'èsit' lirā, za pòš pāk na kafinètu za pijēš idnò kafè i za dad'èš na d'āt'antu za kafètu dw'ā lirā i drùgat'a usimt'ā na t'èb'a!«

Stāna zābitinut da pòj pāk nā kàfinètu, s'èdnuwa na karè-

glata i wiknuwa garsònut; χòžda d'at'antu: »šò išti ti?« »išta idnò kafè!« d'at'antu gu z'èwa kafètu ut bufètu, mu gu zan'èwa; afù gu spi kafètu zabitinut, wiknuwa d'at'antu i d'at'antu χòžda; mu dawa dw'ã lirã za kafètu; mu wili d'at'antu: »ni prài tòlku kafètu« »òxi! χa ni z'èwam, na t'èb'ã n'èkasã!« i stàna, si utìdi zabitinut. χa z'èwa parèt'ã d'at'antu i χa zan'èwa na afindikòtu i mu wili: »zabitinut mi dàdi dw'ã lirã za idnò kafè« »klát' si χa u sindùčantu drùgat'ã parèt'!«

L'ùštu utìdi zabitinut na palát'ut, gu p'èta mumàta: »šò stòri?« zabitinut i r'èci: »kãk mi r'èci, t'èj stòr'ãχ«. Drùgajut d'en' pãk gu wiknuwa: »nàti dwàjsti lirã, za pòš pãk na kafinètu, ut wèčara, ^{ku}gà zatàra kafinètu; za pijèš idnò kafè i za dad'èš na d'at'antu pèt' lira za kafètu i petnàjsti na t'èb'ã i za sã m'ènciš da gu èzmiš d'at'antu, kak za skul'asa, u idnò aftokinitu da gu dunis'èš tuka!«

T'ègnuwa zabitinut ut palát'ut, χòžda na kafinètu ut wèčara, s'èdnuwa na karèglata i pur'ènuwa idnò kafè; χòžda garsònut, mu wili: »šò ištiš?« »išta idnò kafè!« i mu zan'èwa d'at'antu kafètu. Afù gu spi zabitinut kafètu, wiknuwa d'at'antu; »šò ištiš?« — mu wili d'at'antu; »nà ti pèt' lirã zã kafètu i ti sã mòl'a mlògu kãk da skul'asaš ut ràbutàta da dòš sãs m'en'ã da pòjmi na čaršijata da sã šètami« »tùs ni mòga da gu stòr'ã! — mu wili d'at'antu — àku ištiš ti da sã primòliš na afindikòtu; àku m'ã ustài mòga za da dòjda, àku n'ã, biš n'èguwa àdja ni mòga da dòjda«. Gu wiknuwa afindikòtu i mu wili: »ti sã mòl'a mlògu da gu ustàš d'at'antu s'ètn'ã kãk za skul'asa da dòj sãs m'en'ã da stòrimi idnã wòlta na čaršijata«. »Dirmu mi sã mòliš tòlku, n'èka dòjdi kãk za skul'asami!«

Afù dòjdi sàt'ut da skul'asat, d'at'antu sã umù i sã prim'ani, mu r'èci na zabitinut: »χaz'èr' sã!« zl'awa zabitinut w'èpka, wiknuwa idnò aftokinitu, mu wili na sufèrinut: »kòlku za ištiš da na zanis'èš dur na palát'ut?« »išta idnã lira!« »èzmi ja!« »àjdi — mu wili na d'at'antu — fl'às n'ètr'ã da pòjmi wòlta!« t'ègnuwa aftokinitòtu i t'ègnuwa sufèrinut práw'ã za da pòj na palát'ut; i sàt'ut biši idinàjsti i puluwina strid'ã wèčar; fl'awa n'ètr'ã u pòrtata ut palát'ut aftokinitòtu, utìdi na dwòrut i zapr'ã.

Zl'awa zabitinut ut aftokinitòtu, zl'awa i d'at'antu i sã skàštat skàlata, χòždat n'ètr'ã u azl'èkut i zl'awa mumàta; ut gul'am mirak gu z'èwa d'at'antu u ranc'at'ã, gu zan'èwa u udajàta na kri-

wát'ut i mu wili: »jas t'èb'ą mlògu t'ą milòwam i za m'ą èzmiš za žèna? i àku n'á, za r'èka na zabitinut da t'ą zakòli!« »afù ištiš ti da m'ą èzmiš m'èn'ą za m'ènc' i nò sirumášku d'át'ą i jàs t'èb'ą t'ą z'èwam« »dirmu m'ą z'èwaš, l'ègni pri m'èn'ą!« — i stanà šu stanà.

Afù stànaxa s'ètn'ą ut kriwát'ut idwàta, zl'ázuxa w'èka i xa èakaši zabitinut da gu èzmi d'át'antu za da si pòjat. Mumàta gu fàta ut ránkàta d'át'antu i mu wili: «àku ištiš parb, da ti dàm!« d'át'antu i r'èci: »ni štà!« i sà báknaxa èšti idnòš i sà razdilixa.

Zl'ázuxa sàs zabitinut dól, fl'ázuxa u aftokinitòtu i t'ègnaxa da si pòjat. Ftàsaxa ut w'èka kàfinètu i mu wili zabitinut: »jas wèjki t'ą ustàjam!« d'át'antu mu r'èci: »spulàjti mlògu!« i si z'èxa r'èka; èuknuwa d'át'antu na kàfinètu, mu utòr'ąxa ut n'ètr'ą i si utidi da si l'ègni.

Ut mlògu wr'am'ą s'ètn'ą fàti mumàta da sà puznàwa èaj t'èška. Ja gl'ènda mājikai i sà èudi kāk stàna tólku dib'èla i ja p'èta: »mi ni kàzuwaš, èèndu, kāk tàs tójta ràbuta da si tólku dib'èla? na m'èn'ą mi sà gl'ènda lòša ràbuta!« »šò, da ti kàža, mālì, na t'èb'ą lanžà ni stànuwa, jas mlògu milòwam na kafežijata garsònut. At sàs n'ègu išta da žuwòwam!« mājikai kak èu, si xr'èсна inžik'ut: »šò kàzuwaš, d'èštir'u, ti idnà càrcka mòma da èzmiš idin izmik'arin! kāk tàs ràbuta stànuwa? ti ^{ku}gà ištiš da sà užèniš, ima tólku càrcka d'acà da stàniš pāk càrica, a da èzmiš tūs d'át'ą a da stàniš izmik'arka?« »jas mlògu gu milòwam i za gu èzma, ti šu ištiš kàzuwaj!«

Mājikai kàzuwa s'ètn'ą na tàtkai: »nàšta mòma išti da èzmi na kafežijata izmik'arinut za m'ènc'!« »šò kàzuwaš, mārì, èšti mi ja drāžìš, ni wiknuwaš zabitinut, šui dól, da ja èzmi da ja zakòli!« i wiknuwa na im'antu: »jàla tuka, mārì, šòmi kàzuwa mājikai, šò sà t'ès ràbuta ut t'èb'ą?! ti si za zakòl'uwàni!« »jas, tati, tūs d'át'ą gu milòwam mlògu i za gu èzma za m'ènc'!« »èut'sà xùbaja, za t'ą ispanďą gòla i n'ègu za gu ispanďą i n'ègu ut nàšta càrcina! at s'ètn'ą šò za pràiti? za šètati pu sukàcitu, katù pròsjac'ètu ut k'èšta na k'èšta!« »šò išti, n'èka stàni, jas za gu èzma!« I sà razjážda tàtkui: »skòru da pòš pri n'ègu, da mi sà mājniš ut k'èštata, na ustramutì sička! i za r'èka i n'ègu i t'èb'ą da wa spand'at ut tuka na drùga càrcina!«

I zl'àwa mumàta nainòš, xòžda dól, si z'èwa katand'át'ą i parb't'ą i sàs kušija xòžda pri d'át'antu; ut stràx gul'am ut tāt-

kai ni mužaši i da wr'awi; afu pučina, mu wili na d'at'antu: »skòru stàn' çaz'ër' da b'ägami ut tuka, èa tãtkumi idwãta za nã zakòli!« »šò kãzuwaš, màri, ðirmuj tãj ràbutãta, siga za stãna çaz'ër' i za si pòjmi!«

çòžda d'at'antu na afindikòtu i mu wili: »jas wèjki za t'ã òstaja, dašò àku sã tuka, càr'ut za m'ã zakòli!« »šò kãzuwaš, mòre, zašò ràbuta da t'ã zakòli?« »dašò mumãtãmu za èzmi m'en'ã za m'èné!« »ðirmu tãj ràbutãta, skòru da stãniš çaz'ër' i da si pòjti, d'e wa gl'endat òçi; èzmi si i tús sindùça, n'ètr'ã tisã siçkat'ã parë!« i z'è d'at'antu r'èka ut afindikòtu, sã bàknãxa i zl'ãzuxã w'èka.

Fãt'ãxa idnò aftokinitu, fl'ãzi n'ètr'ã mumãta i d'at'antu i t'ãgna aftokinitòtu za da pòjat u drùga càr'èina. Ut trì dni s'ètn'ã ftãsaãxa u drùgata càr'èina u kašabãta; fãt'ãxa idnã k'èšta sãs kirija, im'ãši u nas k'èšta sad'è idnã bàba. Utiduxã n'ètr'ã u k'èštata, si pustil'ãxa da puçinat i bàbata sãz gul'ãma ràdus mu stòri kafè, mu stòri èaj i mu dàdi l'ãp da idãt. Puminã idin d'en', puminãxa dwã dni, puminãxa trì dni, d'at'antu fãti da sã èùdi, kãk za žuòwat bis ràbuta i wili na žinãtãmu: »jas za izl'a na w'èka da p'ètam, bèlki nãjda pu inã ràbuta« »çùbajã!« — mu r'èçi.

Zl'ãzi w'èka d'at'antu, fãti da p'èta ut dugàn' na dugàn', ni nãjdi ràbuta nòz d'en'; zl'ãzi drùgajut d'en' w'èka i nòz d'en' ni nãjdi ràbuta; zl'ãzi drùgajut d'en', (afu ni nãjdi ràbuta na sùxu, r'èçi: »za pòda, za p'ètam u mòreka pampòri da ràbut'ã na mòri!« fl'ãzi u idnã wãrka, utidi na pampòr'ut, nãwa kapitãninut i gu p'èta: »jas b'èkam ràbuta, àku imaš da mi dad'èš!« »šò da ti r'èka, n'èj ut idin sãt' s'ètn'ã t'ãgnuwãmi, si çaz'ër' da dòš siga?« »mãlista! za pòda ður u dumã i zasã w'èrna za puluwìn saãt'!«

çòžda d'at'antu u dumã i wili na niw'ãstatãmu: »jas na sùxu ni nãjdux ràbuta, nãjdux na mòri i siga za puluwìn saãt' t'ãgnuwa pampòr'ut za u Ameriki!« niw'ãstata fãti da plãçi: »mi çòždaš!« »òxi! za pòda!« i si z'èwat r'èka i t'ãgnuwa d'at'antu, çòžda na pampòr'ut; ut pèt' dakika s'ètn'ã t'ãgna pampòr'ut. Pampòr'ut im'ãši tuwãrinu sòl'; i t'ãgna pampòr'ut za da çòdi.

Puminã idin d'en', puminãxa dwã dni, trì dni, èttri dni, pèt' dni... udãta, šu im'ãxa za pijèni u warèlit'ã, mu bitisa; r'èçi kapitãninut: »ðirmu n'èmami òda, da zl'ãzimi na nišitu da èzmimi òda, dašò ima èšti pèt' dni p'ènt'. Pampòr'ut sã zal'ãpi na krajòt na nišitu, z'èxa nãftitu warèlit'ã, nabùn sãs t'ãx utidi i d'at'antu. Kapitãninut gu wika: »mi çòždaš tã!« »òxi! za pòda!«

Zl'azuḡa dól, fát'axa da bḡ'kat, d'e ima óda. Nájxa sad'è idin bunàr; siga sã kàrat nãftitu, tò da zl'azi dól u bunàrut da napḡlni warèlit'a; d'át'antu wid'a, ča ni zl'awa n'ãftu, r'èci: »jas za izl'a!« gu wḡ'zaxa sãs idnã ḡórtuma, gu pũsnaxa pulèka, pulèka dól; gl'ènda d'át'antu idnã drũga dũpka i mu wili: »čãkajti siga, jas za wid'a d'è ima óda!«

Fl'azi d'át'antu u nãs dũpkata da wrawi, zl'azi na idnò ačik m'ãstu, gl'ènda idnã gul'ama baḡčã, fl'awa nãtr'a i wrawi; l'ũstu fl'azi nãtr'a, čũj idin glãs da gu wika: »jãla, jãla tũka!« i d'át'antu ḡóžda, gl'ènda idin stãr d'ãdu; i mu wili na d'át'antu: »ezmi n'ès nõžnic'a, skripni mi m'ãra w'ãždit'a, ča ni moga da t'a wid'a!« i d'át'antu mu ḡa čópna.

»Dubr'ã mi dõjdi, d'át'antõmi, jãsã tõjut kasmèt! ti siga za põjti u Ameriki, nãti t'ès dwãta purtukãl'a da ḡa pũsniš na žinãtati!« »sãs tò da ḡa pũsna?« »na pũnt'ut za nãjti idin drũk pampõr'; nãtr'a u nõs pampõr' zḡj araklikutti G'õrgi da ḡa dad'ès na n'ègu da iḡa dad'è na žinãtati!« I d'át'antu ḡa z'è purtukãlit'a i mu r'èci d'ãdutu kãk za põjat na Ameriki, za tuwãr'at s'ètn'a smõkfa, da mu udbirè idin zimbil smõkfa, kãk za dõjat nazãt' da ḡa mu dad'è na d'ãdutu, dašõ udãta pãk za mu bitisa, za zl'azãt pãk tũka »da ezmiti óda da miḡa dunis'èsš; s'ètn'a kãk za dõjdiš, zãti nãpãln'a jãs zimbil'ut purtukãl'a i kalinka«. I tḡ'gna d'át'antu da si põj.

Utidi u dũpkata, i mu wika: »pusn'ãtimi warèlit'a da ḡa nãpãln'a óda!« mu ḡa pũsnaxa iḡa nãpḡlni, s'ètn'a mu wikna dḡḡa žignãt sãs wãnžit'a; afũ ḡa žignaxa warèlit'a, s'ètn'a sã wḡ'za i tõj, gu žignaxa gõr'a; zan'èsuxa warèlit'a u pampõr'ut i tḡ'gna za u Ameriki.

Na pũnt'ut str'ãtuxa idin pampõr' da idi ut Amèrika; pri-blížaxa nabũn idwãta i d'át'antu wid'a araklikutmu G'õrgi nãtr'a i mu wili: »jãsu G'õrgi! šò prãiš? kãksi? ti sã mòl'a mlõgu da dad'ès t'ès dwãta purtukãl'a na žinãtami, sidì u bãbata kḡštit'a (sic!) i da ni bḡrè gajlè za m'èn'a!« i sã razdiliḡa pampõrit'a.

Ftãsa pampõr'ut drũgajut d'èn' u Amèrika, prudãduḡa sul'tã, kũp'axa smõkfa, i drũgajut d'èn' tḡ'gnaxa za da si dõjat nazãt'. Na pũnt'ut mu bitisa pãk udãta; utiduxa pãk na nišitu da ezmat óda i d'át'antu im'ãši udbirãnu idin zimbil smõkfa za d'ãdutu i gu z'èwa sãs n'ègu zimbil'ut; nãftitu mu wil'ãt: »šò ḡa ištĩš smõkfat'a sãs t'èb'a nabũn?!« »m'ãi strãḡ da miḡa ni ezmiti!« amã budalã

stānuwaš, idin pampòr' pèlin imami smòkfa tòjt'ą za pòjmi da èzmimi!« »òxi! zasi ąa èzma jas sās m'èn'ą!« i utiduxa na bunàrut da èzmat òda, gu pùsnaya d'ăt'ąntu dól, ąa pùsnaya s'ètn'ą i warèlit'ą dól.

D'ăt'ąntu z'è i smòkfăt'ą sās n'ègu dól iya zan'èwa na d'ādutu. »Dubr'āmi dòjdi, èèndum!« (sic!) »ti dun'èsuy, d'ādu, smòkfăt'ą!« »ąubaja stòri! tūrni ąa smòkfăt'ą, da ti gu nàpáln'ą zimbil'ut purtukál'a i kalinka i sās zdrāwi da si pòš, spulājti mlògu!«

I d'ăt'ąntu klādi na wręx purtukàlit'ą mēra smòkfa za da si ni gl'èndat purtukàlit'ą i si utidi d'ăt'ąntu, napèlni warèlit'ą òda i mu wika dęxa zignat gòr'ą, s'ètn'ą sǎ wręza i tòj, utidi gòr'ą, zan'èsuxa warèlit'ą u pampòr'ut i tğ'naya zè da si dójat; drùgajut d'èn' zl'ázuxa u kasabàta i si z'èwa d'ăt'ąntu zimbil'ut sās smòkfăt'ą, si ąóžda práw'ą u dumà.

Si nàwa žinàtamu i bábata. »Dubr'ā mi dòjdi, èèndumu!« (sic!) i žinàtamu gu zagř'na i gu bákna sās rádus gul'ama; »šò práiti, kák pumināxti tólku wr'ām'ą?« »něj mlògu ąubaja! ti kák puminà? purtukàlit'ą, šu mi pùsna sās G'òrg'ą, n'āsa purtukál'a, t'èsǎ safi zlátú!« »šò kazuwaš, mari žènu?!« »nè! idnò kumàčą prudāduxmi, z'èxmi idnò ikatumirju fràngǎ« »jās imam takfēs idin zimbil' pèlin takfēs purtukál'a!« »dāj da èòpnimi idin da widimi i t'ès takfēsǎ?« èòpnuwat idin, pužalt'ą kēštata, èòpnuwat idnà kalinka, sǎ napèlni udajàta dijamandòpetra.

Zan'èwa na čaršijata idnò zèrnu ut kalinkata, z'èwa d'èsit' ikatumirja. Tòj puznà čą t'ès purtukál'a, šu ima i t'ès kalinka ij mlògu gul'am čurbažija. Fāti stòri idnà gul'ama kēšta: palát'; s'èlutu fāti da gu milòwa mlògu, čą fāti da dāwa i na sirumasi mlògu parč; wikna s'èlutu da gu pšifisat i da gu zwad'at pròedrūs na krátusut.

Afù zl'azi pròedrūs, im'āši i mlògu ask'èr; ut mēra wr'ām'ą drùgata càrcina u stranàta mu bęka murabè i tòj mu pùsna lǎf: »ąazēr'sǎ, šu ištiti, práimi!« sǎ fāti murabètu, ask'èr'ut fāti da ąóžda napr'at' i utiduxa u kasabàta nētr'ą, gu făt'ąxa i càr'ut isirin i gu zan'èsuxa pri pròedròtu.

Mòlis gu wid'ą pròedròtu càr'ut, gu puznà, čąj d'ādumu, alà d'ādumu ni mužāši da gu puznāj n'ègu. Pròedròtu dijatǎksa da stòr'at idnà trapezarija; afù stānaya mǎnžit'ą ąazēr', dijatǎksa da pòj gòr'ą na trapezarijata i isirinu càr'ut.

Afù jāduxa ąubaja sička, pròedròtu kazuwa: »sička jāduxti

neg
 χùbaja, èšti ni mòžiti da sã spuznãjti?« »òxi!« — wiknaça. Tugàs pròedròtu r'èci: »è lipòn, jàsã pròedròtu, jàsã tòjut z'ènt', tàsi tòjta mòma, šu išt'ãši da ja zakòliš i m'èn'ã, šu m'ã spandì ut tòjta càrcina; siga jàs šò da ti stòr'ã na t'èb'ã?!« Tugàs càr'ut pãdna na kulinàta i fàti da gu bàknuwa z'ènt'utmu i mumàtamu i siéka nabùn fàt'ãça da pláčat; s'ètn'ã pàk fàt'ãça da igràjat χòru ut gul'ama ràdus, kãk sã nãjça siéka nabùn. — I ut tugàs s'ètn'ã žuòwãça mlògu χùbaja nabùn.

Errata.

Str.	1 wiersz	6 zgóry	<i>zamiast:</i>	<i>nos</i>	<i>ma być:</i>	<i>nòs</i>
»	2	»	1 zdołu	»	kaksi	» » kaksij
»	2	»	3 »	»	vilat	» » vil'at
»	3	»	7 zgóry	»	farmakijun, pinžik	» » farmakijun Pinžik,
»	4	»	19 »	»	ustini	» » istini
»	5	»	3 zdołu	»	pustila	» » pustil'a
»	8	»	8 »	»	pulavat	» » pul'avat
»	8	»	12 »	»	pustilat	» » pustil'at
»	20	»	17 zgóry	»	vèla	» » vèl'a
»	30	»	10 zdołu	»	i n'èk	» » in'è

Spis rzeczy.

Wstęp ogólny	Str. III
------------------------	-------------

Część I. Teksty gwarowe.

Wstęp	XI
Mapka	XV

I. Suche.

Nr 1. Autobiografia głównego obiektu	1
» 2. Uprawa winnej latorośli, wyrób wina i innych przetworów winnych	3
» 3. Uprawa i przyrządzanie tytoniu	4
» 4. Orka i siew	6
» 5. Wyrób płótna	6
» 6. Jak się robi »bakława«?	8
» 7. Mąż wydaje zamąż swą żonę	9
» 8. »Pisanòtu sã raspisuva i sã ni raspisuva?«	14
» 9. »Pisanòtu sã ni raspisuva!«	15
» 10. Jarzabki świadkami zabójstwa	18
» 11. Latający koń z drzewa	18
» 12. »Purtukalàta«	26
» 13. Cudowny konik	30
» 14. Uczony i kobiety	37
» 15. »Kral'u Marku«	38
» 16. Cesarz i wezyr	39
» 17. Urojone choroby	42
» 18. Młynarz i rolnik	43
» 19. »Sfiti Iftim'us«	43
» 20. Przygoda zakonnika	45
» 21. »Dijuniš«	46
» 22. »Insáf Kałktš D'ung'adàn«	47
» 23. Przygody »Iringjota«	49
» 24. »Tartanochezę« i niedźwiedz	50
» 25. »Bòlin dujičín«	51
» 26. »Wyjdiesz zamąż za umarłego!«	52

	Str.
Nr 27. Rozmowa Francuza z Turkiem	54
» 28. Bogaty pasza i biedny konkurent	54
» 29. »Nastradin-χόζα« kupuje własnego osła	55
» 30. Latająca upieczona geś	56
» 31. Dedal i Ikar	58
» 32. Aleksander W. ujeżdża konia	59
» 33. Aleksander W. zdobywa nieśmiertelną wodę	59
» 34. Dobra i zła dziewczynka (bajka grecka i tłumaczenie) . .	61

II. Wysoka.

Nr 35. Zajęcia gospodarskie	65
» 36. Piękna żona i trzech zalotników	67
» 37. Brat z zemsty oczernia żonę przyjaciela	71
» 38. »χίτρα Pètri«	74
» 39. Lew, lis, mucha... mąż i żona	77
» 40. Pop wykrywa zdradę swej żony	78
» 41. Co jeden to lepszy!	79
» 42. Król i goły strażnik	79
» 43. Trzech braci	80
» 44. Królowna kocha się w kelnerze	81
Errata	88

